

महामंडळाचं
महाबीज

४६^{वा}

वार्षिक अहवाल
२०२२-२०२३

तुमच्या विश्वासाचं बियाणं

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित., अकोला

सातत्य गुणवत्तेचे, व्रत बळीराजाच्या सेवेचे

सोयाबीन

फुले दुर्वा, फुले किमया,
एम.ए.यु.एस. - ६१२,
पि.डी.के.व्ही. - अंबा, सुवर्ण सोया

हरभरा

फुले विश्वराज, पिडीकेव्ही-कनक, कांचन,
बीजी-३०६२ बिडीजीएनके-७९८,
पुसा मानव, सुपर एॅनेगिरी-१,
बीजीएम-१०२१६, जेजी-२४,

रब्बी ज्वार

परभणी सुपर मोती

गहु

फुले समाधान, पिडीकेव्ही-सरदार,
डी.बी.डब्ल्यु.-१६८,
एम.ए.सी.एस.-६४७८,

धान

बी.आर.सी. - के.के.व्ही. - १३,
आर.टी.एन. - ८, कर्जत - ८
कर्जत - ९

तुर

राजेश्वरी (पी-१२),
गोदावरी,

भुईमुग

फुले मोर्णा, फुले वारणा,
फुले उन्नती, फुले भारती

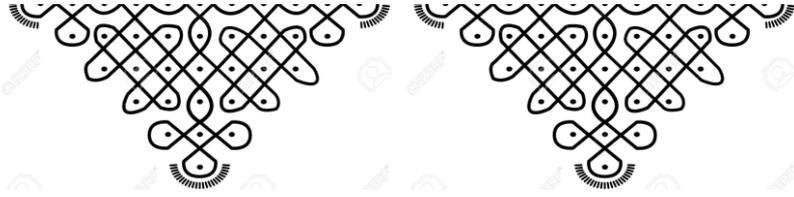
करडई

एसएसएफ-७०८,
एसएसएफ-१२४०,

४६ वा वार्षिक अहवाल २०२२-२०२३

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषय	पान क्र.
१.	आमसभेची सुचना	०३
२.	संचालक मंडळाचा अहवाल	०८
३.	सचिवीय अंकेक्षण अहवाल	२९
४.	स्वतंत्र लेखापरीक्षकांचा अहवाल	३२
५.	ताळेबंद	४७
६.	नफातोटा पत्रक	४८
७.	ताळेबंदाशी संबंधित अनुसूची	५१

टिप—हा वार्षिक अहवाल इंग्रजी वार्षिक अहवालाचे भाषांतर करून तयार केलेला आहे.

विद्यमान
संचालक मंडळ
(सद्यस्थिती)

श्री. अनूप कुमार, भा.प्र.से.	अध्यक्ष
श्री. सचिन कलत्रे, भा.प्र.से.	व्यवस्थापकीय संचालक
डॉ. श्री. प्रवीण गेडाम, भा.प्र.से.	संचालक
श्री. वल्लभराव तेजराव देशमुख	संचालक
डॉ. श्री. रणजीत निळकंठराव सपकाळ	संचालक
डॉ. सौ.मनिंदरकौर व्दिवेदी,भा.प्र.से.	संचालक
श्री. हेमंत चिमुकर,	संचालक
श्री. पि. के. पटनाईक	संचालक

लेखा परीक्षक

मे. अर्थ अँड असोसिएट्स, सनदी लेखापाल,
बाहेती आर्केड, ३७५, आळशी प्लॉट, अकोला.
श्री. राम ठक्कर अँड असोसिएट्स, सेक्रेटेरीअल ऑडीटर,
अकोला.

बँकर्स

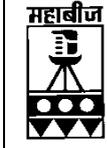
बँक ऑफ महाराष्ट्र, एच.डी.एफ.सी. बँक

पंजीकृत
कार्यालय

‘महाबीज भवन’, कृषि नगर, अकोला. पिन — ४४४१०४

कार्यकारी
अधिकारी
(सद्यस्थिती)

श्री. मनिष यादव	महाव्यवस्थापक (वित्त)
डॉ. श्री.प्रफुल्ल लहाने	महाव्यवस्थापक (गु.नि.व संशोधन व प्रभारी महाव्यवस्थापक प्रशासन)
श्री. विवेक ठाकरे	महाव्यवस्थापक (उत्पादन)
श्री. प्रशांत पागृत	महाव्यवस्थापक (प्रक्रिया व अभियांत्रिकी)
श्री. विनय एच वर्मा	कंपनी सचिव तथा उपमहाव्यवस्थापक (अंतर्गत अंकेक्षण)
श्री. पी.जी. ताटर	प्रभारी महाव्यवस्थापक (विपणन)

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

नोंदणीकृत कार्यालय, "महाबीजभवन" कृषिनगर, अकोला-४४४ १०४
दूरध्वनी क्र.०७२४-२२५८४८०, २४५५०९३ फॅक्स क्र.०७२४-२४५५१८७
टोल फ्री क्रमांक.- १८०० २३३ ८८७७

Email – hocs@mahabeej.com,

CIN-U01200MH1976SGC018990

(कंपनी कायदा १९५६ नुसार पंजीकृत संस्था)

आमसभेची सूचना

प्रति,
सर्व सन्माननीय भागधारक,

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळाच्या भागधारकांची सेचाळीस (४६ वी) वार्षिक सर्वसाधारण सभा डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ परिसर, महाबीज भवन जवळ अकोला येथे शनिवार दिनांक १६ डिसेंबर २०२३ रोजी दुपारी १-०० वाजता पुढील कार्यवाही पूर्ण करण्यासाठी भरविण्यांत येत आहे. त्या अनुषंगाने सर्वभागधारकांना आमसभेला उपस्थित राहण्याची विनंती करण्यांत येत आहे.

सामान्य कार्यवाही

- महामंडळाचे दिनांक ३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणाऱ्या वर्षाकरिता तयार केलेल्या नफातोटा पत्रक व त्या तारखेपर्यंतची स्थिती दर्शविणारे ताळेबंद व त्या वरील संचालकमंडळाचा अहवाल, महालेखापरीक्षकाची लेख्यावरील टिपणी, लेखापरीक्षकांचे अभिप्राय आणि सचिवीय अंकेक्षण अहवाल यावर विचार करणे आणि त्यास मान्यता देणे.
- भागधारकांना १७.०० टक्के लाभांश देणे बाबत विचार करणे व त्यास मान्यता देणे.

अकोला संचालक मंडळाच्या आदेशानुसार
म.रा.बि.म.मर्या. करिता,

(विनय वर्मा)
कंपनी सचिव

ठिकाण: अकोला
दिनांक: २४/११/२०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

टिप :

- १) ज्यांना सभेत उपस्थित राहण्याची व तेथे मतदान करण्याची अर्हता असेल, अशा भागधारकांना प्रतिनिधिमारफत सभेत उपस्थित राहण्याचा व मतदानाचा हक्क आहे. प्रतिनिधी हा महामंडळाचा भागधारक असणे आवश्यक नाही.
- २) मात्र सन्माननीय भागधारकांनी नेमलेल्या प्रतिनिधींना, आमसभेत होणाऱ्या कार्यवाही संबंधीत ठरावांबाबत जर मतदान झाल्यास फक्त मतदानातच भाग घेता येईल. परंतु सभेच्या चर्चेत प्रत्यक्ष सहभागी होण्याचा अधिकार राहणार नाही अथवा सभा स्थानी मंचावर येऊन कसल्याही प्रकारचा मुद्दा उपस्थित करता येणार नाही.
- ३) वार्षिक अहवाल स्वतंत्ररित्या भागधारकांच्या अधिकृत पत्त्यावर पाठविण्यात येत आहेत. अहवाला सोबत प्रतिनिधी नेमावयाचा सर्वसाधारण फॉर्म जोडलेला आहे. प्रतिनिधित्वाचा फॉर्म वैध ठरविण्यासाठी त्यावर रूपया एक फक्त इतक्या किंमतीचे महसूल मुद्रांक (रेव्हेन्यु स्टॅम्प) लावून त्यावर भागधारकाची स्वाक्षरी असणे अनिवार्य आहे. असे फॉर्म महामंडळाचे नोंदणीकृत कार्यालय, 'महाबीज भवन', कृषिनगर, अकोला ४४४ १०४ येथे सभेच्या वेळेच्या ४८ तासांपूर्वी पोहचणे आवश्यक आहे.
- ४) महामंडळाच्या आमसभेत घोषित केलेले लाभांश सन २०१५-२०१६, २०१६-२०१७, २०१७-२०१८, २०१८-२०१९, २०१९-२०, २०२०-२१ आणि २०२१-२२ ह्या वर्षांचे अनक्लेम आहेत. भागधारकांना पुनःश्च विनंती की, मुदत संपल्याने स्वतःजवळच राहिलेल्या लाभांश वॉरंटस्ची मुदत वाढवून देण्यासाठी कंपनी सचिव यांचे कार्यालयात, 'महाबीज भवन', कृषिनगर, अकोला या पत्त्यावर संपर्क साधावा. कारण जर भागधारकांनी वर्ष २०१५-२०१६ चे लाभांश वॉरंटस् वटविले नाही तर, कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १२४ नुसार इन्व्हेस्टर एज्युकेशन आणि प्रोटेक्शन फंडमध्ये हस्तांतरीत करण्यात येईल व त्यानंतर हस्तांतरीत केलेल्या रकमेवर अथवा महामंडळावर कुठलाही हक्क राहणार नाही.
- ५) भागधारकांना विनंती की, त्यांनी आपल्या पत्त्यातील बदल महामंडळास त्वरीत कळवावा.
- ६) सभासदास नामनिर्देशन करावयाचे असल्यास अहवालासोबत नामनिर्देशनाचा फॉर्म संलग्न केला असून या सुविधेचा लाभ घ्यावा. सदर फॉर्म पुर्ण माहिती भरून व स्वाक्षरी केल्यानंतर महामंडळाच्या नोंदणीकृत कार्यालयात 'महाबीज भवन', कृषिनगर, अकोला ४४४ १०४ येथे पाठविणे आवश्यक आहे.
- ७) कंपनी कायदा मंत्रालयाच्या हरित पुढाकार योजने अंतर्गत भागधारकास ई-मेल सुविधेप्रमाणे अहवाल प्राप्त करून घेता येईल. सदरहुन भागधारकांनी त्यांचा ई-मेल आयडी कंपनी सचिव कार्यालयास hocs@mahabeej.com या ई-मेल आयडी वर कळविण्यात यावा.
- ८) कॉर्पोरेट सभासद/विद्यापीठ यांनी आपल्या प्रतिनिधींना आमसभेकरीता पाठवावे. त्यांना विनंती की, अशा प्रतिनिधींसोबत कंपनीच्या संचालक मंडळाच्या निर्णयाची/कंपनीतर्फे सभेला उपस्थिती राहणे आणि ई-मतदान करावयाच्या अधिकारपत्राची प्रमाणित सत्यप्रत सोबत आणावी.
- ९) के.वाय.सी. फॉर्म वार्षिक अहवालासोबत तसेच महाबीज संकेत स्थळावर इन्व्हेस्टर कॉर्नर मध्ये सुध्दा उपलब्ध करण्यात आलेला आहे. भागधारकांना विनंती की, सदर फॉर्म भरून मुख्य कार्यालयास हस्तांतरीत करावा.
- १०) मृतक भागधारकांच्या वारसदारांना विनंती करण्यात येते की, समभाग संक्रमणाची प्रक्रिया पुर्ण करून घ्यावी. जेणे करून त्यांना सभेकरीता हजर राहता येईल.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

- ११) कॉर्पोरेट व्यवहार मंत्रालयाने कंपनी कायदा २०१३ च्या कलम १२४ अंतर्गत दावा न केलेल्या लाभांशाशी संबंधित तरतुदी अधिसूचित केल्या आहेत. ज्यांचे लाभांश सलग सात वर्षांच्या कालावधीसाठी दावा केलेला नाही किंवा वटवलेले नाहीत, नियमानुसार कंपन्यांना अशा भागधारकांचे समभाग हस्तांतरित करण्याचे आदेश दिले आहे. भागधारकांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी विहित कालावधीत लाभांश वटवावे. लाभांशाचा दावा न केलेल्या रक्कमसह भागधारकांचा तपशील महामंडळाच्या कार्यालयीन संकेतस्थळ www.mahabeej.com वर पाहू शकता.
- १२) कंपनी कायदा २०१३ च्या कलम १०८ च्या तरतूदीनुसार सर्वसाधारण सभा व ई—मतदान बाबतच्या सूचना खालील प्रमाणे आहेत.

अ. इलेक्ट्रॉनिक माध्यमातून मतदान:—

१. कंपनी कायद्याच्या कलम १०८ च्या तरतूदीनुसार तसेच वेळोवेळी त्यामध्ये झालेल्या दुरुस्ती व कंपनी (व्यवस्थापन व प्रशासन) नियम २०१४ च्या नियम २० सह वाचावे (या नंतर 'नियम' म्हणून दिलेल्या अधिसूचनेच्या संदर्भात उल्लेखित करण्यात येईल) कंपनी आमसभेच्या नोटीसमध्ये दिलेल्या मुद्यांवर मत देण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक मतदान प्रणालीद्वारे रिमोट ई—मतदान सुविधा देत आहे. दिनांक १५/१२/२०२३ (अंतिम दिवस) ही तारीख ई—मतदान प्रक्रियेत भाग घेण्यासाठी पात्र असलेल्या भागधारकांच्या मतदानाचे हक्क निश्चित करण्यासाठी अंतिम तारीख (कट ऑफ) निश्चित केली जात आहे. या रोजी भागधारक असलेल्या सभासदांना, CDSL द्वारे उपलब्ध करून दिलेल्या रिमोट ई—मतदान प्रक्रियेत भाग घेता येईल. जे भागधारक ई—मतदान प्रक्रियेद्वारे मतदान करू शकणार नाही त्यांना सभेच्या दिवशी व्यासपिठाद्वारे ई—वार्षिक सर्वसाधारण सभेत मतदान करण्याची संधी आहे. ज्या व्यक्ती निश्चित केलेल्या तारखे पर्यंत सदस्य नाही त्यांनी फक्त ह्या सूचनांचा माहिती करीता उपयोग करावा.

२. रिमोट ई—मतदानाची प्रक्रिया व पध्दतीचा तपशील खाली दिलेला आहे:

(क) प्रथमतः www.evotingindia.com या ई—मतदान संकेतस्थळावर लॉग इन करा.

(ख) आता 'भागधारकांच्या' टॅब वर क्लिक करा.

(ग) आता तुमचा युझर आय डी प्रविष्ट करा. (तुमच्या नोंदणीकृत मोबाईल क्रमांकावर एसएमएस द्वारे पाठवलेला)

(प्रत्यक्ष स्वरूपात समभाग असलेल्या सदस्यांनी कंपनीकडे नोंदणीकृत फोलीओ क्रमांक प्रविष्ट केला पाहिजे.)

(घ) पुढील प्रमाणे ईमेज प्रविष्ट करावे आणि लॉग इन वर क्लिक करावे.

(च) आपण प्रथम वापरकर्ता असाल तर खालील चरणांचे अनुसरण करावे:

टॅबचे नाव	डिमॅट स्वरूपात आणि भौतिक स्वरूपात समभाग असलेल्या सदस्यांसाठी
पॅनटॅब मध्ये भरावयाची माहिती.	आपल्याला प्रदान केलेला १० अंकी क्रमांक प्रविष्ट करा. (नोंदणीकृत मोबाईल क्रमांकावर एसएमएस द्वारे पाठविण्यात आलेला)
लाभांश बँकेचे विवरण किंवा जन्मतारीख या टॅब मध्ये भरावयाची माहिती	फोलीओ क्रमांक प्रविष्ट करा.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

(छ) वरील सर्व माहिती योग्यरित्या भरल्यानंतर 'सबमिट' टॅब वर क्लिक करा.

१. यशस्वीरित्या लॉग इन केल्यावर, सिस्टम आपल्याला इव्हेंट निवडण्यासाठी सुचित करेल म्हणजेच महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत या लिंकवर क्लिक करावे.
२. मतदान पानावर, निश्चित तारखेनुसार आपल्याकडे असलेल्या समभागाची संख्या (मतांची संख्या दर्शविणारी) दिसेल, जर आपण सर्व मते ठरावाला मान्य/विरूध्द दर्शवू इच्छित असाल तर सर्व शेअर्स प्रविष्ट करा आणि 'मान्य'/'विरूध्द' यावर क्लिक करा किंवा अंशतः 'मान्य'साठी आणि अंशतः 'विरूध्द' साठी आवश्यक माहिती भरून क्लिक करावे, परंतु एकत्रित 'मान्य' आणि/किंवा 'विरूध्द' मधील एकुण संख्या निश्चित तारखेनुसार आपल्या एकुण समभागांपेक्षा जास्त नसावी. आपण 'टाळा' 'Abstain' हा पर्याय देखील निवडू शकता आणि आपले समभाग कोणत्याही मथळ्याखाली मोजले जाणार नाहीत.
३. एक आणि अधिक फोलीओ/डिमॅट खाती असलेले सदस्य प्रत्येक फोलीओ/डिमॅट खात्यासाठी स्वतंत्रपणे मतदान प्रक्रिया निवडतील.
४. योग्य पर्याय निवडून आपली मते द्या आणि 'सबमिट' वर क्लिक करावे. एक पुष्टीकरण बॉक्स दर्शविता जाईल, पुष्टीसाठी 'OK' वर क्लिक करावे किंवा बदल साठी 'CANCEL' वर क्लिक करावे. एकदा आपण पुष्टी केल्यावर त्यानंतर आपले मत बदलण्याची परवानगी दिली जाणार नाही. मतदानाच्या कालावधीत, आपण ठरावावर मतदान केल्याची पुष्टी केल्याशिवाय आपण एक किंवा अधिक वेळा लॉग इन करू शकता.
५. कॉर्पोरेट/संस्थात्मक सदस्यांनी (म्हणजेच व्यक्तीशिवाय, एचयुएफ, एनआरआय इत्यादी व्यतिरिक्त) संबंधित बोर्ड ठराव/अधिकार पत्राची प्रमाणित प्रत याचा स्कॅन केलेला फोटो (पीडीएफ/जेपीजी स्वरूपात) पाठविणे आवश्यक आहे, एकत्रितपणे अधिकृत मतदाराची सही असलेल्या नमुन्यांच्या स्वाक्षण्यासह, जो मतदानास अधिकृत आहे, तपासणीकार; (Scrutinizer) यांना ramthakkar.cs@gmail.com वर ईमेलद्वारे पाठवावे आणि सदस्य त्यांच्या लॉग इन मध्ये ई-मतदान मोड्युलमध्ये अपलोड करू शकतात.
६. सदस्य दिनांक ०९ डिसेंबर, २०२३ ते १५ डिसेंबर, २०२३ (संध्याकाळी ५.०० वाजेपर्यंत) ऑनलाईन मते देऊ शकतात, दिलेल्या तारखेनंतर मतदान करण्यास परवानगी नाही आणि रिमोट ई-मतदान सुविधा अक्षम केली जाईल.
७. कोणत्याही शंका/तक्रारी असल्यास आपण सदस्यांसाठी नेहमी विचारले जाणारे प्रश्न; (FAQ) वर पाहू शकता आणि <https://evotingindia.com> या संकेतस्थळावरील 'डाउनलोड' विभागात उपलब्ध असलेल्या ई-मतदान युझर मॅन्युअलचा संदर्भ घेऊ शकता.
८. ज्या भागधारकांनी ई-मतदान पध्दतीने मत नोंदविलेले नसेल, ते भागधारक आमसभेस उपस्थित असल्यास प्रत्यक्ष पध्दतीने मतदान नोंदवू शकतात.
९. ज्या भागधारकांचे समभाग त्यांनी इलेक्ट्रॉनिक फार्म मध्ये धारण केलेले आहेत, असे भागधारक स्वतःचा डिमॅट खात्याच्या माध्यमातूनही मतदान करू शकतात.

सीडीएसएल कडे डिमॅट पध्दतीने समभागधारण करणाऱ्या वैयक्तिक भागधारकांनी खालील सूचनांचे पालन करून मत नोंदवावे.

१. ज्या भागधारकांना CDSL Easi/Easlest सुविधा निवडली आहे, ते त्यांच्या विद्यमान आयडी आणि पासवर्डद्वारे लॉग इन करू शकतात. पुढे कोणत्याही प्रामाणीकरणाशिवाय

- ई—मतदान पानावर पोहोचण्याचा पर्याय उपलब्ध करून दिला जाईल. CDSL Easi/Easlest सुविधेवर लॉग इन करण्यासाठी वापरकर्त्यांनी <http://web.cdslindia.com/myeasi/home/login> किंवा www.cdslindia.com ला भेट द्या आणि लॉग इन चिन्हावर क्लिक करा आणि नविन प्रणाली Myeasi निवडा.
२. यशस्वी लॉग इन केल्यानंतर CDSL Easi/Easlest सुविधा वापरकर्त्यांना पात्र कंपन्यासाठी ई—मतदान पर्याय पाहण्यास सक्षम असेल जेथे कंपनीने दिलेल्या माहितीनुसार ई—मतदान चालू आहे. ई—मतदान पर्यायावर क्लिक केल्यावर वापरकर्ते रिमोट ई—मतदान कालावधीत आपले मत देण्यासाठी किंवा प्रत्यक्ष सभेमध्ये सामील होण्यासाठी सक्षम असेल. याव्यतिरीक्त, सर्व ई—मतदान सेवा मतदात्याच्या प्रणालीमध्ये प्रवेश करण्यासाठी खालील लिंक प्रदान केल्या आहेत. उदा. CDSL/NDSL/KARVY/LINKINTIME जेणे करुण वापरकर्ता थेट ई—मतदान सेवा देणाऱ्या संकेतस्थळाला भेट देऊ शकेल.
३. भागधारक जर CDSL Easi/Easlest सुविधेसाठी नोंदणीकृत नसल्यास नोंदणी करण्याचा पर्याय <http://web.cdslindia.com/myeasi/Registration/Easi> येथे उपलब्ध आहे.
४. वैकल्पिकरित्या मतदानकर्ते संकेतस्थळाच्या पानावर उपलब्ध असलेल्या ई—मतदान लिंकवर डिमॅट खाते क्रमांक आणि पॅन क्रमांकाची नोंद करून थेट ई—मतदान पानावर प्रवेश करू शकतात. प्रणालीमध्ये नोंदणीकृत मोबाईल क्रमांक आणि ई—मेलवरील ओटीपी पाठवून मतदानकर्त्यास डिमॅट खात्यास प्रमाणित करेल. यशस्वी प्रमाणीकरणानंतर मतदानकर्ते ई—मतदान पर्याय पाहण्यास सक्षम असतील व जेथे ई—मतदान प्रगतीपथावर आहे आणि सर्व ई—मतदान सेवा देणाऱ्या प्रणालीमध्ये थेट प्रवेश करण्यास सक्षम असतील.
१०. ई—मतदानाबाबत काही अडचणी असल्यास सन्माननीय भागधारक खालील नंबर वर संपर्क साधून आवश्यक मार्गदर्शन प्राप्त करू शकतात.

दूरध्वनी क्रमांक: (०७२४) — २४५५०९३, २२५८४८०

मोबाईल क्रमांक: ७६२०५१२५९५

* * * * *

संचालक मंडळाचा अहवाल

प्रति,
सर्व सन्माननीय भागधारक

महामंडळाचा ४६ वा वार्षिक अहवाल दि. ३१, मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या वर्षाची आर्थिक स्थिती दर्शविणारा अंकेक्षित लेखा अहवाल आपणासमोर सादर करण्यास संचालक मंडळास आनंद होत आहे.

१) वित्तीय उपलब्धी:-

कंपनीने वित्तीय विवरण तयार केले आहेत, ज्यात दि. ३१ मार्च, २०२३ अखेरचा ताळेबंद समाविष्ट आहे. दि. ३१ मार्च, २०२३ रोजी संपलेल्या आर्थिक वर्षासाठी, नफा-तोटा पत्रक, कॅश फ्लो तक्ता आणि भागभांडवलात झालेल्या बदलाचे विवरण, आणि महत्वाची लेखा धोरणे आणि इतर स्पष्टीकरणात्मक माहितीचा सारांश (यानंतर आर्थिक ताळेबंद म्हणून संदर्भित) यांचा समावेश आहे.

महामंडळाच्या आर्थिक स्थिती बाबत चालू वर्ष आणि मागील वर्षाच्या आकडेवारीसह पुनर्विलोकन खालीलप्रमाणे आहे.

(रूपये लाखात)

विवरण	३१.०३.२०२३	३१.०३.२०२२
व्यवसायातून उत्पन्न	३८८३२.६६	४३९७२.३५
इतर उत्पन्न	२२५२.१५	२३८५.८७
एकूण उत्पन्न	४१०८४.८१	४६३५८.२२
(वजा) एकूण खर्च	३९३६८.९२	४३४८५.५७
असामान्य बाबी आणि करपुर्व नफा	१७१५.८९	२८७२.६५
चालू करखर्च	५०७.०६	७२२.९९
प्रलंबित करखर्च/देयता	-४०.११	९८.५५
मागील वर्षासंबंधीचा कर	०	०
इतर सर्वसमावेश उत्पन्न	१३२.८९	-४११.२४
निव्वळ नफा/तोटा (अहवाल वर्षाकरिता)	१३८१.८३	१६३९.८७
सामान्य भागावरील मुळ प्रतीभाग लाभ(रूपयात)	२९८.४७	४९०.१७
सामान्य भागावरील सौम्य प्रतीभाग लाभ(रूपयात)	२९८.४७	४९०.१७

२) लाभांश :-

संचालक मंडळाने आर्थिक वर्ष २०२२-२०२३ या कालावधीत रू. १७/- प्रतिभाग (१७ टक्के दराने) निव्वळ लाभांश देण्याची शिफारस केलेली आहे. वार्षिक सर्वसाधारण सभेमध्ये सभासदांनी लाभांश देण्यासाठी मंजूरी दिल्यास रु. ७१.१४ लक्ष एवढी रक्कम लाभांश म्हणून देण्यात येईल.

३) व्यावसायिक कृती आणि भविष्यातील संभाव्य पुनर्विलोकन :-

चालू वर्षी झालेली महामंडळाची व्यावसायिक कृती आणि भविष्यातील संभाव्य पुनर्विलोकन बाबतचा तपशिल संचालक मंडळ खालीलप्रमाणे करित आहे.

बिजोत्पादन:-

अहवाल वर्षामध्ये महामंडळाने ५,६१,६८१ क्विंटल प्रमाणित/सत्यप्रत बियाणे आणि ६९,८९६ क्विंटल पायाभुत बियाणे भाजीपाला बियाण्यासह अनुक्रमे ५२,५८१ हेक्टर आणि ८,७९२ हेक्टर क्षेत्रावर बिजोत्पादक/तालुका बिज गुणन केंद्रामार्फत बियाण्याचे उत्पादन केलेले आहे. या एकुण उत्पादित प्रमाणित बियाण्यामध्ये तृणधान्य १,५४७०४ क्विंटल, कडधान्य २,१९,२७८ क्विंटल, गळित धान्य १,७५,९२४ क्विंटल, कपाशी व तंतुमय ६०० क्विंटल, हिरवळीचे खत ५,०९९ क्विंटल, चारावर्गीय २,७०० क्विंटल आणि भाजीपाला ३,३७५ क्विंटल आहेत. सलग क्षेत्रावर बिजोत्पादन कार्यक्रम आयोजित करण्याकरीता बिजोत्पादकांना प्रोत्साहित करण्याचे दृष्टीने महाराष्ट्र राज्य बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेच्या तपासणी फी मध्ये १०० टक्के, ७५ टक्के व ५० टक्के सुट बिजोत्पादकांना “ग्राम बिजोत्पादन योजना कार्यक्रम” योजने अंतर्गत देण्यांत येते. ही योजना स्वतंत्रपणे तांदुळ, तुर, ताग आणि भाजीपाला पीके यासाठी राबविण्यात येते. या योजनेअंतर्गत उत्पादकांना चांगला फायदा होत आहे. त्याचा प्रतिसाद खुप उत्साहवर्धक आहे.

- * ५,६१,६८१ क्विंटल प्रमाणित/ सत्यप्रत बियाणे उत्पादन
- * ६९,८९६ क्विंटल पायाभुत बियाणे उत्पादन
- * ६१,३७३ हेक्टर क्षेत्रावर बिजोत्पादन
- * “बिज ग्राम योजना कार्यक्रम” योजनेअंतर्गत तपासणी फी मध्ये १०० टक्के, ७५ टक्के व ५० टक्के सुट
- * ३००० क्विंटल पेक्षा जास्त प्रमाणित बियाणेचे उत्पादन घेणा-या गावांना पुरस्कार

त्याचप्रमाणे महामंडळाने महाबीज बिजोत्पादन ग्राम पुरस्कार योजना देखील जाहीर केली असुन त्या अंतर्गत ३००० क्विंटल पेक्षा अधिक प्रमाणित बियाण्याचे उत्पादन घेणाऱ्या गावांचा महाबीज मार्फत पुरस्कार देवून गौरव करण्यांत आला आहे. महामंडळाने बियाणे दर्जा उंचावणे कार्यक्रमांतर्गत, कमीत कमी निम्नस्तर बियाणे असणारे लॉट तसेच सोयाबिन, तुर, मुग, उडीद आणि धान इत्यादी पिकांकरीता उच्चतम उगवण क्षमता असणारे बियाणे याकरीता विशेष उच्चतम गुणवत्तेचे बियाणेकरीता अतिरीक्त प्रोत्साहन योजना सुरू केलेली आहे. सदर अतिरीक्त गुणवत्ता प्रोत्साहन योजनेमुळे बिजोत्पादकांनी कमी निम्नस्तर असलेले कच्चे बियाणे महामंडळास पुरविल्यामुळे प्रक्रिया खर्चामध्ये बचत होवून उच्चतम गुणवत्तेच्या बियाणे मात्रेमध्ये वाढ झालेली आहे.

‘राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान’ अंतर्गत कडधान्य, तेलबिया आणि तृणधान्य बियाण्याची मागणी लक्षात घेता महामंडळाने कडधान्य पिकामध्ये तुर, मुग, हरभरा व उडीद व नविन वाणाचे, तेलबियामध्ये सोयाबिनचे तसेच तृणधान्य पिकामध्ये रब्बी ज्वार, बाजरा व धान पिक वाणाचे लक्षांक उत्पादन करून बियाणे वितरीत करण्यांत आले. त्यामुळे सदर पिकामध्ये बियाणे बदलाचे प्रमाणामध्ये वाढ होण्यास मदत झाली तसेच महामंडळाने गळीत धान्य, कडधान्य व तृण धान्य पिकामध्ये नवीन वाणाचे बियाणे उत्पादीत करून राज्यातील शेतकऱ्यांमध्ये प्रसार होण्या करिता उपलब्ध करून दिले.

राष्ट्रीय तृणधान्य वर्ष लक्षात घेता महामंडळाने महाराष्ट्र शासनाच्या निर्देशानुसार शेतकऱ्यांना वेळेवर पुरवठा करण्यासाठी उच्च पोषण मूल्य असलेल्या विविध प्रकारचे तृणधान्य व वरई तृणधान्य उत्पादन करत आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

बिजोत्पादनात नवीन वाणाचा समावेश:

महामंडळाने अहवाल वर्षात पुढील नवीन वाणाचा बिजोत्पादनामध्ये समावेश केलेला आहे. भात बीआरसी-केकेव्ही-१३, आरटीएन-८, कर्जत-८, कर्जत-९, नागली दापोली-३, फुले केसरी, तुर राजेश्वरी (P-12), गोदावरी, मुंग उत्कर्ष, उडीद फुले वसू, सोयाबिन एमएयुएस-६१२, एमएयुएस-१६२, फुले संगम, फुले किमया, जेएस-२०-२९, पीडीकेव्ही अंबा, फुले दुर्वा, एमएसीएस-१४६०, एनआरसी-१३०, सुवर्ण सोया. सन्हेम्प प्रांकूर (जेआरजे-६१०), भुईमूग फुले मोर्णा, फुले वर्णा, फुले उन्नती, फुले

- * भात आरटीएन-८, कर्जत-८, कर्जत-९
- * तुर राजेश्वरी (P-१२), गोदावरी
- * सोयाबिन फुले दुर्वा, फुले किमया, एमएयुएस-६१२, पीडीकेव्ही अंबा, सुवर्ण सोया.
- * हरभरा फुले विश्वराज, बीडीएनजीके-७९८, पुसा मानव, सुपर एनेगीरी-१, बीजीएम १०२१६, जेजी-२४.
- * गहु फुले समाधान, पीडीकेव्ही सरदार, डीबीडब्लू-१६८, एमएसीएस-६४७८
- * भुईमूग फुले मोर्णा, फुले वर्णा, फुले उन्नती

भारती, तीळ फुले पुर्णा, गहु डीबीडब्लू-१६८, एमएसीएस-६४७८, फुले समाधान, पीडीकेव्ही सरदार, रब्बी ज्वार परभणी सुपर मोती, करडई एसएसएफ-७०८, एसएसएफ-१२-४०, आणि हरभरा फुले विक्रम, बीडीएनजीके-७९८, पुसा मानव, फुले विश्वराज, फुले विक्रांत, एकेजी-११०९ (पीडीकेव्ही कांचन), पीडीकेव्ही कनक, सुपर एनेगीरी-१, बीजीएम १०२१६, बीजी ३०६२, जेजी-२४ आणि लीन बियाणे एलएसएल-९३ इत्यादी कृषी विद्यापीठाने विकसित केलेल्या नवीन वाणाचा बिजोत्पादनामध्ये समावेश केलेला आहे.

बियाणे प्रक्रिया व अभियांत्रिकी:

कच्चे बियाण्यावर भिन्न वातावरणाच्या परिस्थितीत प्रक्रिया करून चांगल्या प्रतीचे बियाणे विपणना करिता योग्य वेळी हंगामामध्ये उपलब्ध करून देणे हे एक मोठे आव्हान महाबीज करिता राहत आलेले आहे. अहवाल वर्षात एकंदरीत ९,०६,१९९ क्विंटल कच्च्या बियाण्यावर खरीप, रब्बी तथा उन्हाळी हंगामामध्ये विहित कालमर्यादित प्रक्रिया करून उच्च प्रतीचे बियाणे शेतकऱ्यांना वेळेच्या मर्यादित उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे. अनेक नविन कल्पना आणि संकल्पनासह प्रक्रिया आणि साठवणूक अभियांत्रिकीच्या विस्तृत अनुभवावर प्रक्रियेचे कामकाज मशिनिकृत करण्यात आलेले आहे. महामंडळाने महाराष्ट्रातील बऱ्याच बिज प्रक्रिया केंद्रामध्ये स्वयंचलीत भरणा मशीन, बॅगींग आणि टॅगींग मशीन, स्वयंचलीत इलेक्ट्रॉनिक लेबल छपाई मशीन, माल वाहक फोर्क लीफ्टर ट्रक अशा प्रकारे यांत्रिकीकरण करून मनुष्यबळाच्या कमतरतेवर मात केली आणि त्यानंतर प्रक्रिया खर्च कमी झालेला आहे. बियाण्याची शास्त्रीय साठवण आणि प्रक्रिया केल्याने उत्तम दर्जाचे बियाणे उत्पादित होते.

- * एकंदरीत ९,०६,१९९ क्विंटल कच्च्या बियाण्यावर खरीप, रब्बी तथा उन्हाळी हंगामामध्ये विहित कालमर्यादित प्रक्रिया.
- * महामंडळाची स्वतःची मालसाठवणूकीची क्षमता ७,८३,५०० क्वि.

महामंडळाच्या स्वतःच्या गोदामाची बियाणे साठवण क्षमता ७,८३,५०० क्विंटल आहे आणि आम्ही बाह्यप्रक्रिया केंद्रासह ९,०६,१९९ क्विंटल बियाण्यावर यशस्वीरित्या प्रक्रिया केली आहे. यामुळे बिजोत्पादकांना त्यांचे बियाणे प्रक्रियेसाठी त्यांच्या जवळच्या प्रक्रिया केंद्र व गोदामामध्ये नेणे-आणणे हे सोयीस्कर झालेले आहे.

महामंडळाने बिजप्रक्रिया केंद्र शिवनी आणि बिजप्रक्रिया केंद्र परभणी येथे PPGI शीट्स आणि पॉलिनम शीट्स बसविले आहेत. ज्यामुळे तापमान कमी होण्यास मदत होते. खामगाव येथील ट्रायकोडर्मा प्रयोगशाळेच्या नवीन इमारतीचे बांधकाम पूर्ण झाले आहे जे ट्रायकोडर्मा युनिटची उत्पादन क्षमता वाढविण्यासाठी उपयुक्त ठरेल.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

बियाणे विपणन:

खरीप २०२२ हंगामात महामंडळाने एकूण ९८,८८३ क्विंटल बियाणे विक्री केलेली आहे. उपलब्धतेच्या ८३ टक्के बियाणे विक्री झालेली आहे. रब्बी २०२२-२३ हंगामात २,८७,४२८ क्विंटल बियाणे विक्री झालेली असून उपलब्धतेच्या ९९ टक्के बियाणे विक्री झालेली आहे. उन्हाळी २०२२-२३ हंगामात शेंगदाणा ६,८११ क्विंटल बियाण्याची विक्री केलेली आहे. अहवाल वर्षात महामंडळाने भाजीपाला, वैरण पिके व हिरवळीचे पिके मिळुन १२,००० क्विंटल बियाणे विक्री केलेले असून बियाण्याची किंमत १७.९९ कोटी

आहे. यापैकी ४,०७७ क्विंटल चारा पिके, ४,९४७ किं. हिरवळीचे खते व २,९७६ क्विंटल भाजीपाला पिकाचे बियाणे शासकीय योजने अंतर्गत व सर्वसाधारण विपणना अंतर्गत बियाणे विक्री केलेले आहे. महामंडळाने वर्षभरात १,१०,९७८ लिटर जैविक खते आणि १२९५ क्विंटल जैविक बुरशीनाशक याची विक्री केली आहे. योग्य नियोजन, वेळेत बियाणे उपलब्धता व रास्त दर यामुळे बियाणे विक्री शक्य झालेली आहे. सन २०२२-२३ या वर्षात एकूण ४,०५,१२२ क्विंटल बियाणे विक्री केलेले आहे.

भारत सरकारच्या “राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा मोहीमे” अंतर्गत धान्य उत्पादन वाढविण्याकरीता गहू, भात व कडधान्य बियाणे निवडक जिल्हयामध्ये अनुदानावर वाटप केलेले आहे. सदर योजने अंतर्गत महामंडळामार्फत ७,३४५ क्विंटल भात, तुर, मुंग उडीद, ज्वार, बाजरा आणि मका खरीप २०२२ हंगामात वाटप केलेले आहे व रब्बी २०२२-२३ हंगामात ६४,३५१ क्विंटल गहू व हरभरा बियाणे योजने अंतर्गत अनुदानावर वाटप केलेले आहे. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान OSOP आणि राज्य पुरस्कृत योजनेअंतर्गत महामंडळाने ८,४०२ क्विंटल बियाणे पुरविले आहे. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियाना अंतर्गत ९,५२९ क्विंटल रब्बी ज्वारीचे बियाणे विकले आहे. तसेच महामंडळाने २०२२-२३ च्या उन्हाळी हंगामात ग्राम बिजोत्पादन योजनेअंतर्गत ५,८५० क्विंटल भुईमूग बियाणे विकले आहे.

गुणवत्ता नियंत्रण:

अहवाल वर्षात विविध बियाणे/रोपाचे एकूण ४८,४३२ नमुने उगवण चाचणीसाठी बिज परीक्षण प्रयोगशाळेमध्ये तपासणी करिता घेतलेले आहेत. आणि ६५८ नमुने अनुवांशिक शुध्दता तपासणीसाठी महाराष्ट्र तथा इतर राज्यामध्ये घेण्यात आलेले आहेत. तसेच वर्षभरात ८,०१४ एलिसा

चाचण्या घेण्यात आल्या. सोयाबिन बियाण्याचे उगवणशक्ती बाबतच्या तक्रारीस आळा घालण्याचे दृष्टीकोनातुन उन्हाळी २०१२ हंगामापासुन सोयाबिन बियाण्याची क्षेत्रीय उगवण चाचणी घेण्यात येत आहे. अहवाल वर्षामध्ये ५,६५६ क्षेत्रीय उगवण चाचणी घेण्यांत आलेली आहे. महामंडळाने शेतकऱ्यांना नेहमीच दर्जेदार व उत्कृष्ट बियाणे पुरवण्यासाठी, महामंडळाच्या क्षेत्रावर विविध चाचण्या घेवुन आपली तत्परता दर्शविलेली आहे.

आपली कंपनी विविध केंद्र/राज्य सरकारच्या विविध योजना आणि अनुदानाच्या सहाय्याने नवीन चाचणी उपकरणे आणि यंत्रसामग्री कार्यान्वित स्थापित करून गुणवत्ता नियंत्रण प्रयोगशाळा

- * सन २०२२-२३ या वर्षात एकूण ४,०५,१२२ क्विंटल बियाणे विक्री केलेले आहे.
- * खरीप २०२२ हंगामात महामंडळाने एकूण ९८,८८३ क्विंटल बियाणे विक्री केलेली आहे.
- * रब्बी २०२२ हंगामात २,८७,४२८ क्विंटल बियाणे विक्री केलेली आहे.
- * भारत सरकारच्या विविध योजने अंतर्गत २०२२-२३ मध्ये खरीप व रब्बी हंगामात एकूण ९५,४७७ क्विंटल बियाणे वाटप.
- * १,१०,९७८ लिटर जैविक खते आणि १२९५ क्विंटल जैविक बुरशीनाशकांची विक्री.

- * एकूण ४८,४३२ बियाणे/रोपाचे नमुन्यांची उगवण चाचणी तपासणी.
- * ५,६५६ क्षेत्रीय उगवण चाचणी घेण्यांत आलेली आहे.
- * अहवाल वर्षात १,१७,४३९ लिटर जैविक खत, व ट्रायकोडर्मा १,४३९ क्विंटल चे निर्माण.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

बळकट करीत आहे. महामंडळ महाराष्ट्र शासनाकडे प्रमाणित बियाणे चाचणी प्रयोगशाळा म्हणून नोंदणीकृत झालेले आहे आणि मानकानुसार बियाण्याची गुणवत्ता चाचणी करण्याचे धोरण आहे. महामंडळाने अकोला येथील बियाणे चाचणी प्रयोगशाळेच्या NABL मान्यतेसाठी अर्ज केला आहे जो प्रगतीपथावर आहे. वर्षभरात महामंडळाद्वारे बियाणे कायद्यांतर्गत १,८४६ नमुने तपासणी करण्यात आले आणि एकूण १,२१९ सेवा नमुने घेण्यात आले.

इतर संलग्नित व्यवसाय:-

ट्रायकोडर्मा ज्यामध्ये जैविक खते, रायझोबिअम, अॅझोबॅक्टर, अॅझोस्पिरिलम, फॉस्फरस सोलुबिलायझिंग बॅक्टेरिया, पोटॅश मोबिलायझिंग बॅक्टेरिया, कोसोशीया एनपीके आणि विविध जैविक किटकनाशके यांचा समावेश आहे. त्यांच्या उत्पादनाकरीता केंद्रीय किटकनाशक मंडळ (CIB) फरिदाबाद यांचेकडून कायमस्वरूपी नोंदणी महामंडळाला मिळालेली आहे. अहवाल वर्षात १,१७,४३९ लिटर जैविक खते आणि ट्रायकोडर्मा १,४३९ क्विंटल निर्माण केले आहे. महामंडळाने शेतकऱ्यांच्या सोयीसाठी विक्रीदर हा २० टक्के पर्यंत कमी केला आहे.

महामंडळ नर्सरी व्यवसायाचे बळकटीकरण करत आहे. सध्या महामंडळाचे अकोला आणि नागपूर येथे नर्सरी केंद्र आहे. महामंडळ संकरित पपईची रोपे तयार करत आहे आणि उद्यान विकास संबंधित जमीन तयार करणे, उद्यान विकास, छतावरील बाग, परसबाग इत्यादीमध्ये सेवा देत आहे. महामंडळ विविध प्रकारची फळझाडे, फुलझाडे विकत आहे. तसेच सजावटीचे झाडे, रोपे, लागवड साहित्य आणि वर्मी कंपोस्ट इत्यादीची वर्षभरात नर्सरी व्यवसायातून एकूण विक्री ही रुपये १.१७ कोटी आहे.

४) साहित्य बदल व जर कंपनीच्या वित्तीय विवरण पत्रकासंबंधित वर्षामध्ये आर्थिक स्थितीवर प्रभाव पाडणारे घटकात बदल झाल्यास त्यासंबंधीचा तपशील व बांधिलकी.

कंपनीच्या आर्थिक स्थितीवर प्रभाव पाडणारे कोणतेही विशेष बदल या वर्षात घडून आलेले नाहीत.

५) उर्जा संवर्धन, तंत्रज्ञान उपयोग, परकीय चलन मिळकत व खर्च.

उर्जा संवर्धन, तंत्रज्ञान उपयोग, परकीय चलन मिळकत व खर्चा संबंधित माहिती कंपनी कायदा २०१३ चे कलम १३४ (३) (एम) नुसार व कंपनी खाते नियम, २०१४ च्या नियम ८ (३) अंतर्गत खालील प्रमाणे दिलेले आहेत.

उर्जा संवर्धन:

संचालक मंडळ नेहमीच उर्जेचे संवर्धन करण्यासाठी सर्वोत्तमरी प्रयत्नशील असते. नैसर्गिक उर्जेला प्रोत्साहन देण्यासाठी विविध प्रक्रिया केंद्राच्या ठिकाणी महामंडळाकडून एलइडी दिवे व सौर उर्जेचा वापर करण्यात येत आहे. महामंडळाचे भाजीपाला बीज प्रक्रिया केंद्र एमआयडीसी अकोला येथे सौर उर्जेवर चालणारे शितगृह आहे. ज्याचा वापर बियाणे साठवणूकीसाठी केला जात आहे. महामंडळाने २३ ठिकाणी स्वयंचलित पीएफ पॅनल्स बसविले आहेत जे बिज प्रक्रिया केंद्रावरील वीज वापर कमी करण्यासाठी उपयुक्त आहेत. महामंडळाचा मुख्य व्यवसाय बियाणे उत्पादन आणि बिज प्रक्रिया आहे आणि त्यानुसार वीज बचतीसाठी नविन स्वयंचलित आणि आधुनिक विज बचतीसाठी जे काही करावे लागेल त्याचा सखोल अभ्यास केला गेला आहे आणि त्यानुसार अंमलबजावणी केली गेली आहे.

नवीन तंत्रज्ञानाचा अनुकूल समावेश:

महामंडळ वेळोवेळी संशोधन व विकास विभागा अंतर्गत विपणनाच्या आवश्यकतेनुसार उच्चतम बियाण्याची निर्मिती करण्यासाठी कार्यरत आहे. त्यामध्ये संकरीत कापुस, संकरीत बाजरा,

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

संकरित मका, तृणधान्य, कडधान्य आणि भाजीपाला बियाण्याचा समावेश आहे. नुकतेच महामंडळाने हरभरा, चारा ज्वारी, सुधारीत ज्वारी आणि मका यांच्या विविध वाणाचे नमूने राष्ट्रीय स्तरावरील संशोधन संस्थेकडे सादर केलेले आहेत. महामंडळाला DAC, ICAR, दिल्ली कडून महाराष्ट्रात महाबीज-१२४ BGII च्या व्यावसायिक उत्पादनासाठी मान्यता मिळाली आहे.

विदेशी मुद्राविनीमय

- १) विदेशी मुद्रा प्राप्ती — रू. (निरंक)
- २) विदेशी मुद्रा खर्च — रू. (निरंक)

६) महामंडळाचे जोखीम व्यवस्थापन धोरण विकास आणि अंमलबजावणी बाबत निवेदन.

सद्यस्थितीत महामंडळाचे कोणतेही जोखीम व्यवस्थापन धोरण नाही तथापि महामंडळाचे अस्तित्व धोक्यात येण्याच्या जोखमीचे घटक अत्यल्प आहेत. परंतु त्याबद्दल धोरण तयार करण्याची प्रक्रिया सुरू आहे.

७) सामाजिक जबाबदारीच्या अंमलबजावणीवर महामंडळाच्या प्रगतशिल धोरणाचा तपशिल.

महामंडळाने संयुक्त सामाजिक जबाबदारीसाठी धोरण विकसित केलेले आहे आणि संचालक मंडळाने संयुक्त सामाजिक जबाबदारी प्रभावीपणे अंमलबजावणी करिता पुढाकार घेतलेला आहे, सन २०२२-२३ या वर्षातील सीएसआर कृतीचे विवरण परिशिष्ट-१ प्रमाणे आहे.

८) कंपनी कायदा, २०१३ चे कलम १८६ नुसार कर्ज हमी किंवा गुंतवणुकीचे विवरण:

कंपनी कायदा, २०१३ चे कलम १८६ नुसार कर्ज हमी किंवा गुंतवणुकीचे विवरण आर्थिक अहवालामध्ये दिलेले आहे.

९) संबंधित व्यक्तींनी केलेले करार किंवा ठराव याचा तपशिल:

कंपनीने आर्थिक वर्षात संबंधित पक्षासह प्रविष्ट केलेले सर्व करार/व्यवस्था/व्यवहार हे सर्वसाधारणपणे बाजार भावाच्या किंमतीत होते. कलम १८८ संबंधित व्यक्तींनी केलेले करार किंवा व्यवहार याचा तपशिल सोबत जोडलेल्या फॉर्म AOC-2 प्रमाणे आहे.

१०) वैधानिक लेखापात्रता, आरक्षण आणि लेखा परिक्षक/सेक्रेटरीयल ऑडीटर यांच्या अहवालावर स्पष्टीकरणे:

वैधानिक लेखापरीक्षक आणि व्यावसायिक कंपनी सचिव यांचे अहवालावर लेखापात्रता, आरक्षण बाबत स्पष्टीकरण संचालक मंडळाचे अहवालासोबत जोडलेले आहेत.

११) संचालकांची नियुक्ती, त्यांचे मानधन व कर्तव्याबाबत महामंडळाचे धोरण:

कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १७८(१) च्या तरतुदीनुसार नामनिर्देशन आणि वेतन समितीची स्थापना करण्यात आलेली आहे. केंद्र सरकारच्या भारतीय सामुहीक उद्योग मंत्रालयाचे दि. ५ जुन २०१५ च्या सुचनेनुसार वरीष्ठ व्यवस्थापन आणि इतर कर्मचारी यांची नियुक्ती वगळता कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १७८(२) (३) (४) च्या अटीतुन सरकारी कंपन्यांना सुट देण्यात आलेली आहे. म्हणून महामंडळ कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १७८(३) नुसार संचालकांची नियुक्ती, व्यवस्थापकीय मानधनाचे शोधन आणि इतर संबंधित बाबी याकरीता बाध्य नाही. त्याकरिता समितीमध्ये एक स्वतंत्र संचालक असणे आवश्यक असून संचालकाची नियुक्ती झाल्यानंतर नामनिर्देशन व वेतन समिती कार्यान्वित होईल. या नियुक्ती संबंधित सुचना राज्य शासनाचे अभिप्राय प्राप्त करून घेणे करिता सादर करण्यात आलेली आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

१२) वार्षिक विवरण

कंपनी (व्यवस्थापन आणि प्रशासन) नियम, २०१४ च्या नियम १२ व कायद्याचे कलम ९२ मधील तरतुदींच्या अनुषंगाने वार्षिक विवरण अहवाल परिशिष्ट —२ मध्ये दिलेला आहे.

१३) अहवाल वर्षात संचालक मंडळाच्या झालेल्या सभा आणि संचालक/मुख्य व्यवस्थापकीय व्यक्तीची निवड याचा तपशिल

अहवाल वर्षात आयोजित संचालक मंडळाच्या सभांची संख्या आणि संचालक/मुख्य व्यवस्थापकीय व्यक्तीच्या निवडी संबंधीचा तपशिल परिशिष्ट—३ मध्ये दिलेला आहे.

१४) संचालकाचे जबाबदारीबाबत निवेदन

कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १३४(५) उपबंधानुसार आर्थिक वर्ष २०२२—२३ साठी संचालक मंडळ, संचालकांचे जबाबदारी बाबतचे निवेदन सादर करित आहे.

- (अ) वार्षिकलेखे तयार करतांना लेख्याबाबत लागू असलेली मापदंडे अवलंबिलेली आहेत. ज्या बाबतीत लेखानियमानुसार वेगळी पध्दत अवलंबिलेली आहे अशा बाबींबाबत लेखानियमानुसार योग्य स्पष्टीकरणासह पध्दत अवलंबिलेली आहे.
- (ब) संचालक मंडळाने अशा प्रकारच्या लेखांकनाच्या पध्दतीचे अनुसरण केलेले आहे, ज्यात समन्वय व संभाव्यता याचा मेळ लागेल व त्याबाबत सर्वकष अशी पाठराखण केली आहे की, ज्याद्वारे महामंडळाच्या कामकाजाबाबत तथा आर्थिक वर्षाशी संबंधित नफातोटा पत्रक हे खरे व वस्तुनिष्ठ स्वरूप प्रकट करेल.
- (क) संचालकांनी कंपनी कायद्यांतर्गत आवश्यक असलेले लेखे ठेवण्याबाबत काळजी घेतलेली आहे, जेणे करून महामंडळाची मालमत्ता सुरक्षित राहिल तथा अपहार व अनियमितता होणार नाही व झाल्यास उघडकीस येईल.
- (ड) संचालकांनी वार्षिक लेखे प्रचलीत पध्दतीनुसार तयार केलेले आहेत.
- (इ) संबंधित सर्व कायदे व तरतुदीनुसार प्रभावीपणे कार्य होते किंवा कसे याची खातरजमा करण्यासाठी संचालकांसाठी योग्य प्रणाली कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

१५) दुय्यम, संयुक्त आणि सहाय्यक कंपनी:

महामंडळ हे राष्ट्रीय बिज निगम लि. या कंपनीची सहाय्यक कंपनी असून या कंपनीने महामंडळाचे ३५.४४ टक्के समभाग धारण केलेले आहेत व आर्थिक वर्षात यामध्ये कोणताही बदल नाही.

१६) ठेवी

अहवाल वर्षात महामंडळाने कोणत्याही ठेवी स्विकारलेल्या नाहीत किंवा ठेवीचे नूतणीकरण केलेले नाही.

१७) वैधानिक लेखापरीक्षक

वैधानिक लेखापरीक्षक आणि त्यांचा अहवाल मे. अर्थ अँड असोसिएटस्., सनदी लेखापाल, अकोला यांची भारताच्या नियंत्रक आणि महालेखा परीक्षक यांच्याव्दारे वैधानिक लेखापरीक्षक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे, जे एक वर्षाच्या कालावधीसाठी पदावर आहेत; कॉर्पोरेट व्यवहार मंत्रालयाने ७ मे, २०१८ रोजी लागू केलेल्या कंपनी सुधारणा कायदा, २०१७ नुसार, अशा वैधानिक लेखापरीक्षकांच्या नियुक्तीला प्रत्येक वार्षिक सर्वसाधारण सभेत मान्यता देणे आवश्यक नाही, त्यामुळे मंजुरीसाठी कोणताही ठराव प्रस्तावित नाही.

खर्च लेखापरीक्षक:

कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १४८ नुसार कंपनी (कॉस्ट रेकॉर्ड आणि ऑडिट) नियम, २०१४ नुसार कॉस्ट ऑडिट महामंडळाला लागू नाही.

सचिविय अंकेक्षक:

कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम २०४ आणि कंपनी (व्यवस्थापकीय कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती आणि पारिश्रमिक) नियम, २०१४ च्या तरतुदीनुसार मे. राम ठक्कर अँड असोसिएट्स, कंपनी सेक्रेटरी, अकोला यांची १ वर्षांच्या कालावधीसाठी सचिविय अंकेक्षक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे व ते त्या कालावधीपर्यंत पदावर आहेत.

१८) अनक्लेम लाभांश वारंट्सची ची रक्कम (IEPF) ला हस्तांतरण:

सन २०२२-२३ मध्ये २०१४-१५ या वर्षाची अनक्लेम लाभांश वारंट्सची रक्कम रु. ३,३२,२५०.०० Investor Education and Protection Fund ला हस्तांतरीत करण्यात आलेली आहे.

१९) लेखापरीक्षा समितीची रचना आणि यंत्रणा:

संचालक मंडळाने कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १७७ च्या तरतुदीनुसार लेखापरीक्षा समितीच्या रचनेला मान्यता दिलेली आहे. या समितीमध्ये स्वतंत्र संचालक असणे आवश्यक असून संचालकाची नियुक्ती झाल्यानंतर लेखापरीक्षा समिती कार्यान्वित होईल. या नियुक्ती संबंधी सुचना राज्य शासनाला त्यांचे मत घेण्याकरीता सादर करण्यात आलेली आहे.

२०) समभाग:

अहवाल वर्षात अधिकृत भागभांडवल आणि भरणा केलेले भागभांडवल यामध्ये बदल झालेला नाही.

समभाग परत घेणे

अहवाल वर्षात महामंडळाने कोणतेही समभाग विकत घेतलेले नाहीत.

सामान्य (Sweat) समभाग

अहवाल वर्षात महामंडळाने कोणतेही सामान्य समभाग वाटप केलेले नाहीत.

बोनस समभाग

अहवाल वर्षात महामंडळाने कोणतेही बोनस समभाग वाटप केलेले नाहीत.

कर्मचारी समभाग पर्याय योजना

महामंडळाने कर्मचाऱ्यांसाठी कोणतेही समभाग पर्यायी योजना प्रदान केलेली नाही.

२१) अंतर्गत आर्थिक नियंत्रण:

महामंडळाच्या महत्वपूर्ण व्यवसाय प्रक्रियेवर नियंत्रण ठेवण्याकरीता, वित्तीय अहवाला अंतर्गत नियंत्रण तसेच क्रियात्मक नियंत्रण हे अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण आराखडयामध्ये आहे. महामंडळाच्या व्यवसायाला संरक्षित करण्यासाठी व बदलत्या पर्यावरणाबाबत कमीतकमी जोखीम स्विकारणे निर्णय क्षमता विकसित करणे व सुव्यवस्थापन याबाबत महामंडळाने अंतर्गत नियंत्रण पध्दतीचा आराखडा तयार केलेला आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

वित्तीय विवरणाच्या संदर्भात अंतर्गत नियंत्रण प्रणाली संबंधी विस्तृत बाबी खालीलप्रमाणे:

- अ) महामंडळाची कार्यव्यवस्था मान्य केलेल्या धोरणानुरूप आहे किंवा नाही, याबाबत तपासणी करिता महामंडळाने अंतर्गत अंकेक्षकाची नियुक्ती केलेली आहे.
- ब) महामंडळ ठराविक कालावधीच्या अंतराने नियमित साठा तपासणी करित आहे, आणि
- क) व्यवसायावर परिणामकारक नियंत्रण ठेवण्यासाठी, लबाडी/चोरी आणि चुका शोधून काढण्यासाठी, महामंडळाच्या मालमत्तेची सुरक्षा, लेख्या संबंधीच्या रेकॉर्डमध्ये अचुकता आणण्यासाठी आणि संबंधित वित्तीय माहिती वेळेवर तयार करण्यासाठी महामंडळाने संबंधित पक्ष व्यवहार धोरण व्हीसल ब्लोअर पॉलीसी आणि इतर धोरणांचा अवलंब केलेला आहे.

२२) महिला लैंगिक छळ (प्रतिबंध आणि तक्रार निवारण) अधिनियम, २०१३ अंतर्गत प्रगटीकरण:

अहवाल वर्षात महिला लैंगिक छळ (प्रतिबंध आणि तक्रार निवारण) अधिनियम, २०१३ अंतर्गत कोणतीही तक्रार दाखल झालेली नाही.

२३) लेखापरिक्षकांनी नोंदवलेल्या फसवणुकींच्या संदर्भात तपशील.

अहवाल वर्षात लेखा परिक्षकाने कंपनीच्या कारभारात कलम १४३ प्रमाणे कोणत्याही फसवणुकीची नोंद केलेली नाही किंवा नोंदवली नाही. त्यामुळे संचालक मंडळाकडे वरील विषयात/संदर्भात तपशील देण्यासारखे काहीच नाही.

२४) महत्त्वपूर्ण आणि प्रभाव टाकणारे आदेश.

नियामक किंवा न्यायालये किंवा न्यायाधिकरणाद्वारे कंपनीच्या चालू असलेल्या स्थितीवर आणि भविष्यात कामकाजावर परिणाम करणारे कोणतेही महत्त्वपूर्ण आणि प्रभाव करणारे आदेश दिलेले नाहीत.

२५) सचिवीय मानकांचे पालन.

कंपनीने अहवाल वर्षात लागू असलेल्या सचिवीय मानकांच्या सर्व तरतुदीचे योग्य पालन केलेले आहे.

२६) कर्मचाऱ्यांचे तपशील

व्यवस्थापकीय कर्मचारी नियम, २०१४ च्या नियम ५(२)अंतर्गत नमूद केलेल्या मर्यादेपक्षा जास्त वेतन घेणारे कोणतेही कर्मचारी नसल्यामुळे तरतुदी अंतर्गत कोणतेही माहिती दिली जात नाही आहे.

२७) वार्षिक अहवाल प्रदर्शित करण्यासाठी संकेतस्थळ.

कंपनीचे संकेतस्थळ www.mahabeej.com हे आहे आणि या संकेतस्थळावर कंपनीचा वार्षिक अहवाल प्रसिध्द करण्यात आला आहे.

कृतज्ञता :-

अहवाल वर्षातील उपलब्धी ही महामंडळाचे अधिकारी व कर्मचारी यांच्या प्रामाणिक व सर्वकष प्रयत्नाचे फळ आहे. या व्यतिरिक्त निम्ननिर्देशीत संस्था व कंपनी प्रती संचालक मंडळ कृतज्ञता व्यक्त करीत आहे.

- भारत सरकार व महाराष्ट्र शासन यांचा सातत्याने असणारा पाठींबा व मार्गदर्शनाबाबत.
- राज्य बिज प्रमाणीकरण यंत्रणा
- राष्ट्रीय बिज निगम व अन्य बिज निगम तसेच देशातील सर्व कृषी विद्यापीठे
- आयसीएआर व इन्फोसिस यांच्या बहुमोल पाठींब्याबाबत
- माजी व वर्तमान संचालक मंडळावरील सहयोगी यांनी दिलेल्या पाठींब्याबाबत व मार्गदर्शनाबाबत.
- महामंडळाचे बँकर्स
- महामंडळाचे अंकेक्षक व वकील यांच्या सहकार्या बाबत
- जे सातत्याने आमच्या शक्तीचे स्रोत राहिले आहेत असे बिजोत्पादक, बियाणे विक्रेते, आमच्या बियाण्याच्या ब्रँड चे प्रस्तुतकर्ते व आश्रयदाते या सर्वांचे
- महामंडळाचे भागधारक की ज्यांनी वार्षिक सर्वसाधारण सभेमध्ये महामंडळ वर्षानुवर्षे करीत आलेल्या अथक प्रयत्नांना प्रोत्साहन दिले व विश्वास आणि पाठींबा व्यक्त केला.

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

(अनूप कुमार, भा.प्र.से.)

अध्यक्ष

DIN:- ०७३२२२४५

स्थान :- अकोला

दिनांक:- २५/०९/२०२३

*****

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

परिशिष्ट — १

संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) बाबत विवरण :-

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या. (महाबीज) समाजघटकांच्या सामाजिक व आर्थिक विकासाबाबत कटीबद्ध असून ही जबाबदारी संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) धोरणांतर्गत अंगीकारलेली आहे. महामंडळाद्वारे संयुक्त सामाजिक जबाबदारी अंतर्गत केल्या गेलेल्या कार्याची सूची खाली देण्यात आलेली आहे. ग्रामीण विकास, शेती कौशल्य वाढविणे, शिक्षणाकरीता प्रोत्साहन, आरोग्याची काळजी, दारिद्र्य आणि कुपोषण नष्ट करणे, उपासमारी निर्मुलन, पिण्याकरीता शुध्द पाण्याची उपलब्धता आणि पर्यावरणीय शाश्वतता व समतोल महामंडळ या संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) कार्यात विशेष लक्ष देत आहे.

१. संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) समितीचे गठन:-

- १- श्री सचिन कलत्रे, भाप्रसे व्यवस्थापकीय संचालक
- २- श्री वल्लभराव टी देशमुख सभासद
- ३- डॉ. श्री. रणजित एन. सपकाळ सभासद

मागील तीन आर्थिक वर्षातील सरासरी नफा रूपये ३०५७.५० लक्ष

संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) करीता नियोजित खर्च (वरील मुद्दा क्र. २ च्या २.००%) रूपये — ६१ १५ लाख

२. अहवाल वर्षामध्ये संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) अंतर्गत केलेला खर्च

- अ) आर्थिक वर्षामध्ये केलेला एकूण खर्च — महामंडळाने संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) करीता रू. ६१,४०,२००/- खर्चाची बांधीलकी स्विकारलेली आहे.
- ब) सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षामध्ये अखर्चित झालेली रक्कम रू. **निरंक**
- क) आर्थिक वर्ष २०२२-२३ मध्ये खर्चात रकमेचा तपशिल:-

अ. क्र.	प्रकल्पाचे नाव	अधिनियमाच्या अनुसूची VII मधील क्रियाकलापांच्या यादीतील वस्तुसुची	स्थानिक ठिकाण (होय / नाही)	प्रकल्पाचे ठिकाण		प्रकल्प कालावधी	प्रकल्पास आधी वाटप केलेली रक्कम (रु. मध्ये)	चालू आर्थिक वर्षात खर्च केलेली रक्कम (रु. मध्ये).	कलम १३५(६) नुसार प्रकल्पासाठी न खर्च केलेल्या बँक खात्यात हस्तांतरित केलेली रक्कम (रु. मध्ये)	अंमल जावणीची पद्धत — थेट (होय / नाही)	अंमल बजावणीची पद्धत — अंमल बजावणी एजन्सीद्वारे	
				राज्य	जिल्हा						नाव	CSR नोंदणी क्रमांक
१	शेती कौशल्य-पीक संरक्षणास प्रोत्साहन देणे		होय	महाराष्ट्र		८ महिने	५८.७५ लक्ष	—	—	होय	—	—
	एकूण						५८.७५ लक्ष					

ड) कर्मचारी पगारावरील वर्षभरातील प्रशासकीय खर्च रु २,६५,००० आहे.

मागील तीन आर्थिक वर्षांसाठी खर्च न केलेल्या सामाजिक दायित्व निधीचा तपशील:

अ. क्र.	मागील आर्थिक वर्ष	कलम १३५(६) अंतर्गत न खर्च केलेल्या बँक खात्यात हस्तांतरित केलेली रक्कम (रु. मध्ये)	आर्थिक अहवाल वर्षात खर्च केलेली रक्कम (रु. मध्ये)	कलम १३५(६) नुसार अनुसूची VII अंतर्गत निर्दिष्ट कोणत्याही निधीमध्ये हस्तांतरित केलेली रक्कम, इतर काही.			पुढील आर्थिक वर्षामध्ये खर्च करायची शिल्लक रक्कम. (रु. मध्ये)
				निधीचे नाव	रक्कम (रु. मध्ये)	हस्तांतरनाची तारीख	
१	२०१९-२०	निरंक	१,६१,६७,४००	—	—	—	निरंक
२	२०२०-२१	निरंक	७१,६१,०६३	—	—	—	निरंक
३	२०२१-२२	५०लक्ष	१७,८५,०००	—	—	—	निरंक
	एकूण	५०लक्ष	२,५१,१३,४६३				

३. खर्च न झाल्याबद्दल स्पष्टीकरण

कंपनीने चालू आर्थिक वर्ष २०२२-२३ या वर्षात संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) निधी पुर्णपणे खर्च करण्यात आला आहे. संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) अखर्चित निधी शून्य आहे.

४. आम्ही संयुक्त सामाजिक जबाबदारी (CSR) विषयक धोरणाचा पाठपुरावा व देखरेख करित आहोत, ज्यायोगे या बाबीचे धोरण व उद्दीष्ट साध्य करता येईल.

*****

परिशिष्ट - २

फॉर्म नं. एम जी टी - ९ महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत चे वार्षिक अहवालाचे निष्कर्ष

दि. ३१.०३.२०२३ रोजी अखेर
(कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम ९२(३) च्या अनुषंगाने आणि कंपनी (व्यवस्थापन व प्रशासन)
२०१४ च्या नियम १२ (१) नुसार)

१. नोंदणी आणि इतर तपशिल:-

१. नोंदणी क्र./संख्या	U01200MH1976SGC018990
२. नोंदणी दिनांक	२८ एप्रिल, १९७६
३. कंपनीचे नाव	महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत
४. कंपनीचा वर्ग/उपवर्ग	राज्य शासनाव्दारे अंगीकृत कंपनी
५. नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता व संपर्काचा तपशिल	“महाबिज भवन” कृषिनगर, अकोला-४४४१०४
६. कंपनी सुचीबद्ध आहे काय?	नाही
७. नोंदणी व हस्तांतर एजन्सीची माहिती	बिगशेअर सर्व्हिसेस प्राइवेट लिमिटेड १ला माळा, भारत टिनवर्कस बिल्डींग, अंधेरी ईस्ट मुंबई-४०००५९
८. आंतरराष्ट्रीय सिक्युरिटीज ओळख क्रमांक(आयसीन) डिपॉझिटरी- सीडिएसएल	INE04Q501018

२. महामंडळाचा मुख्य व्यवसाय व कार्य :-

महामंडळाची एकूण उलाढाल १०% किंवा त्यापेक्षा अधिक असलेल्या व्यवसाय व कार्याबाबत
माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	मुख्य उत्पादन/सेवांचे विवरण	उत्पादन व सेवांचा एनआयसी कोड	महामंडळाच्या उलाढालीची टक्केवारी
१	बियाणे उत्पादन, प्रक्रिया आणि विपणन	१२०९९९०	१०० टक्के

३. दुय्यम व सहाय्यक सहकारी कंपनीधारकांचा तपशिल:-

अ. क्र.	कंपनीचे नाव व पत्ता	सीआयएन	धारक/दुय्यम/ सहाय्यक	समभागाची टक्केवारी	लागु कलम
१	राष्ट्रीय बिज निगम मर्या.(NSC)	U74899DL1963GOI003913	सहाय्यक	३५.४४ टक्के	

* महामंडळाच्या एकूण समभागापैकी राष्ट्रीय बिज निगम मर्या. यांचा ३५.४४% वाटा आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

४.समभाग धारकांचा आकृतीबंध (समभाग भांडवल वर्गवारी समभागाची टक्केवारी)

१. समभागधारक वर्गवारी

समभाग धारकांचा वर्ग	वर्षाच्या सुरुवातीला असलेली समभागाची संख्या				वर्षाच्या शेवटी असलेली समभागाची संख्या				वर्षात बदललेली टक्केवारी
	गैरभौतिक	भौतिक	एकूण	एकूण टक्केवारी	गैरभौतिक	भौतिक	एकूण	एकूणभागाची टक्केवारी	
अ) प्रवर्तक									
१) भारतीय									
अ) वैयक्तिक									
ब) केंद्र सरकार व त्यांची संस्था	—	१४८३३०	१४८३३०	३५.४४		१४८३३०	१४८३३०	३५.४४	लागु नाही
क) राज्य सरकार व त्यांची संस्था	—	२०५०००	२०५०००	४९.००		२०५०००	२०५०००	४९.००	लागु नाही
ड) संस्था / महामंडळ (ब व क व्यतिरिक्त)	—	०	०			०	०	०	लागु नाही
इ) बँका / वित्तीय संस्था	—	०	०			०	०	०	लागु नाही
फ) इतर	—							०	लागु नाही
एकूण अ(१)	—	३५३३३०	३५३३३०	८४.४४		३५३३३०	३५३३३०	८४.४४	
२) विदेशी									
अ) अनिवासी व्यक्ती	—	०	०	०		०	०	०	लागु नाही
ब) इतर व्यक्ती	—	०	०	०		०	०	०	लागु नाही
क) संस्था / महामंडळ	—	०	०	०		०	०	०	लागु नाही
ड) बँका / वित्तीय संस्था	—	०	०	०		०	०	०	लागु नाही
इ) इतर	—	०	०	०		०	०	०	लागु नाही
एकूण (अ) २	—	०	०	०		०	०	०	
एकूण प्रवर्तक भागधारक अ-१ + अ-२	—	३५३३३०	३५३३३०	८४.४४		३५३३३०	३५३३३०	८४.४४	
ब) सार्वजनिक भागधारक									
१) संस्था									
अ) म्युच्युअल फंड	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
ब) बँका / संस्था	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
क) केंद्र सरकार	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
ड) राज्य सरकार	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
इ) जोखीम भांडवली फंड	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
फ) विमा कंपनी	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
ग) एफआयआय	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
ह) विदेशी जोखीम भांडवली फंड	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही
इतर — गुंतवणूकदार शिक्षण आणि संरक्षण निधी	१८११२	—	१८११२	४.३३	१८११२	—	१८११२	४.३३	लागु नाही
एकूण ब-१	—	०	०	०	१८११२	—	१८११२	४.३३	४.३३
२) गैर संस्था									
अ) कॉर्पोरेट संस्था									
१) भारतीय	—	०	०	०		—	०	०	लागु नाही

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

२) विदेशी	—	०	०	०	—	०	०	०	लागु नाही
ब) वैयक्तिक									
१) रू. एक लाखापर्यंत भाग धारण केलेले वैयक्तिक भागधारक	—	३५०००	३५०००	८.३७	६९	३४९३१	३५०००	८.३७	लागु नाही
२) रू. एक लाखापेक्षा जास्त भाग धारण केलेले वैयक्तिक भागधारक	—	०	०	०	—	०	०	०	लागु नाही
क) इतर	—	१२००३	१२००३	२.८६	—	१२००३	१२००३	२.८६	लागु नाही
एकूण ब-२	—	०	०	०	—	०	०	०	लागु नाही
एकूण ब-१ + ब-२	—	०	०	०	—	०	०	०	लागु नाही
क) जीडीआर व एडीआर यांच्या ताब्यातील भाग	—	०	०	०	—	०	०	०	लागु नाही
एकूण अ + ब + क	—	४१८४४५	४१८४४५	१००	१८१८१	४००२६४	४१८४४५	१००	लागु नाही

२) भागधारकांची सूची

अ. क्र.	भागधारकाचे नाव	वर्षाच्या सुरुवातीला धारण भाग			वर्षाच्या शेवटी धारण भाग			वर्षातील बदलाचे प्रतीशत प्रमाण
		भागाची संख्या	कंपनीच्या भागाची टक्केवारी	भागावरील तारण/प्रभार टक्केवारी	भागाची संख्या	कंपनीच्या भागाची टक्केवारी	भागावरील तारण/प्रभार टक्केवारी	
१	महाराष्ट्र शासन	२०५०००	४९.००	लागु नाही	२०५०००	४९.००	लागु नाही	निरंक
२	राष्ट्रीय बिज निगम मर्या.	१४८३३०	३५.४४	लागु नाही	१४८३३०	३५.४४	लागु नाही	निरंक
३	कृषी विद्यापीठे	१२००३	२.८६	लागु नाही	१२००३	२.८६	लागु नाही	निरंक
४	शेतकरी	३५०००	८.३७	लागु नाही	३५०००	८.३७	लागु नाही	निरंक
५	गुंतवणूकदार शिक्षण आणि संरक्षण निधी	१८११२	४.३३	लागु नाही	१८११२	४.३३	लागु नाही	४.३३
	एकूण	४१८४४५	१००.००		४१८४४५	१००.००		लागु नाही

३) प्रवर्तकांच्या भागधारणामधील बदल (बदल नसेल तर स्पष्ट करा)

अ.क्र.	दिनांक	शेरा	भागांची संख्या	वर्षामध्ये संचित भाग धारण	
				भागांची संख्या	कंपनीच्या भागाची टक्केवारी
				एकूण	
				निरंक	

४) उच्चतम श्रेणीतील पहिल्या दहा भागधारकांचा आकृतीबंध (प्रवर्तक, संचालक, जीडीआर, एडीआर या धारकांव्यतिरिक्त)

अ.क्र.	शेरा	भागांची संख्या	वर्षामध्ये संचित भाग धारण	
			भागांची संख्या	कंपनीच्या भागाची टक्केवारी
१	डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला.	४००१	४००१	०.९५
२	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	४००१	४००१	०.९५

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३	वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी	४००१	४००१	०.९५
४	श्री दिवाकर शामराव धोत्रे	८३	८३	०.०१
५	श्री शिवाजी रघुत्तमराव देशमुख	७०	७०	०.०१
६	श्री रोहन प्रकाशराव काकड	७०	७०	०.०१
७	श्री विनोद रामकृष्ण इंगळे	६०	६०	०.०१
८	श्री बाबाराव यशवंतराव विखे	५३	५३	०.०१
९	श्री उमेश हरी पाटील	५२	५२	०.०१
१०	श्रीमती विमल दामोधर राऊत	५०	५०	०.०१

५) संचालक व व्यवस्थापनातील वरिष्ठ व्यक्ती यांनी धारण केलेले भाग

अ. क्र.	दिनांक	शेरा	भागांची संख्या	वर्षामध्ये संचित भाग धारण	
				भागांची संख्या	कंपनीच्या एकूण भागाची टक्केवारी
श्री वल्लभराव तेजराव देशमुख					
१	०१/०४/२०२२	वर्षाच्या सुरुवातीस धारण केलेले भाग		३	०.००१
२	३१/०३/२०२३	वर्षाच्या अखेरीस धारण केलेले भाग		३	०.००१
डॉ. श्री रणजित एन. सपकाळ					
१	०१/०४/२०२२	वर्षाच्या सुरुवातीस धारण केलेले भाग		१०	०.००१
२	३१/०३/२०२३	वर्षाच्या अखेरीस धारण केलेले भाग		१०	०.००१

ऋणबध्दता

महामंडळावरील व्याजासहीत कर्ज थकीत/मिळविलेले परंतु शोधनदेय नसलेले.

विवरण	ठेवी सुरक्षित कर्ज	वगळता असुरक्षित कर्ज	ठेवी	एकूण ऋणबध्दता
वर्षाच्या सुरुवातीला ऋणबध्दता अ) मुळ रक्कम ब) व्याज देय परंतु अशोधित क) व्याज प्राप्त परंतु देय नाही	नाही	नाही	नाही	
एकूण अ+ब+क		नाही	नाही	
आर्थिक वर्षामध्ये ऋणबध्दता बदल — वाढ — घट	नाही	नाही	नाही	
आर्थिक वर्षाचे शेवटी ऋणबध्दता १ मुळ रक्कम २ व्याज देय परंतु अशोधित ३ व्याज प्राप्त परंतु देय नाही	नाही	नाही	नाही	
एकूण १+२+३	नाही	नाही	नाही	

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

६) संचालक आणि व्यवस्थापनातील वरिष्ठ व्यक्ती यांना दिलेले मानधन

अ) व्यवस्थापकीय संचालक/पूर्णवेळ संचालक/किंवा व्यवस्थापक यांना दिलेले मानधन

अक्र	आर्थिक मानधनाचा तपशिल	व्यवस्थापकीय संचालक/पूर्णवेळ संचालक/किंवा व्यवस्थापक यांचे नाव	एकूण रूपये लाखात
१	एकूण सकल वेतन आयकर कायदा १९६१ च्या कलम १७(१) तरतुदीनुसार वेतन, आयकर कायदा, १९६१ च्या कलम १७(२) तरतुदीनुसार इतर प्राप्ती आयकर कायदा, १९६१ च्या कलम १७(३) तरतुदीनुसार वेतनाऐवजी इतर लाभ.	१) श्री रुचेश जयवंशी, (भाप्रसे) रु. १०,२२,०००/- २) श्री सचिन कलत्रे, (भाप्रसे) रु. ५,४४,०००/-	रु. १५,६६,०००
२	सामान्य पर्याय	—	—
३	सामान्य पारिश्रमिक	—	—
४	कमीशन लाभाचे प्रतीशत प्रवास भत्ते	रु. ४,२३,०००	रु. ४,२३,०००
	एकूण अ	रु. १९,८९,०००	रु. १९,८९,०००
	कायद्यानुसार कमाल मर्यादा	—	—

ब) इतर संचालकांचे मानधन

अ. क्र	मानधनाचा तपशिल	संचालकाचे नाव		एकूण रक्कम
		डॉ. रणजित एन. सपकाळ	श्री वल्लभराव टी देशमुख	
१	स्वतंत्र संचालक * बोर्ड समिती सभा उपस्थिती शुल्क * कमिशन * इतर चार्जेस	रु. ७,५००	रु. ९,५००	रु. १७,०००
	एकूण १	रु. ७,५००	रु. ९,५००	रु. १७,०००
२	इतर अकार्यकारी संचालक बोर्ड समिती सभा उपस्थिती शुल्क	०.००	०.००	०.००
	एकूण २	०.००	०.००	०.००
	एकूण(ब) १+२	रु. ७,५००	रु. ९,५००	रु. १७,०००
	संचालकांचे एकूण मानधन			
	कायद्याप्रमाणे मर्यादा			मर्यादेच्या आत

क) व्यवस्थापकीय संचालक/पूर्णवेळ संचालक/व्यवस्थापक यांचे व्यतिरिक्त इतर व्यवस्थापनातील प्रमुख व्यक्तींना दिलेले मानधन

अ क्र	मानधनाचा तपशिल	संचालकाचे नाव	एकूण रक्कम
१	वेतन	विनय वर्मा, कंपनी सचिव	रु. १७.९९ लाख

७) दंड/शिक्षा/आपसी समझोत्याने मिटविलेले गुन्हे

प्रकार	कंपनी कायद्याचे कलम	विस्तृत विवरण	दंड/शिक्षा /आपसी समझौता शुल्क	न्यायालयाचे नाव	अपील
अ- महामंडळ					
दंड	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
शिक्षा	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
आपसी समझोता	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
ब) संचालक					
दंड	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
शिक्षा	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
आपसी समझोता	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
क) इतर अधिकारी					
दंड	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
शिक्षा	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही
आपसी समझोता	नाही	नाही	नाही	नाही	नाही

*****

परिशिष्ट — ३ संचालक मंडळाच्या बैठकीसंबंधी माहिती

संचालक मंडळातील बदल

सद्यस्थितीत संचालक मंडळावर ८ सभासद आहेत

अहवाल वर्षामध्ये संचालक मंडळावरील खालील संचालक निवृत्त झाले असून, महामंडळाच्या प्रगतीसाठी त्यांनी दिलेला बहुमूल्य पाठींबा, दिलेल्या सेवा, मार्गदर्शन इत्यादी बाबत महामंडळ त्यांचे आभारी आहे.

अ. क्र.	संचालकाचे नाव	पदनाम	नियुक्तीची दिनांक	सेवानिवृत्तीची दिनांक
१	श्री. रुचेश जयवंशी, भाप्रसे	व्यवस्थापकीय संचालक	०४/१०/२०२१	२७/०७/२०२२
२	श्री. व्ही. मोहन	संचालक एनएससी	२१/१२/२०१५	२८/०९/२०२२

आर्थिक वर्ष २०२२-२३ मधील संचालकांची नियुक्ती

अ.क्र.	संचालकाचे नाव	पदनाम	नियुक्ती दिनांक
१	श्री. सचिन कलत्रे, भाप्रसे	व्यवस्थापकीय संचालक	१५/१२/२०२२
२	डॉ. सौ. मनिरंज कौर, भाप्रसे	व्यवस्थापकीय संचालक एनएससी	०४/१२/२०२२
३	श्री. कुलदीप सिंग,	महाव्यवस्थापक विपणन एनएससी	२८/०९/२०२२
४	श्री. हेमंत सी. चिमुकर	विभागीय व्यवस्थापक एनएससी	२१/१२/२०२२

संचालक मंडळ सभा

अहवाल वर्ष २०२२-२३ मध्ये संचालक मंडळाच्या खालीलप्रमाणे ५ सभा झाल्या

अ.क्र.	संचालक मंडळ सभा क्र.	दिनांक	ठिकाण
१	२०७ वी सभा	०३ जून २०२२	व्हिडिओ कॉन्फरसिंगद्वारे
२	२०८ वी सभा	२९ सप्टेंबर २०२२	व्हिडिओ कॉन्फरसिंगद्वारे
३	२०९ वी सभा	२२ नोव्हेंबर २०२२	व्हिडिओ कॉन्फरसिंगद्वारे
४	२१० वी सभा	३१ डिसेंबर २०२२	महाबीज भवन, अकोला
५	२११ वी सभा	२९ मार्च २०२३	व्हिडिओ कॉन्फरसिंगद्वारे

संचालक मंडळाच्या बैठकीसाठी उपस्थिती

अ. क्र.	संचालकाचे नाव	संचालक मंडळ सभा	उपसमिती सभा	मागील ४५ व्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेकरीता उपस्थिती दि. ३१ डिसेंबर २०२२
			एकूण ५ उपस्थिती	एकूण १४ उपस्थिती
१	श्री. एकनाथ डवले, भाप्रसे	५	लागू नाही	होय
२	श्री. रुचेश जयवंशी, भाप्रसे	१	५	लागू नाही
३	श्री. सचिन कलत्रे, भाप्रसे	२	५	होय
४	श्री. धिरज कुमार, भाप्रसे	३	लागू नाही	नाही
५	श्री. वल्लभराव टी. देशमुख	५	१३	होय
६	डॉ. रणजित एन. सपकाळ	४	९	होय
७	श्री. व्ही. मोहन	२	लागू नाही	नाही
८	श्री. जय प्रकाश	२	३	नाही
९	डॉ. सौ. मनिरंज कौर व्दिवेदी, भाप्रसे	२	लागू नाही	नाही
१०	श्री. हेमंत सी. चिमुकर	२	२	होय
११	श्री. कुलदीप सिंग,	२	लागू नाही	नाही

फॉर्म नं. एओसी-२

(कंपनी कायदा २०१३ चे कलम १३४, पोटकलम ३ च्या उपबंध (एच) आणि कंपनी (लेखा) नियम २०१४, च्या नियम ८(२) अन्वये)

कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १८८ (१) नुसार महामंडळाने संबंधित पक्षकारांशी केलेले करार/व्यवहार/व्यवस्था व सलगी तत्वावर केलेल्या व्यवहारांचे निवेदन

१. सलगी न करण्याच्या तत्वावर केलेले करार किंवा व्यवस्था किंवा व्यवहारांचा तपशिल — नाही
२. सलगी तत्वावर केलेले करार किंवा व्यवस्था किंवा व्यवहारांचा तपशिल:—

अ.क्र	तपशिल	विवरण
१	संबंधित पक्षकारांचे नाव आणि नातेसंबंधाचा प्रकार	श्री व्ही.टी.देशमुख, संचालक श्री बी.व्ही.देशमुख श्री व्ही.टी.देशमुख यांचा मुलगा श्री डी.व्ही.देशमुख श्री व्ही.टी.देशमुख यांचा मुलगा श्री एच.व्ही.देशमुख श्री व्ही.टी.देशमुख यांचा मुलगा श्रीमती एन.व्ही.देशमुख श्री व्ही.टी.देशमुख यांची पत्नी श्रीमती एस.बी.देशमुख श्री व्ही.टी.देशमुख यांची सुन श्रीमती पी.डी.देशमुख श्री व्ही.टी.देशमुख यांची सुन राष्ट्रीय बियाणे महामंडळ मर्या. (NSC)
२	करार/व्यवस्था/व्यवहारांचा प्रकार	बियाणे खरेदी/विक्री
३	करार/व्यवस्था/व्यवहारांचा कालावधी	एक वर्ष
४	करार किंवा व्यवस्था किंवा व्यवहारांचे ठळक वैशिष्ट्ये व किंमत	सन २०२२-२३ मध्ये रू. २.४२ लाख रुपयाचे बियाणे विक्री. २४.४३ लाख रुपयाचे बियाणे खरेदी.
५	संचालक मंडळाच्या मान्यतेचा दिनांक	लागु नाही
६	अग्रीम राशीचे शोधन केले असल्यास	लागु नाही

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

(अनूप कुमार, भाप्रसे)
अध्यक्ष

DIN:- ०७३२२२४५

स्थान : अकोला

दिनांक:—२५/०९/२०२३

संचालकांच्या अहवाला करिता परिशिष्ट

वैधानिक लेखापरिक्षकांच्या अहवालावर भागधारकांना खुलासा

वर्ष २०२२-२०२३

मुद्दा क्रमांक	उत्तर
१	मागील वर्षी या खात्यातील शिल्लक रु. ९८.५९ लाख होती जे की या वर्षी कमी होऊन ९०.६८ लाख झालेली आहे. बँकेच्या खात्यामध्ये अनभिज्ञपणे जमा असलेल्या रक्कमांकरिता असे बीजोत्पादक/पक्षकार ज्याची ओळख पटलेली नाही त्याच्याबद्दल बँकेकडून स्पष्टीकरणासाठी पाठपुरावा केल्या जात आहे.
२	चालू आर्थिक वर्षात मुदत बाहय धनादेश खात्यात रु. ४३.४३ लाख आहेत. आम्ही चालू आर्थिक वर्षात सदर खात्याचे समेट करू/काढून टाकू/आवश्यक त्या लेखा नोंदी करू.
३	दखल घेतली असून, योग्य ती काळजी घेण्यात येईल.
४	दखल घेतली असून, योग्य ती काळजी घेण्यात येईल.
५	दखल घेण्यात आलेली असून व्यवस्थापनाकडून उचित कार्यवाही सुरु आहे.
६	दखल घेण्यात आलेली असून व्यवस्थापनाकडून उचित कार्यवाही सुरु आहे.
७	दखल घेतली असून, योग्य ती काळजी घेण्यात येईल.
८	दखल घेण्यात आलेली असून व्यवस्थापनाकडून उचित कार्यवाही सुरु आहे.

मनिष यादव
महाव्यवस्थापक (वित्त)

सचिन कलत्रे, भा.प्र.से.
व्यवस्थापकीय संचालक

अनूप कुमार, भा.प्र.से.
अध्यक्ष

राम ठक्कर अँड असोसिएट्स
व्यावसायिक कंपनी सचिव
अकोला

सचिवीय अंकेक्षण अहवाल

दि. ३१ मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या आर्थिक वर्षाकरीता
कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम २०४(१) आणि कंपनी
(व्यक्तीची नियुक्ती आणि मानधन) नियम २०१४ च्या नियम ९ अनुसार

प्रति,
मा.सभासद
महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या.
CIN:- U01200MH1976SGC018990
पत्ता:- महाबीज भवन, कृषी नगर,
अकोला- ४४४१०४
Email:- hocs@mahabeej.com

आम्ही महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित या कंपनीचे सचिवीय अंकेक्षण केलेले आहे ज्यांनी वैधानिक तरतुदीचे पालन चांगल्या प्रकारे केलेले आहे. सचिवीय अंकेक्षण, आम्हाला पुरविण्यात आलेल्या सर्व बाबींचे योग्य मुल्यांकन/वैधानिक पूर्तता आणि त्यावरील आमचे मत अशा पध्दतीने नोंदविण्यात आले आहे.

महामंडळाचे अभिलेखे, दस्तऐवज, इतिवृत्त नोंदवही, नमुने आणि भरलेली विवरणे याची आम्ही केलेली तपासणी आणि सचिवीय अंकेक्षणादरम्यान महामंडळाने, त्यांच्या अधिकाऱ्यांनी, एजंट व अधिकृत प्रतिनिधी यांनी पुरविलेल्या माहितीच्या आधारे आम्ही याद्वारे विधान करतो की, दि. ३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणारे लेखापरीक्षित वर्षामध्ये महामंडळाने निम्ननिर्देशीत यादीप्रमाणे वैधानिक तरतुदीची पूर्तता केलेली आहे आणि महामंडळामध्ये योग्य संचालक मंडळ प्रक्रिया आणि त्याच्या पूर्ततेची योग्य व्यवस्था आहे. त्यासंबंधीचा आमचा अहवाल खालीलप्रमाणे आहे.

दि. ३१ मार्च २०२३ रोजी संपणाऱ्या आर्थिक वर्षामध्ये महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळाने ठेवलेले अभिलेखे, दस्तऐवज, इतिवृत्त नोंदवहया, नमुने आणि भरलेली विवरणे आणि इतर अभिलेखे याची आम्ही केलेली तपासणी कायद्यातील तरतुदीप्रमाणे आहे.

आम्ही महामंडळास लागू असलेल्या कायद्याच्या संबंधित तरतुदीची पूर्तता केल्याची बाब महामंडळाच्या संबंधित विभाग प्रमुखांनी दिलेल्या पूर्तता प्रमाणपत्रावर आधार मानून तपासलेली आहे.

- (i) कंपनी कायदा, २०१३ आणि त्या अंतर्गत असलेले नियम
- (ii) इतर कायदे विशेषतः लागू असलेले
  - * प्रदान शोधन अधिनियम, १९७२
  - * कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी आणि किरकोळ तरतुदी अधिनियम, १९५२
  - * बियाणे कायदा, १९६६
  - * कारखाने कायदा, १९४८
  - * पाणी (प्रदूषण नियंत्रण आणि प्रतिबंध) कायदा, १९७४ त्या अंतर्गत असलेले नियम

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

- * हवा (प्रदूषण नियंत्रण आणि प्रतिबंध) कायदा, १९८१ त्या अंतर्गत असलेले नियम
- * व्यापारी मुद्रा कायदा, १९९९
- * वजन व मापे कायदा
- * औद्योगिक वादविवाद कायदा
- * महिलालैंगिक छळ (प्रतिबंध बंदी आणि तक्रार निवारण) कायदा, २०१३

अहवाल वर्षामध्ये महामंडळाने निम्ननिर्देशीत बाबींव्यतिरिक्त वर नमुद केल्यानुसार सर्वच अधिनियम, नियम, कायदे, मार्गदर्शक बाबी, मानके, इत्यादींच्या तरतूदींचे पुर्णपणे पालन केलेले आहे.

१. कंपनी अधिनियम २०१३ च्या कलम १७७ च्या तरतुदीनुसार, संचालक मंडळाने मागील काळात अंकेक्षण समितीच्या रचनेला मंजूरी दिलेली आहे. मात्र समितीचे कामकाज स्वतंत्र संचालकाच्या नियुक्तीनंतरच चालू होईल, समितीमधील सदस्यांच्या नियुक्तीचा प्रस्ताव राज्य शासनाला पाठविलेला असून याबाबत शासनाच्या सुचना व मताची प्रतीक्षा आहे.
२. कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १७८ च्या तरतुदीनुसार, संचालक मंडळाने मागील काळात “निर्मिती नामनिर्देशन आणि मानधन समिती” (फॉर्मेशन नॉमीनेशन अँड रिम्युनेशन कमिटी) च्या रचनेला मंजूरी दिलेली आहे. मात्र समितीचे कामकाज स्वतंत्र संचालकांच्या नियुक्तीनंतरच चालू होईल, की ज्याच्या नावाचा प्रस्ताव राज्य शासनाला पाठविलेला असून याबाबत शासनाच्या सुचना व मताची प्रतीक्षा आहे.
३. महामंडळाकडे वेगवेगळ्या ठिकाणी अनेक कारखाने आहेत, जिथे कारखाने अधिनियमानुसार नोंदणी करणे आवश्यक आहे. त्यापैकी काही कारखान्यांची नोंदणी अद्याप पूर्ण करावयाची आहे.
४. महामंडळाने पॉश कायद्यांतर्गत २०२३ वर्षासाठी वार्षिक रिटर्न भरलेले नाही.
५. महामंडळाने २०२२-२३ वर्षासाठी अनोंदणीकृत सार्वजनिक कंपन्यांच्या भागभांडवल अंकेक्षण अहवाल (अर्धवार्षिक) PAS-6 मधून दाखल केलेला नाही.

कार्यासंबंधीची चांगली पध्दत/रित हयाबाबत दिलेल्या सुचना :

आम्ही केलेल्या अंकेक्षण प्रक्रीये दरम्यान, महामंडळाला लागू असलेले नियम व कायदे यातील तरतुदींचे योग्य रीतीने पाठपुरावा आणि पुर्तता करण्याकरीता संचालक मंडळासमोर या बाबी स्वतंत्रपणे त्यांच्या माहितीसाठी व मंजूरीसाठी सादर करून त्याची अंमलबजावणी करण्यात आलेली आहे.

आम्ही पुढील अहवाल सादर करतो की,

संचालक मंडळाची रचना आर्टिकल ऑफ असोसिएशन च्या तरतुदीनुसार करण्यात आली आहे व महामंडळ पदसिध्द (Ex-officio) नियुक्त्या याच तरतुदीनुसार करत आहे. महामंडळाने स्वतंत्र संचालकाच्या नियुक्तीचा प्रस्ताव राज्य शासनाला पाठविलेला असून याबाबत शासनाच्या सुचना व मताची प्रतीक्षा आहे. आढावा कालावधीत काही प्रसंगी संचालक मंडळाच्या रचनेत आर्टिकल ऑफ असोसिएशन च्या तरतुदीनुसार बदल घडून आले आणि याबाबत आवश्यकतेनुसार कंपनी कायदानुसार अहवाल देण्यात आले, काही घटनांमध्ये अतिरिक्त शुल्क भरून विवरण दाखल करण्यात आले.

संचालक मंडळाच्या ठरलेल्या सभेपुर्वी सभेची सुचना व विषयसूची संचालकांना सात दिवसापुर्वी टपालाने, ई मेलद्वारे आणि अस्तित्वात असलेल्या पध्दतीद्वारे विषयसूचीवर संचालक मंडळाचे सभेपुर्वी त्यांचेकडून माहिती, सुचना काही स्पष्टता मागविण्याकरीता व त्याचा सभेमध्ये योग्य सहभाग रहावा या करिता पाठविण्यात आल्या आहेत.

सभेचे इतिवृत्तामध्ये बहुमताने घेतलेले निर्णय व सभासदांची संबंधित विषयावरील मतभिन्नतेचा समावेश करण्यात आला.

आम्ही अहवाल सादर करतो की, महामंडळाला लागू असलेल्या विविध नियम, कायदे, मार्गदर्शक बाबी यांची पूर्तता करण्यात आली आहे. आमचे असे मत आहे की, विविध नियम, कायदे, मार्गदर्शक बाबी यांच्या तरतुदींची पूर्तता ही भिन्न अधिकारी व विभाग प्रमुख यांचेमार्फत समर्थपणे व्हावी, विकेंद्रीत पध्दतीपेक्षा केंद्रीभूत पध्दतीचा अवलंब केल्यास याचा प्रभाव व पूर्तता वेळेवर होईल.

आम्ही अहवाल सादर करतो की, अंकेक्षण कालावधी दरम्यान महामंडळाकडे उपरोक्त उल्लेखित विविध नियम, कायदे, मार्गदर्शक तत्वे, आणि निश्चित मानके यांच्या अनुषंगाने महामंडळाच्या घडामोडीवर गोष्टीवर मोठा परिणाम असणारा कोणताही विशिष्ट कार्यक्रम/क्रिया नाहीत.

स्वाक्षरी

राम ठक्कर अँड असोसीएट्स्
FCS NO-7452
C P No- 4903
UDIN : F007452E001266292
PBUINO : S2004MH073700

ठिकाण — अकोला

दिनांक — २८/०९/२०२३

स्वतंत्र अंकेक्षकांचा अहवाल

सन्माननीय सभासद,
महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या. अकोला

वित्तीय विवरणाबाबत अहवाल

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या. यांचा दि. ३१ मार्च, २०२३ रोजीचा ताळेबंद व त्यात सम्मिलित असलेले वर्ष अखेरचे नफा—तोटा पत्रक (इतर सर्व उत्पन्नासह), मागील वर्षाच्या भागभांडवलात बदल आणि कॅश फ्लो स्टेटमेंट मधील बदलासह आणि महत्वपूर्ण लेखा धोरणाचा संक्षिप्त अहवाल आणि इतर स्पष्टीकरणात्मक माहिती या वित्तीय विवरणाचे आम्ही अंकेक्षण केलेले आहे. (यांनतर “स्वतंत्र वित्तीय विवरण” असे संबोधित करण्यात येईल)

आमच्या मते आणि आमच्या माहितीनुसार आणि आम्हाला दिलेल्या स्पष्टीकरणानुसार स्व:तचे वित्तीय विवरणे आणि दिलेली माहिती कंपनी कायदा २०१३ च्या आवश्यक मानकानुसार सत्य आणि प्रामाणिक दृष्टीकोन प्रदान करणारे व भारतामध्ये मान्य असलेल्या लेखा तत्वाप्रमाणे आहेत याची खात्री केलेली आहे. त्यात भारतामध्ये स्विकार्य असणाऱ्या लेखांकन तत्वानुसार महामंडळाची वास्तविक आर्थिक स्थिती, वित्तीय उपलब्धता, तरल रोख विवरण तसेच कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १३३ नुसार कंपनी Indian Accounting Standards नियम २०१५, सुधारीत केल्यानुसार (Ind AS) आणि इतर लेखांकन तत्वे साधारणपणे भारतामध्ये मान्य आहेत त्यानुसार महामंडळाच्या भागभांडवला मधील बदल व त्या संबंधीची सत्य व प्रामाणिक दृष्टी व माहिती देण्याची जबाबदारी महामंडळाच्या संचालक मंडळाची आहे. ताळेबंदाच्या संबंधात महामंडळाची दर्शविलेली स्थिती ही दि. ३१ मार्च, २०२३ अखेरची आहे. नफा तोटा पत्रकाच्या संदर्भात दर्शविलेला नफा हा त्या वर्षा अखेरीचा आहे. भागभांडवल विवरणाच्या बदलाच्या संदर्भामध्ये दर्शविलेला भागभांडवलातील बदल व रोख तरल विवरणाचे बाबतीत दर्शविलेली रोख तरल हे त्या वर्षा अखेरीचे आहे.

मताचा आधार

कलम १४३(१०) अंकेक्षणासंबंधी दिलेल्या मानकांचे आधारे आम्ही लेखापरीक्षण केलेले आहे, सदर मानकानुसार वित्तीय विवरणाचे अंकेक्षणासंबंधी असलेली आमची जबाबदारी व मानक बदल सविस्तर माहिती आमच्या अहवालामध्ये वर्णन केलेले आहे. ICAI ने जाहिर केलेल्या नैतिकतेच्या अनुषंगाने आम्ही महामंडळ पेक्षा स्वतंत्र आहोत. सोबतच आर्थिक विवरणपत्रक संबंधित असलेल्या स्वतंत्र गरजेनुसार कायदयातील तरतूदी आणि त्या अंतर्गत केलेल्या नियम आणि ICAI ने नेमून दिलेल्या नैतिक जबाबदाऱ्या आम्ही पूर्ण केलेल्या आहेत. आम्ही असा विश्वास ठेवतो की वित्तीय विवरण पत्रकावरील लेखापरीक्षणच्या मतासाठी आम्ही पुरेसे व योग्य लेखा पुरावे प्राप्त केलेले आहे.

आम्ही खालील बाबीकडे लक्ष वेधू इच्छितो:

ज्याची ओळख पटलेली नाही अशी बँक खात्यात जमा झालेली रक्कम:

आम्हाला असे आढळले आहे की, महाबीज आपल्या लेख्यांमध्ये ओळख न पटलेली व बँकेच्या खात्यात जमा झालेली रकमेचे नोंद घेत आहे. या खात्यामध्ये एकूण निव्वळ जमा रक्कम रु. ९०.६८ लाख एवढी आहे. व्यवस्थापकडून मिळालेल्या माहितीनुसार राज्यभरात विविध बँकेत शेतकऱ्यांकडून जमा केलेल्या रोख रकमेच्या अनेक नोंदी आहेत आणि अशा शेतकऱ्यांची ओळख पटविण्यात आलेली नाही, त्यामुळे वर्षभरात अशा खुप जुन्या असलेल्या नोंदी रु. ६.२६ लाख

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

किरकोळ जमा खात्यात नावे केल्या आहेत. त्यासंबंधी नियंत्रण सुधारले पाहिजे आणि सर्व थकीत नोंदीचा समेट लवकरात लवकर करण्यात यावा.

मुदत बाहय धनादेश खाते/RTG रद्दीकरण खाते:

कंपनीकडे मुदत बाहय धनादेश खाते/जुन्या चेकचे RTGS रद्दीकरण खाते/परत आलेल्या RTGS खाते जमा करण्याच धोरण आहे. या खात्यात वर्षभरात १२.९३ लाख रुपये जे तीन वर्षपेक्षा जास्त काळ आहेत ते किरकोळ जमा खात्यात वर्ग करण्यात आले. सदर खात्यामध्ये रु. ४३.४३ लाख जमा आहेत. अशा नोंदी निकाली काढल्यावर त्याचा होणारा आर्थिक परीणाम अनिश्चित राहतो.

मुदत बाहय जुन्या लेखा नोंदी किरकोळ खात्यात जमा करण्याबाबत:

वर्षभरात रु. १८.६५ लाख नफा व तोटा खात्यात किरकोळ जमा म्हणून नावे करण्यात आले आहे. ज्यामध्ये ओळख पटु शकली नाही अशी जुनी सुरुवातीची शिल्लक यामधे चुकीचे नावे/जमा, मुदत बाहय धनादेश खात्याची २०१७ पुर्वीची सुरुवातीची शिल्लक, कर्मचारी वसुली खाते, विविध लेनदार, सरकारकडून मिळालेला दर फरक, जीएसटी परतावा खाते, ऊती संवर्धन प्रशिक्षण पावत्या इत्यादी खात्याचा समावेश आहे. आगामी आर्थिक वर्षात थकबाकीदार नोंदी सुधारण्यासाठी योग्य काळजी घेणे आवश्यक आहे.

विविध लेनदार: निम्नदर्जा/नापास बियाणे:

आम्हाला कळविण्यात आले की सदरील खात्यातील रक्कम ही कमी दर्जाच्या/नापास बियाण्यासंबंधी प्राप्त झाली आहे. ही उचल न करणे/ कमी मात्रेची उचल यामुळे असू शकते. ही शिल्लक ओळखणे आणि दावा न केलेल्या रक्कमेसाठी धोरण करणे आवश्यक आहे.

खाते अंतिम करण्यासाठी वेळेचे बंधन:

लेखा खाते वेळेवर पूर्ण होत नाही आणि खालील कर्मचारी वर्गांमध्ये योग्य लेखा ज्ञान नसल्यामुळे लेखा खाते ३ ते ६ महिने मागे पडतात. महामंडळाने या कार्यपध्दतीचा विचार करता ERP (सिडफ्लो) सॉफ्टवेअर मध्ये सुधारणा करणे आवश्यक आहे किंवा SAP सारख्या चांगल्या पर्यायाचा शोध घेणे आवश्यक आहे. वेळेत खाते अंतिमीकरण पुर्ण करण्यासाठी महामंडळ व्यवस्थापनाने दोन्ही बाबींवर लक्ष देण्याची गरज आहे.

अंतर्गत अंकेक्षण:

वैधानिक लेखापरीक्षण सुरु होण्यापूर्वी अंतर्गत अंकेक्षण पूर्ण केले पाहिजे. अंतर्गत लेखापरीक्षण विभाग मजबूत करणे आवश्यक आहे जे महामंडळाच्या अंतर्गत नियंत्रण प्रणालीला बळकट करण्यासाठी महत्वपूर्ण भूमिका बजावेल. तसेच कंपनी नियम २०१४ च्या कलम १७७ आणि नियम ६ च्या अंतर्गत आवश्यकतेनुसार अंकेक्षण समिती स्थापन करण्याची आवश्यकता आहे.

स्वतंत्र संचालक:

कंपनी नियम २०१४ च्या नियम ४ नुसार अनिवार्य असले तरी महामंडळ संचालकामध्ये स्वतंत्र संचालकाचा समावेश नाही.

या प्रकरणात आमचे मत बदलत नाही.

वित्तीय विवरण पत्रका व्यतिरिक्त आणि लेखापरीक्षक अहवालाशिवाय इतर माहिती: इतर माहिती तयार करण्यासाठी कंपनीचे संचालक मंडळ जबाबदार आहे. इतर माहितीमध्ये व्यवस्थापनाशी चर्चा व त्यामध्ये काढलेले निष्कर्ष, संचालक मंडळाच्या अहवालासह परिशिष्ट व्यावसायिक जबाबदारीचा अहवाल, कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स व भागधारकाची माहिती याचा समावेश आहे, परंतु त्यामध्ये वित्तीय विवरणपत्रक व लेखा परीक्षकाचा अहवाल समाविष्ट नसतो.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

वित्तीय विवरण पत्रकामध्ये आम्ही इतर माहितीचा समावेश करित नाही आणि आम्ही त्यावर कोणत्याही प्रकारचे हमी व निष्कर्ष व्यक्त करित नाही.

लेखापरिक्षकाच्या आर्थिक विवरण पत्रका संदर्भात, आम्हाला मिळालेली इतर माहिती वित्तीय विवरण पत्रकाशी बांधील आहे की नाही किंवा आम्हाला लेखापरिक्षणामध्ये माहिती प्राप्त झाली की नाही अन्यथा विवरण पत्रकामध्ये चुकीची माहिती आहे. आम्ही केलेल्या कामकाजावरून चुकीची माहिती वाटत असल्यास जर आम्ही असा निष्कर्ष काढतो की, आम्हाला मिळालेली इतर माहिती चुकीची आहे तर आम्हाला त्या वास्तविकतेची नोंद करणे आवश्यक आहे. तसेच आमच्याकडे या संदर्भात अहवाल देण्यासारखे काही नाही.

व्यवस्थापनाच्या आणि वित्तीय विधानासाठी कारभारावरील जबाबदारी

कंपनीचे संचालक मंडळ हे कंपनी कायद्याच्या कलम १३४(५) मध्ये नमुद केलेल्या बाबींसाठी जबाबदार असून स्वतंत्र वित्तीय विवरण हे महामंडळाची आर्थिक स्थिती, आर्थिक कामगिरी, एकुण व्यापक उत्पन्न, भागभांडवलातील बदल व रोख प्रवाहाबाबत खरा आणि योग्य दृष्टिकोन देण्यासाठी काळजी घेतात व ते भारतात स्विकार असलेल्या कायद्याच्या कलम १३३ अंतर्गत निर्दिष्ट केलेल्या "IND AS" च्या मानकानुसार तयार करण्यात येत असतात या जबाबदाऱ्यांमध्ये कंपनीच्या मालमत्तेचे रक्षण करण्याच्या कायद्यातील तरतूदीनुसार पुरेसे लेखा अभिलेख्याची देखभाल करणे आणि फसवणुक आणि इतर अनियमितता रोखण्यासाठी आणि त्याचा शोध घेण्यासाठी योग्य लेखाधोरणांची निवड आणि वाजवी व विवेकपूर्ण निर्णय आणि अनुमान काढणे आणि लेखापुस्तकांची अचुकता आणि संपुर्णता सुनिश्चित करण्यासाठी प्रभावीपणे कार्य करणाऱ्या वास्तविक आणि योग्य दृष्य देणारे स्वतंत्र आर्थिक विवरणाचे सादरीकरण आणि सामग्रीपासून मुक्त असणारी पर्याप्त आंतरिक वित्तीय नियंत्रणे, डिझाइन, अंमलबजावणी आणि देखभाल, चुकीची माहिती, चुकीने अयोग्य माहिती याचा समावेश आहे.

स्वतंत्र वित्तीय विवरण पत्रक तयार करतांना पुढील येणा-या वर्षात व्यवसाय सुरळीत रित्या चालवणे शक्य आहे व त्यासंबंधित उद्भवलेले प्रकरण व लेखा धोरण याची खात्री करून घेण्याची जबाबदारी संचालक मंडळाची आहे शिवाय त्यांचा महामंडळ बंद करण्याच्या किंवा उत्पादन थांबवण्याचा हेतू नाही.

कंपनीच्या वित्तीय अहवालाच्या प्रक्रियेवर देखरेख ठेवण्यासाठी संचालक मंडळदेखील जबाबदार आहे.

वित्तीय विवरणाबाबत लेखापरीक्षकाची जबाबदारी

स्वतंत्र आर्थिक विवरण पत्रक चुकीच्या विधानापासून मुक्त आहे की नाही याविषयी वाजवी आश्वासन मिळविणे, फसवणुक किंवा त्रुटीमुळे झाले आहे की नाही याबाबत आमचे मत समाविष्ट असणारे लेखापरीक्षकांचा अहवाल देणे ही आमचे उद्दिष्टे आहेत. लेखापरिक्षणामध्ये एखादी सामग्री चुकीची नसते परंतु ती नेहमी बरोबर आढळेल याची हमी देता येत नाही. वाजवी आश्वासन ही उच्च पातळीची हमी असते. फसवणुक किंवा त्रुटीमुळे चुकीचा दावा उद्भवू शकतो आणि लेखामानकानुसार लेखापरिक्षणाचा एक भाग म्हणून आम्ही व्यावसायिक कौशल्याचा उपयोग करून व्यावसायिक संशयास्पदपणा कायम ठेवतो.

याशिवाय सुध्दा:

- * वित्तीय विवरणपत्रकामध्ये दिलेल्या चुकीच्या माहितीची जोखीम ओळखून त्याचे मुल्यांकन करणे. ते कोणाच्या फसवणुकीमुळे किंवा चुकीने झाले आहे का? त्या जोखीमीस प्रतिसाद देणारा लेखापरीक्षण प्रक्रियेचा आराखडा तयार करणे आणि आपल्या लेखापरीक्षणाविषयी मत देण्यासाठी योग्य पुरावे मिळवणे. चुकीची माहिती शोधून न काढण्याची जोखीम चुकांमुळे उद्भवणाऱ्या त्रुटीपेक्षा जास्त आहे. फसवणुकीमध्ये मिलीभगत, खोटेपणा, हेतुपुरस्कर, चुकीची माहिती आणि अंतर्गत नियंत्रण अधिलिखित करण्याचा समावेश असू शकतो.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

- * अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण जे लेखापरीक्षण प्रक्रीयेची रचना करण्यासाठी लेखापरीक्षण संबंधित आर्थिक नियंत्रणाची माहिती आकलन करणे. कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १४३(३)(i) नुसार, कंपनीकडे पर्याप्त योग्य अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण प्रणाली आहे की नाही अशा नियंत्रण प्रणालीची कार्यक्षमता प्रभावी आहे की नाही यावर आपले मत व्यक्त करण्यासाठी आम्ही जबाबदार असतो.
- * व्यवस्थापनाने वापरलेल्या लेखा धोरणांचे, लेखा अंदाजाचा वाजवीपणा आणि व्यवस्थापनाने केलेले संबंधित खुलासे यांचे मुल्यमापन करणे.
- * लेखांकनानुसार आणि लेखा परीक्षकाच्या पुराव्याच्या आधारावर, महामंडळ हे शाश्वत राहिल की नाही व व्यवस्थापनाच्या योग्यतेवर निष्कर्ष काढणे. कशाच्या संबंधित वास्तविक अनिश्चितता उपलब्ध असल्यास किंवा अशी परिस्थिती जी महामंडळ सुरु ठेवण्याच्या क्षमतेवर लक्षणीय शंका घेऊ शकते. जर आपण असा निष्कर्ष काढतो की वास्तविक अनिश्चितता उपलब्ध आहे. तर वित्तीय विवरण पत्रक तयार करतांना लेखा परीक्षकाच्या अहवालात खुलासा सादर करावा लागेल जर खुलासे पुरेशे नसतील तर आपले मत सुधारित करणे. लेखा परीक्षकांचा निष्कर्ष हा अहवालांच्या तारखेपर्यंत प्राप्त केलेल्या पुराव्यावर आधारित आहे. तथापि भविष्यातील कार्यक्रम किंवा परिस्थिती महामंडळाच्या व्यवसायावर नकारात्मक प्रभाव टाकू शकतात.
- * वित्तीय विवरण पत्राची प्रस्तुती, रचना, त्यामधील खुलासे वित्तीय विवरण पत्रका अंतर्गत व्यवहार आणि कार्यक्रमाचे प्रतिनिधित्व करतात किंवा नाही याचे मुल्यांकन करणे. वित्तीय विवरण पत्रात वास्तविक चुकीच्या बाबींची नोंद करणे हे संयुक्तरित्या आहे किंवा वैयक्तिकपणे किंवा सर्वांनी मिळून आर्थिक निर्णय त्यात निपुण अशा व्यक्तित्ने केल्याने वित्तीय विवरण पत्रात त्याचा प्रभाव पडतो;

गुणात्मक घटक, परिमाणात्मक वास्तविकता, लेखापरीक्षण कार्याचे (i) नियोजन करून आम्ही केलेल्या कामाच्या व्याप्तीचे मूल्यांकन करू (ii) वित्तीय विवरण पत्रामध्ये चुकीची माहिती आढळली तर त्याचे काय परिणाम होतील याचे मुल्यांकन करू.

आम्ही आमच्या लेखापरीक्षणा दरम्यान ओळखल्या जाणाऱ्या अंतर्गत नियंत्रणातील कोणत्याही महत्वपूर्ण कमतरतासह अन्य गोष्टी बरोबरच अंकेक्षणाची नियोजित व्याप्ती आणि लक्षणीय अंकेक्षणाच्या निष्कर्षा विषयी जबाबदार लोकांशी आम्ही संवाद साधतो.

आम्ही निवेदन देतो, आम्ही स्वतंत्रपणे नैतिक आवश्यकताचे पालन केलेले आहे आणि त्यांच्याशी सर्व संबंधाच्या बाबतीत आणि इतर बाबींच्या बाबतीत, जेथे लागू असेल तेथे, सुरक्षतेच्या बाबतीत संवाद साधला आहे.

आम्ही चालू वर्षाच्या वित्तीय विवरण पत्रामध्ये ही सर्वात महत्वाची बाब ठरविली आहे कि जे प्रकरण महत्वाचे आहे. व ज्या प्रकरणाची माहिती कंपनीच्या शासनाशी निर्गमित आहे. अशी माहिती जर कायदा आणि नियम या प्रकरणाबद्दल सार्वजनिक प्रकटीकरण करणे आवश्यक असेल तर आम्ही आमच्या लेखा परीक्षकाच्या अहवालात या बाबींचे वर्णन करू किंवा अत्यंत दुर्मिळ परिस्थिती असेल तर आम्ही असे ठरवितो की आमच्या अहवालात कोणतीही बाब कळविणार नाही कारण प्रतिकूल परिणामाद्वारे अशा संवादाचे सार्वजनिक हितसंबंधाचे फायदे जास्त आहेत.

इतर कायदेशीर आणि नियामक आवश्यकतेनुसार अहवाल

१) आम्ही कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १४३ च्या पोट कलम (११) च्या अनुषंगाने केंद्र सरकारने जारी केलेल्या आदेश २०२० च्या आवश्यकतेनुसार आणि आमच्या लेखापरीक्षणाच्या आधारावर आदेशाच्या परिच्छेद ३ आणि ४ मध्ये निर्देशित केलेल्या बाबीविषयी परिशिष्ट "अ" हे जोडले आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

२) आम्ही कंपनी कायदा २०१३ च्या कलम १४३(५) च्या अटीनुसार आमचा अहवाल आम्हाला उचित वाटल्याप्रमाणे आणि कंपनीच्या खाते पुस्तक आणि दस्ताऐवज तपासणीच्या आधारे जोडत आहोत. परिशिष्ट “ब” हे भारतीय नियंत्रक आणि महालेखा परीक्षकांनी जारी केलेल्या निर्देश आणि ठराविक क्षेत्र उपनिर्देशांवरील विधान कायद्याच्या कलम १४३(३) नुसार आवश्यक असलेल्या परिशिष्ट “अ” मधील आमच्या टिप्पण्यांबद्दल आम्ही अहवाल देतो की

अ) आमच्या माहितीप्रमाणे अंकेक्षणकरिता आवश्यक असलेली माहिती व स्पष्टीकरणे आम्ही मिळविलेली आहेत.

ब) आमच्या मतानुसार व आम्ही केलेल्या अंकेक्षणानुसार, महामंडळाने कायद्याच्या आवश्यकतेनुसार असणारे लेखापुस्तके योग्य रितीने आतापर्यंत ठेवलेली आहेत. त्या पुस्तकाचे आम्ही लेखापरीक्षण केलेले आहे.

क) ताळेबंद, इतर उत्पन्नासह नफा तोटा पत्रक, भागभांडवलातील बदलांचा अहवाल आणि रोखप्रवाह अहवाल या अहवालाशी संबंधित लेखापुस्तके हे परस्परांशी जुळतात.

ड) आमच्या मते वरील वित्तीय विवरणे कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १३३ आणि कंपनी (लेखा) नियम, २०१४ च्या नियम ७ च्या मानांकनांचे पालन करतात.

इ) दिनांक ३१ मार्च, २०२३ रोजी संचालक मंडळाने दिलेल्या लिखित विवरणानुसार दिनांक ३१ मार्च, २०२३ रोजी कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १६४(२) नुसार नेमणुक झाल्यापासून त्यांच्या संचालक पदाच्या कालावधीत कोणीही संचालक अपात्र ठरलेला नाही.

फ) महामंडळाच्या अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण प्रणालीवर परिणामकारक नियंत्रण ठेवण्यासाठी कंपनीच्या वित्तीय अहवाल नियंत्रणाचे कार्यशिलते करिता आमचे परिशिष्ट—क पहा. आमचा अहवाल कंपनीच्या अंतर्गत आर्थिक नियंत्रणाची पर्याप्तता आणि परिणामकारकता यावर असुधारित मत व्यक्त करतो.

ग) आमच्या मते व आमच्या सर्वोत्तम माहिती नुसार आणि आम्हाला दिलेल्या स्पष्टीकरणानुसार व कंपनीच्या (अंकेक्षण आणि अंकेक्षक) २०१४ नियम ११ नुसार लेखापरीक्षकांच्या अहवालात समाविष्ट केलेल्या इतर बाबींच्या संदर्भात:

१) महामंडळाने दिनांक ३१ मार्च, २०२३ पर्यंत त्यांच्या वित्तीय विवरण पत्रकामधील आर्थिक स्थितीवर प्रलंबित खटल्यांच्या प्रभावाचा खुलासा केला आहे. वित्तीय जबाबदाऱ्यांशी संबंधित नोट ३१ पहा.

२) महामंडळ अशा कोणत्याही दिर्घमुदती करारामध्ये गुंतलेले नाही की, ज्यामुळे महामंडळाला नुकसान होईल.

३) महामंडळाद्वारे गुंतवणूकदार शिक्षण आणि संरक्षण निधीमध्ये हस्तांतरित करणे आवश्यक असलेली रक्कम हस्तांतरित करण्यास विलंब झालेला नाही.

मे. अर्थ आणि असोसिएट्स करिता

सनदी लेखापाल

फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

सीए. जलज आर. बाहेती

भागीदार

सभासद क्रमांक १२७२०९

UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

ठिकाण:— अकोला

अहवालाची तारीख:— २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीतच्या स्वतंत्र लेखा परीक्षण अहवाला नुसार “परिशिष्ट—अ”

(कायदेशीर व नियामक आवश्यकतांवरील अहवाल आम्ही परिच्छेद १ मध्ये अहवाल तारखेस दिलेले आहे.)

आम्ही मागविलेली माहिती आणि स्पष्टीकरणे या संदर्भात कंपनीने दिलेली पुस्तके आणि दस्तऐवज आमच्याद्वारे साधारण तपासणी केलेल्या लेखापरीक्षणाच्या अभ्यासातून आणि आमच्या ज्ञानातून आम्ही असे नमूद करतो की:—

१ कंपनीची संपत्ती, यंत्रे आणि उपकरणे आणि अमूर्त मालमत्ता यांच्या संदर्भात

- अ) (अ) महामंडळाने सर्व अभिलेखे योग्य रितीने ठेवलेले आहेत, ज्यामध्ये मात्रात्मक व इतर परीपूर्ण विवरण आहे आणि संपत्ती, यंत्रे आणि उपकरणे यांची स्थितीजन्य माहिती आहे.
- (ब) महामंडळाने अमूर्त संपत्तीचे संपूर्ण तपशील दर्शविणारे योग्य अभिलेखे ठेवले आहेत.
- ब) महामंडळाची प्रमुख संपत्ती, यंत्रे आणि उपकरणे यांची व्यवस्थापनाने ठरावीक अंतराने भौतिकरित्या पडताळणी केली आहे आणि अशा पडताळणीत कोणतीही तफावत आढळून आलेली नाही.
- क) आम्हाला दिलेल्या माहिती आणि स्पष्टीकरणानुसार स्थावर संपत्तीचे शीर्षक (त्या संपत्तीशिवाय जिथे कंपनी भाडेतत्वावर आहे आणि भाडेपट्टेदाराच्या नावे भाडेपट्टी कराराची अंमलबजावणी केली जाते) महामंडळाच्या नावावर आहेत.
- ड) महामंडळाने वर्षभरात त्यांच्या संपत्ती, यंत्रे आणि उपकरणे (वापरण्याच्या अधिकारासह) किंवा अमूर्त संपत्ती किंवा दोन्हीचे पुर्नमूल्यांकन केलेले नाही.
- इ) वर्षभरात बेनामी व्यवहार (प्रतिबंध) कायदा, १९८८ (२०१६ मध्ये सुधारीत केल्यानुसार) आणि त्या अंतर्गत बनविलेल्या नियमांनुसार कोणतीही बेनामी संपत्ती धारण करण्यासाठी ३१ मार्च २०२३ पर्यंत महामंडळा विरुद्ध कोणतीही कार्यवाही सुरु अथवा प्रलंबित नाही.
- २ अ) अहवाल वर्षामध्ये साठ्याची प्रत्यक्ष भौतिक तपासणी व्यवस्थापनाने केलेली आहे. आमच्या मते अशी वेळोवेळी करण्यात येणारी तपासणी योग्य आहे आणि साठा पडताळणीमध्ये कोणत्याही त्रुटी आढळून आल्या नाही.
- ब) बँकेमध्ये महामंडळाला रु. ५० कोटी मर्यादेची मंजूरात आहे. परंतु आर्थिक वर्ष २०२२—२३ मध्ये महामंडळाने तिचा वापर केलेला नाही.
- ३ महामंडळाने वर्षभरात कंपनी, भागीदारी कंपनी, मर्यादित दायित्व भागीदारी किंवा इतर कोणत्याही पक्षांना कुठलीही हमी किंवा सुरक्षितता प्रदान केली नाही किंवा कर्जाच्या स्वरूपात सुरक्षित किंवा असुरक्षित अशी कोणतीही कर्जे किंवा आगाऊ रक्कम दिली नाही, त्यानुसार, आदेशाच्या कलम ३(iii) च्या तरतुदी लागू होत नाहीत.
- ४ आम्हाला दिलेल्या माहिती आणि स्पष्टीकरणानुसार कंपनी कायदा २०१३ च्या कलम १८५ आणि १८६ च्या तरतुदीनुसार महामंडळाकडे कोणतेही कर्ज, गुंतवणूक किंवा सुरक्षितता प्रदान केली नाही.
- ५ महामंडळाने भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशांनुसार आणि कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम ७३ ते ७६ मधील तरतुदी तसेच इतर कोणत्याही संबंधित तरतुदी आणि तयार केलेल्या

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

नियमांनुसार कुठल्याही ठेवी किंवा रक्कम स्वीकारल्या नाहीत. त्यानुसार आदेशाचा खंड ३(v) च्या तरतुदी लागू होत नाही.

६ आमच्या माहिती आणि विश्वासानुसार महामंडळाच्या उत्पादन तसेच सेवांच्या संदर्भात केंद्र सरकारने कायद्याच्या कलम १४८ मधील उपकलम १ मध्ये अंतर्गत खर्चाच्या नोंदीच्या देखभाल निर्देशित केलेले नाहीत. त्यानुसार आदेशाचा खंड ३(vi) च्या तरतुदी लागू होत नाही.

७ वैधानिक देयकांबद्दल आमचे मत:

(अ)आम्हाला दिलेली माहिती आणि स्पष्टीकरणे यानुसार आणि आम्ही केलेल्या रेकॉर्डच्या तपासणी नुसार, भविष्य निर्वाह निधी, आयकर, विक्रीकर, संपत्ती कर, सेवा कर, जकातकर, उत्पादन कर आणि इतर वैधानिक वादरहित देयतांचे शोधन महामंडळ नियमित स्वरूपात संबंधीत प्राधिकरणाकडे जमा करते.

(ब)आम्हाला दिलेली माहिती आणि स्पष्टीकरणे यानुसार आणि आम्ही केलेल्या अभिलेख्याच्या तपासणी नुसार आयकर, विक्रीकर, संपत्ती कर, सेवा कर, जकात कर, उत्पादन कर याबाबतची कोणतेही देय राशी खाली नमुद केलेल्या बाबी व्यतिरिक्त जमा केलेली नाही किंवा रक्कम वादग्रस्त नाही.

अधिनियमाचे नाव	देयतेचा प्रकार	वादग्रस्त रक्कम (रूपयामधे)	कालावधी	वाद प्रलंबित असलेले न्यायाधिकरण
मध्यप्रदेश प्रवेश कर	नियम ५२ प्रमाणे दंड	१२,७७ लक्ष	२००८-०९	अपिलीय प्राधिकरण
आयकर	नियम २७०अ प्रमाणे दंड	९८.८१ लक्ष	२०१९-२०	आयकर आयुक्ता कडे अपील २१/०४/२०२३

८ वर्षभरात आयकर कायदा, १९६१ च्या कलम ४३ अंतर्गत कर आकारणीमध्ये समर्पण केलेले किंवा उत्पन्न म्हणून उघड केलेले पूर्वी निर्देशित न केलेल्या उत्पन्नाशी संबंधित कोणतेही व्यवहार नाहीत.

९ (अ) आमच्या मते महामंडळाने वर्षभरात कर्जाची किंवा इतर कर्जाची परतफेड करण्यात किंवा त्यावरील व्याज भरण्यात कोणतीही चूक केलेली नाही.

(ब) कुठलीही बँक किंवा वित्तीय संस्था, सरकार किंवा कोणत्याही सरकारी प्राधिकरणाने महामंडळाला हेतुपूरस्कर थकबाकीदार घोषित केलेले नाही.

(क) कंपनीने वर्षभरात कोणतेही मुदतीचे कर्ज घेतले नाही आणि वर्षाच्या सुरुवातीला कोणतेही अवापर झालेले मुदतीचे कर्ज नाही आणि त्यामुळे आदेशाच्या खंड (ix) (c) अंतर्गत अहवाल देणे लागू नाही.

(ड) महामंडळाच्या आर्थिक अहवालाच्या एकूण परीक्षणानुसार प्रथमदर्शनी महामंडळाने अल्पमुदतीच्या आधारावर उभारलेला निधी वर्षभरात दीर्घकालीन उद्देशांसाठी वापरला नाही.

(इ) आम्हाला दिलेल्या माहितीनुसार महामंडळाची कोणतीही उपकंपनी नाही त्यामुळे आदेशाच्या खंड ३(ix) आणि खंड 3 (ix)(f) अंतर्गत अहवाल देणे लागू नाही.

१० (अ) महामंडळाने वर्षभरात कोणतेही प्रारंभिक किंवा सार्वजनिक पब्लिक ऑफर व्दारे रक्कम उभी केलेली नाही. म्हणून आदेशाचा कलम ३(x)(a) अंतर्गत अहवाल देणे लागू होत नाही.

- (ब) महामंडळाने अहवाल वर्षात कोणत्याही समभागाचे प्राधान्याने आवंटन किंवा खाजगी वाटप केलेले नाही किंवा अंशतः किंवा पुर्ण परिवर्तनीय ऋणपत्र (पूर्णपणे किंवा अंशतः बदलणारे) प्रारंभिक किंवा पुढील पब्लिक ऑफर, ऋणपत्रे घेतलेले नाहीत. म्हणून आदेशाचा कलम ३ (x)(b) अंतर्गत अहवाल देणे लागू होत नाही.
- ११ (अ) आमच्या माहितीनुसार वर्षभरात महामंडळाने फसवणूक केली नाही किंवा महामंडळाची कोणतेही भौतिक फसवणूक झालेली नाही.
(ब) अहवाल तारखेस कंपनी कायद्याच्या कलम १४३ च्या उपकलम (१२) अंतर्गत कोणताही अहवाल फॉर्म ADT-4 मध्ये कंपनी लेखा आणि लेखापरीक्षक नियम २०१४ च्या नियम १३ अंतर्गत विहित केल्यानुसार केंद्र सरकारकडे वर्षभरात दाखल करण्यात आलेला नाही.
(क) व्यवस्थापनाने आम्हाला दर्शविल्याप्रमाणे महामंडळाला अहवाल तारखेपर्यंत कोणत्याही व्हिसल ब्लोअर तक्रारी प्राप्त झाल्या नाहीत.
- १२ महामंडळ हे निधी कंपनी नाही. त्यामुळे आदेशातील क्लॉज (XII) महामंडळाला लागू होत नाही.
- १३ आमच्या मते महामंडळ कंपनी कायद्याच्या कलम १७७ आणि १८८ चे पालन करते महामंडळाचे संबंधित पार्टीसोबत झालेले व्यवहार संबंधीचा सर्व तपशिल वित्तीय विवरणामध्ये आवश्यक त्या लेखा मानांकनानुसार दिलेला आहे.
- १४ (अ) आम्हाला दिलेली माहिती आणि स्पष्टीकरणानुसार आमच्या मते महामंडळाकडे त्यांच्या व्यवहाराच्या आकार आणि स्वरूपाशी सुसंगत अंतर्गत अंकेक्षण प्रणाली नाही.
(ब) आम्ही लेखापरीक्षण कालावधीसाठी अंतर्गत लेखापरीक्षकांचे अहवाल विचारात घेतले आहेत. एकूण ३० महाबीज कार्यालयापैकी १७ कार्यालयांचे अंतर्गत अंकेक्षण करण्यात आले. आमच्या मते महामंडळाने अंतर्गत अंकेक्षण वेळेवर आणि प्रभावीपणे करावे.
- १५ आमच्या मते अहवाल वर्षात महामंडळ संचालक किंवा त्यांच्या कोणत्याही संबंधित व्यक्तीसोबत कोणत्याही रोख नसलेल्या व्यवहारामध्ये गुंतलेले नाहीत. आणि त्यामुळे कंपनी कायदा २०१३ च्या कलम १९२ च्या तरतुदी महामंडळाला लागू होत नाही.
- १६ (अ) भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा, १९३४ च्या कलम ४५ (IA) नुसार नोंदणी करणे आवश्यक नाही. म्हणून आदेशाच्या खंड (xvi) (a), (b) आणि (c) अंतर्गत अहवाल देणे लागू नाही.
(ब) आमच्या मते (कोर इन्व्हेस्टमेंट कंपनी(रिझर्व्ह बँक) निर्देश २०१६ प्रमाणे) महामंडळासोबत कोणतीही मुळ गुंतवणूक कंपनी नाही. त्यानुसार आदेशाच्या खंड 3 (xvi) (d) अंतर्गत अहवाल देणे लागू होत नाही.
- १७ आम्हाला दिलेल्या माहिती आणि स्पष्टीकरणानुसार आणि आयोजित लेखापरीक्षण प्रक्रियेच्या आधारे आमचे मत आहे की महामंडळाचे आर्थिक वर्ष आणि तत्काळ अगोदरच्या आर्थिक वर्षात कोणतेही रोख नुकसान झालेले नाही.
- १८ आर्थिक वर्षात वैधानिक लेखापरीक्षकांनी राजीनामा दिलेला नाही आणि त्यानुसार, आदेशाच्या खंड 3(xviii) च्या तरतुदी लागू होत नाहीत.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

- १९ आर्थिक गुणोत्तर, जुन्या आणि आर्थिक मालमत्तेची वसुली आणि आर्थिक दायित्वे भरण्याच्या अपेक्षित तारखा, वित्तीय विवरणांसह इतर माहिती आणि संचालक मंडळ आणि व्यवस्थापन योजनांबद्दलचे आमचे ज्ञान आणि आमच्या पुराव्याच्या तपासणीच्या व गृहीतकाच्या आधारावर असे काहीही आमच्या लक्षात आले नाही ज्यामुळे आम्हाला असा विश्वास होतो की लेखापरीक्षण अहवालाच्या तारखेपर्यंत कोणतीही भौतिक अनिश्चितता अस्तित्वात आहे जे दर्शविते की महामंडळ ताळेबंद तारखेला अस्तित्वात असलेल्या दायित्वांची आणि ताळेबंद तारखेपासून एक वर्षाच्या कालावधीत जेव्हा ते देय असेल तेव्हा पूर्तता करण्यास सक्षम नाही. अशी कोणतेही नकारात्मक बाब आमच्या लक्षात आलेली नाही
- तथापि आम्ही असे सांगतो की, हे महामंडळाच्या भविष्यातील व्यवहार्यतेचे आश्वासन नाही. आमचा अहवाल लेखापरीक्षण अहवालाच्या तारखेपर्यंतच्या तथ्यांवर आधारित आहे आणि आम्ही कोणतीही हमी देत नाही की ताळेबंद तारखेपासून एक वर्षाच्या कालावधीत देय असलेल्या आणि जेव्हा ते देय पडतात तेव्हा सर्व दायित्वांचे निर्मूलन केले जाईल.
- २० (अ) ताळेबंद तारखेनुसार चालू असलेल्या प्रकल्पांव्यतिरिक्त महामंडळाकडे कायदयाच्या कलम १३५ (५) अन्वये खर्च केलेली कोणतीही रक्कम शिल्लक नाही. त्यानुसार, आदेशाच्या खंड 3(xx)(a) अंतर्गत अहवाल देणे लागू नाही.
- (ब) आम्हाला कळविण्यात आले आहे की महामंडळाने संयुक्त सामाजिक जबाबदारी साठी (CSR) कोणतीही अखर्चित रक्कम नाही आणि कायदयाच्या कलम १३५ च्या उपकलम(५) अंतर्गत कोणतीही रक्कम कलम १३५ च्या उपकलम (६) च्या तरतुदीचे पालन करून विशेष खात्यात हस्तांतरित करण्याची आवश्यकता नाही.
- २१ खंड (xxi) अंतर्गत अहवाल महामंडळाच्या आर्थिक विवरणाच्या अंकेक्षणाच्या संदर्भात लागू होत नाही, त्यानुसार, या अहवालात या कलमाच्या संदर्भात कोणतीही टिप्पणी समाविष्ट केलेली नाही.

मे. अर्थ आणि असोसिएट्स करिता
सनदी लेखापाल
फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

सीए. जलज आर. बाहेती
भागीदार
सभासद क्रमांक १२७२०९
UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

ठिकाण:- अकोला
अहवालाची तारीख :- २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीतच्या स्वतंत्र लेखा परिक्षण अहवाला नुसार परिशिष्ट 'ब'

(भारताचे नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षक यांनी वर्ष २०२२-२३ साठी जारी केलेल्या कायदेशीर आणि नियामक गरजेनुसार कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १४३(५) परिच्छेद-२ प्रमाणे)

आम्हाला कंपनीकडून मिळालेल्या माहिती आणि स्पष्टीकरण तसेच आम्ही केलेल्या अंकेक्षणा दरम्यान तपासलेल्या माहिती पुस्तके आणि रेकॉर्डच्या आधारे आम्ही असे विधान करतो की,

अ. क्र.	विवरण	लेखा परीक्षकाचे निरीक्षण	वित्तीय प्रभाव
१	माहिती आणि तंत्रज्ञान प्रणालीव्दारे सर्व लेखा व्यवहारावर प्रक्रिया करण्यासाठी महामंडळाकडे यंत्रणा आहे का? होय, असल्यास खात्यांच्या अखंडतेवर माहिती आणि तंत्रज्ञान प्रणालीबाहेरील लेखा व्यवहारांच्या प्रक्रियेचे परिणाम आणि आर्थिक परिणाम, जर काही असतील तर, सांगितले जाऊ शकतात.	महामंडळाकडे ईआरपी प्रणाली आहे. लेखा यंत्रणा (सिडफ्लो ईआरपी) ज्याव्दारे लेखा व्यवहाराची प्रक्रिया केली जाते. तरी, खालील क्षेत्रांमध्ये प्रणालीची कमतरता आहे:- अ) प्रणालीमध्ये मागील तारखेच्या नोंदीना परवानगी आहे. ब) नोंदीमध्ये सुधारणा/हटवण्याची शक्यता आहे. क) प्रणालीच्या तारखेव्यतिरिक्त इतर नोंदी जोडणे. तसेच व्हाउचरची तारीख आणि यंत्रणेची तारीख स्वतंत्रपणे रेकॉर्ड केलेली नाही. ड) लॉगिन काही प्रयत्न करून अयशस्वी झाल्यानंतर प्रणालीमध्ये कोणताही अडथळा येत नाही/ओळख गोठवून ठेवत नाही. सुट ही स्वहस्ते मोजल्या जाते प्रणालीव्दारे नाही.	निरंक
२	कर्जाची परतफेड करण्यात कंपनीच्या अक्षमतेमुळे कर्जाची पुनर्रचना आहे का किंवा कर्जदाराने कंपनीला दिलेले कर्ज/व्याज ची माफी/सुट इत्यादी प्रकरणे आहेत का? होय असल्यास, आर्थिक परिणाम सांगितले जाऊ शकतात. अशा प्रकरणांचा योग्य हिशोब घेतला जातो की नाही? (जर, देणारी ही सरकारी कंपनी असेल, तर ही नियमावली	वर्षभरात कर्ज/व्याज वगैरे माफ करण्याची कोणतीही प्रकरणे नाहीत.	निरंक

	त्या कंपनीच्या वैधानिक लेखापरीक्षकासाठी देखील लागू आहे).		
३	केंद्र/राज्य सरकार किंवा त्यांच्या संस्थाकडून विशिष्ट योजनांसाठी मिळालेला/प्राप्त असलेला निधी (अनुदान) इ. त्याच्या अटी व शर्तीनुसार योग्य रीतीने जमा/वापरण्यात आला आहे का? फरक प्रकरणांची यादी करा.	तक्ता “अ” अवलोकन करा	निरंक

विशिष्ट क्षेत्रानुसार असलेले उप-दिशानिर्देश

अ. क्र.	विवरण	लेखा परीक्षकाचे निरीक्षण
१	भौतिक साठापडताळणी दरम्यान मिळालेल्या तुट किंवा अतिरिक्त साठ्याच्या बाबत समायोजन केल्यानंतर पॅकींग/सामुग्री प्रमाणित वापरली जाते का आणि गुणवत्तेचा न्हास/गुणवत्ता नष्ट होत असलेल्या जुन्या साठ्याचा पुर्नर्विचार/योग्य विचार होत आहे का ? की ज्यामुळे साठ्याची किंमत वाढत आहे ?	होय, भौतिक साठापडताळणी दरम्यान मिळालेल्या तुट किंवा अतिरिक्त साठ्याच्या बाबत समायोजन केल्यानंतर पॅकींग/सामुग्री प्रमाणित वापरली जाते. मागील वर्षाचा आलेला, ज्या साठ्याची वैधता संपलेली आहे असा साठा पुनर्चाळणीसाठी किंवा कंपनी धारेणानुसार नॉन-सीड म्हणुन निविदेद्वारे विकला जातो. सर्व जुना साठा हा निव्वळ प्राप्त मुल्य या प्रकारे मोजमाप करण्यात येते, की ज्यामुळे सदरील साठ्याची वाढीव किंमत येण्याची शक्यता खुप कमी आहे.
२	कंपनीची कर्जे/अनुदान/शेतीविषयक इनपुट लाभार्थींना परत फेडीची कार्यक्षम यंत्रणा आहे का ? तसेच व्याजासहित वसुलीची कार्यक्षम यंत्रणा आहे का ?	कंपनीची कर्जे/अनुदान/शेतीविषयक इनपुट लाभार्थींना परत फेडीची कार्यक्षम यंत्रणा आहे. तसेच व्याजासहित वसुलीची कार्यक्षम यंत्रणा आहे. कंपनीने थेट लाभार्थींच्या बँक खात्यांवर NEFT/RTGS द्वारे परतफेड करण्याचे ठरविले आहे.
३	विविध योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी मिळालेले निधी/अनुदान हे लेखा मानकांनुसार मोजले आणि उदिष्टासाठी वापरले जाते?	होय, अनुदान रुपये २५.०० लाख सौर यंत्रणेच्या बळकटीकरणासाठी आणि वर्षभरातील एसव्हीएस साठी प्राप्त अनुदान रुपये ११७४.३१ लाख संबंधित लेखा मानकांनुसार जमा केले गेले आहेत. मिळालेल्या माहितीनुसार अनुदानाचा वापर आधीच केला आहे आणि सौर यंत्रणेसाठी अनुदानाचा वापर आर्थिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये अपेक्षित उदिष्टासाठी केला जाईल.
४	लेखापरीक्षण अहवालात नमूद केलेला नफा/तोटा कंपनीच्या नफा आणि तोटा विवरणानुसार आहे का?	होय, लेखापरीक्षण अहवालात नमूद केलेला नफा/तोटा कंपनीच्या नफा आणि तोटा विवरणानुसार आहे

परिशिष्ट “ब” चा तक्ता “अ”

भांडवली अनुदान	रक्कम लाखात	शेरा
NSP III अंतर्गत कार्यरत/ भांडवली अनुदान	८०६.०३	महामंडळ व्यवस्थापनाकडून असे स्पष्ट करण्यात आले आहे की अनुदान फार पूर्वीच प्राप्त झाले आहे आणि त्याचे दस्तऐवज शोधण्यास वेळ लागेल आणि तो लेखापरीक्षणादरम्यान आमच्यासमोर सादर केला जाणार नाही. त्यामुळे या अनुदानासाठी दिलेल्या अटी व शर्तीचे पालन केले जाते की नाही यावर आम्ही भाष्य करू शकत नाही आणि अनुदानाचा वापर आणि शिल्लक रक्कमेबाबत निष्कर्षाबाबत पोहोचू शकत नाही.
बियाणे बँक: फिरते निधी	६४.३३	
बियाणे बँक: फिरते निधी NSR	९०.८२	
कापुस डिलीटींग केंद्र	१०१.१५	
प्रक्रिया बळकटीकरण आणि साठवण सुविधा	२५.००	
बियाणे बँक: गोडाऊनचे बांधकाम	८.४१	

*****

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादितच्या स्वतंत्र लेखा परीक्षण अहवाला नुसार

परिशिष्ट — क

(कंपनी कायदा २०१३ मधील कलम १४३(३)(ए) नुसार वैधानिक व नियामक आवश्यकतेनुसार माहिती वर्ष २०२२-२३ साठी, हमी परिच्छेद ३(f) मध्ये दिलेली आहे.)

कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १४३ च्या उप-कलम ३(i) अंतर्गत आर्थिक नियंत्रणावर अहवाल

आम्ही सदरील अहवाल वर्ष ३१ मार्च, २०२३ पर्यंत महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळाच्या वित्तीय विवरणाशी निगडीत असलेल्या, अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाचे अंकेक्षण केले आहे.

अंतर्गत आर्थिक नियंत्रणासाठी व्यवस्थापनाची जबाबदारी:

सनदी लेखापाल संस्थेच्या (ICAI) मार्गदर्शक तत्वानुसार अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण जे की कंपनीने तयार केलेले आहे त्याची स्थापना आणि देखभाल करणे हे व्यवस्थापनाची जबाबदारी आहे. या जबाबदाऱ्यांमध्ये पुरेशी अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाची रचना, अंमलबजावणी आणि देखभाल करणे समाविष्ट आहे. कंपनी कायदा, २०१३ च्या अंतर्गत आवश्यक असलेल्या विश्वसनीय वित्तीय माहिती साठी कुशल आचरण, मालमत्तेचे संरक्षण, कंपनीचे धोरणांचे पालन, फसवणुक चुका शोधने आणि वित्तीय अचूकता आणि पूर्णता या सर्व गोष्टींचा समावेश होतो.

अंकेक्षकाचे कर्तव्य :-

कंपनीच्या आर्थिक उत्तरदायित्वावर आणि अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणावर मत व्यक्त करणे ही आमची जबाबदारी आहे. सनदी लेखापाल संस्थेच्या (ICAI) अंतर्गत कायद्यातील कलम १४३ (१०) नुसार निर्धारित केलेल्या मानकांनुसार अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाचे अंकेक्षण केले आहे. त्या मानकांनुसार आणि मार्गदर्शक तत्वानुसार पुरेशी अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणे स्थापित केली गेली आहेत आणि ती काळजीपूर्वक राखून ठेवली आहेत. अशा नियंत्रणास सर्व भौतिक गोष्टींमध्ये प्रभावीरित्या कार्यरत असलेल्या आणि वाजवी हमीप्राप्त करण्यासाठी नैतिक आवश्यकतेची पूर्तता करण्यांत आली आहे.

आमच्या लेखापरीक्षणात आर्थिक अहवाल आणि त्यांच्या प्रभावाखाली अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण प्रणालीच्या पर्याप्ततेबद्दल लेखापरीक्षण पुरावे प्राप्त करण्याची प्रक्रीया समाविष्ट आहे. ज्यामध्ये आर्थिक अहवाला अंतर्गत जोखिमींचे मूल्यमापन करणे, आर्थिक आराखड्याची तपासणी आणि मूल्यमापन करणे आणि अंतर्गत नियंत्रण यंत्रणा ही अशा मूल्यमापन केलेल्या जोखिमींवर आधारित आहे. वित्तीय विवरणाशी निगडीत असलेल्या प्रभावी जोखिमींचे मूल्यमापन, वित्तीय धोके किंवा त्रुटी आणि भौतिक चुकांमुळे होणाऱ्या जोखिमींच्या आकलनांचा देखील समावेश होतो.

आमचा असा विश्वास आहे की, आमचे अंकेक्षणीय मत प्रगट करण्यासाठी अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण यंत्रणा ही वित्तीय अहवालासाठी पुरेशी आणि योग्य आहे.

आर्थिक अहवालाप्रती अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाचा आशय :-

कंपनीची अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण यंत्रणा ही आर्थिक अहवालांची विश्वसनियता आणि सामान्यतः स्विकार्य लेखा नियमांनुसार आर्थिक उद्दिष्टांची पूर्तता करण्यासाठी आणि वाजवी आश्वासन पुरविण्यासाठी योग्य ठरेल अशी तयार करण्यांत आली आहे. कंपनीचे अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणात आर्थिक अहवालामध्ये अंतर्भूत असणारी धोरणे आणि पध्दतींचा समावेश होतो की, (१) अभिलेख्याच्या योग्यतेनुसार, पुरेसा तपशील, तपशीलाची अचूकता आणि त्याचा प्रामाणिकपणा दर्शविला जातो तसेच कंपनीच्या मालमत्तेबाबत योग्य माहिती दर्शविली जाते. (२) सामान्यतः स्विकृत लेखापध्दती तत्वानुसार आर्थिक विवरणांची तयारी करण्यास आवश्यक असलेल्या

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

व्यावहारिक तपशीलांची तरतूद करणे आणि कंपनीची प्राप्ती व खर्च हे फक्त व्यवस्थापन आणि संचालकांच्या अधिकृततेनुसारच दर्शविले जातात. (३) योग्य माहिती उपलब्ध करणे जेणेकरून कंपनीच्या मालमत्तेचे अनधिकृत संपादन, वापर किंवा मालमत्तेबाबत अयोग्य माहिती जिचा वित्तीय विवरणावर परिणाम होण्याची शक्यता असते अशी माहिती दर्शविली जाते.

आर्थिक अहवालावर अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाच्या मूळ मर्यादा :-

आर्थिक अहवालावर अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाच्या विहित मर्यादेमुळे जसे की, अयोग्य व्यवस्थापन, व्यवस्थापनाचे संगनमत आणि फसव्या कारणांमुळे भौतिक दुर्वर्तन उद्भवू शकते; परंतु आढळू शकत नाहीत. तसेच भविष्यामध्ये होणाऱ्या व्यवहारांबाबत आर्थिक अहवालाच्या अटींमध्ये बदल झाल्यास किंवा प्रक्रिया आणि धोरणांच्या पूर्ततेत अधोगती झाल्यास अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाचे आर्थिक अहवालावर होणारे मूल्यमापन प्रभावित होण्याची शक्यता आहे.

अहवाला बाबतीत मत :-

आमच्या मते, कंपनीकडे सर्व महत्वपूर्ण विषयाबाबत वित्तीय अहवालावर पुरेशी अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण पध्दती आहे आणि अशा पध्दती ३१ मार्च, २०२३ पर्यंत प्रभावीपणे कार्यरत होत आहेत किंवा नाहीत आणि कंपनीद्वारा स्थापित वित्तीय अहवालावर अंतर्गत वित्तीय नियंत्रण मापदंडाच्या आधारावर तसेच भारताच्या सनदी लेखापाल संस्थेद्वारा निर्गमित वित्तीय अहवाला अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाचे लेखा परीक्षण व मार्गदर्शक तत्वानुसार अंतर्गत नियंत्रणाच्या आवश्यक घटकावर विचार करण्यांत आलेला आहे.

अंतर्गत आर्थिक नियंत्रणांमधील त्रुटींचे तपशील खाली दिले आहेत.

- अ. वर्षभरात, महामंडळाच्या ३० कार्यालया पैकी १७ कार्यालयाचे अंतर्गत अंकेक्षण केले गेले, त्यामुळे महामंडळाचे दैनंदिन व्यवहारांवर कोणत्याही प्रकारचे तपासणीचे अधीन नव्हते. अशा प्रकारे अंतर्गत नियंत्रण आणि महामंडळाच्या व्यावसायिक व्यवहाराच्या पुनरावलोकनाच्या अभावामुळे नंतरच्या काळात कोणतीही आर्थिक समस्या उद्भवण्याची शक्यता आहे.
- ब. वरील १७ अंतर्गत अंकेक्षण झालेल्या कार्यालयापैकी ११ कार्यालयाचे अनुपालन प्राप्त झाले आहे.
- क. महामंडळाने आय. एफ. सी मॅन्युअल तयार केलेले आहे परंतु ते सनदी लेखापाल संस्थेद्वारा निर्गमित वित्तीय अहवालाच्या अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणाचे लेखा परीक्षण व मार्गदर्शक तत्वानुसार नियंत्रण निकषावर आधारित मार्गदर्शक सूचनेनुसार नाही.
- ड. अंतर्गत वित्तीय नियंत्रणासाठी आवश्यक असणारे अंतर्गत लेखा परीक्षण करण्याकरीता अंतर्गत अंकेक्षण विभागात मनूष्यबळाची कमतरता आहे.
- इ. सुट ही स्वहस्ते (मॅन्युअल पध्दतीने) मोजल्या जात आहे आणि त्यांची यंत्रणेमध्ये नोंद केली जात आहे. यंत्रणेमध्ये सुट मोजण्याकरीता कुठलेही पडताळणी नियंत्रण ठेवण्यात आलेले नाही.
- फ. महामंडळाच्या काही कार्यालयात लेखाकर्मात विलंब होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे. व्यवस्थापनाने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की, लेखाकर्माचे काम हे आठवडे किंवा महिन्यांचा विलंबाने न होता योग्य वेळेत झाले पाहिजे.

- ग. महामंडळाच्या सीड फ्लो संगणकीय प्रणालीमध्ये खालील प्रमाणे अभाव दिसुन येतो.
- १) प्रणालीमध्ये मागील तारखेच्या नोंदीना परवानगी आहे.
  - २) सीड फ्लो संगणकीय प्रणालीतील नोंदीमध्ये सुधारणा/हटविण्याची शक्यता आहे.
  - ३) सीड फ्लो संगणकीय प्रणाली मधील तारखेव्यतिरिक्त इतर तारखेमध्ये नोंदी होऊ शकतात. व्हाउचर तारीख आणि नोंदीची तारीख वेगळी नोंदु शकत नाही.
  - ४) बऱ्याच वेळेस लॉगिन फेल झाल्यानंतर पुन्हा प्रयत्न केले तर सीड फ्लो संगणकीय प्रणालीमध्ये कोणताही अडथळा येत नाही/ओळख गोठवून ठेवत नाही.

मे. अर्थ आणि असोसिएटस् करिता

सनदी लेखापाल

फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

सीए. जलज आर. बाहेती
भागीदार

सभासद क्रमांक १२७२०९

UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

ठिकाण:- अकोला

अहवालाची तारीख:- २५ सप्टेंबर, २०२३

*****

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१ मार्च, २०२३ रोजीचे ताळेबंद

(रुपये लक्षात)

विवरण	टिपणी	३१ मार्च, २०२३ रोजी	३१ मार्च, २०२२ रोजी
१	२	३	४
संपत्ती			
१ अचल संपत्ती			
अ)मालमत्ता, यंत्रसामग्री आणि उपकरणे	३	३२६०.९०	३५६७.७३
ब)काम चालू असलेली संपत्ती	४/४७	०.००	१.२७
क)इतर अमूर्त संपत्ती	५	१३.२०	१८.९०
ड)विकासा अंतर्गत अमूर्त संपत्ती		०.००	०.००
इ)इतर अचल संपत्ती	६	७२०.१६	३६०.६३
२ चल संपत्ती			
अ)साठा	७	८४१५.५०	५५४०.००
ब)मालमत्ता, यंत्रसामग्री आणि उपकरणे व्यतिरिक्त असलेली जैविक संपत्ती	८	१७.५०	२०.००
क) आर्थिक संपत्ती			
१. व्यापारी येणे	९/४६	५८६३.०७	३९८.३०
२. रोख आणि रोख सममुल्य	१०	८०४९.१६	१९८७६.५६
३. बँकेत जमा रक्कम (२ व्यतिरिक्त)	११	१९६०९.३७	२११२०.२२
४. इतर आर्थिक संपत्ती	११.१	३४३.३३	४२१.४४
ड) चल कर संपत्ती (निव्वळ)	१२	६९२.४२	९९७.८२
इ) इतर चल संपत्ती	१३	२२१०३.२८	१७३६७.४७
एकूण संपत्ती		६९०८७.९०	६९६९०.३४
समभाग व देयता			
समभाग			
अ) समभाग भांडवल	१४	४१८.४५	४१८.४५
ब) इतर संचिती व अधिक्य	१५	४१८१६.३४	४०४७५.१०
देयता			
१ अचल देयता			
अ) भांडवल अनुदान	१६	२६६४.०६	२८८८.०५
ब) राज्य सरकारचा फिरता ऋणनिधी	१७	५००.००	५००.००
क) स्थगित कर देयता (निव्वळ)	४१	८०.३५	१२०.४६
२ चल देयता			
अ)आर्थिक देयता			
१. कर्ज	१८	०.००	०.००
२. व्यापारी देयता	१९/४५	५९१७.९६	७०७६.०२
३. इतर आर्थिक देयता		०.००	०.००
ब) इतर चल देयता	२०	१७१३५.६४	१६९०६.०५
क) तरतुदी	२१	४८.०४	५८३.२४
ड) चालू कर देयता (निव्वळ)	२२	५०७.०६	७२२.९९
एकूण समभाग आणि देयता		६९०८७.९०	६९६९०.३४

आमच्या सोबतच्या अहवालाला लावलेली टिपणी १ ते ४८

आमच्या अहवालाच्या सम तारखेच्या अटी संदर्भात

में. अर्थ अॅन्ड असोसिएट्स करीता

सनदी लेखापाल

फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८८५

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

सचिन कलत्रे, भा.प्र.से
व्यवस्थापकीय संचालक
डिन क्र . १००४२३४६

अनूप कुमार, भा.प्र.से
अध्यक्ष
डिन क्र . ०७३२२२४५

सी.ए. जलज बाहेती

भागीदार,

सभासद क्र . १२७२०९

UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

अकोला, २५ सप्टेंबर, २०२३

विनय वर्मा
कंपनी सचिव

मनिष यादव
महाव्यवस्थापक (वित्त)

मुंबई, २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणाच्या वर्षाचे नफा तोटा पत्रक

(रूपये लक्षात)

विवरण	टिपणी	३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणाच्या वर्षाकरीता	३१ मार्च, २०२२ रोजी संपणाच्या वर्षाकरीता
I व्यवसायातून प्राप्ती	२३	३८८३२.६६	४३९७२.३५
II इतर उत्पन्न	२४	२२५२.१५	२३८५.८८
III एकूण उत्पन्न (I+II)		४१०८४.८१	४६३५८.२२
IV खर्च			
वापर झालेल्या सामग्रीचा खर्च	२५	११५०.२१	११९९.०६
व्यापारातील सामग्रीची खरेदी	२६	३०३७१.८४	३१२६४.७१
तयार मालाच्या साठ्यातील बदल		-२८७८.००	७५३.००
तयार होत असलेला माल आणि व्यापारातील माल	२७		
कर्मचारी लाभ खर्च	२८	४९८६.३६	५२९६.८४
वित्तीय खर्च	२९	९.००	२.८७
घसासा आणि परिशोधन	३०	३९२.५३	४३५.४६
इतर खर्च	३०	५३३६.९७	४५३३.६३
एकूण खर्च (IV)		३९३६८.९२	४३४८५.५८
V अपवादात्मक बाबी आणि करपुर्व नफा/तोटा (III-IV)		१७१५.८९	२८७२.६४
VI अपवादात्मक बाबी		०.००	०.००
VII करपुर्व नफा/तोटा		१७१५.८९	२८७२.६४
VIII कर खर्च			
१. चालू कर		५०७.०६	७२२.९९
२. स्थगित कर	४०	-४०.११	९८.५५
३. पुर्वीच्या वर्षाचा कर		०.००	०.००
एकूण कर खर्च		४६६.९५	८२१.५४
IX चालू कामातून कालावधीसाठी नफा/(तोटा) (VII-VIII)		१२४८.९४	२०५१.११
X खंडीत कामामधुन नफा/(तोटा)		०.००	०.००
XI खंडीत कामाचा कर खर्च		०.००	०.००
XII खंडीत कामामधुन कर नंतरचा नफा/(तोटा) (X-XII)		०.००	०.००
XIII चालू कालावधीतील नफा/(तोटा) (IX+XII)		१२४८.९४	२०५१.११
XIV इतर सविस्तर उत्पन्न			
अ) ज्या बाबी नफा / (तोटा) पत्रकामध्ये पुनवर्गीकृत केले जाणार नाहीत (परिभाषित फायद्याची योजनेअंतर्गत आणि पुनर्मोजनीमुळे येणारा नफा/तोटा)	२८	१३२.८९	-४११.२४
XV कालावधीसाठीचा एकूण सविस्तर उत्पन्न (XIII-XIV)		१३८१.८३	१६३९.८७
XVI कमाई प्रति समभाग(खंडीत कामामधुन मिळालेले)			
१. बेसिक (रुपयामध्ये)	३९	२९८.४७	४९०.१७
२. डायल्युटेड(रुपयामध्ये)			
XVII कमाई प्रति समभाग(खंडीत कामामधुन मिळालेले)			
१. बेसिक		०.००	०.००
२. डायल्युटेड			
XIII कमाई प्रति समभाग(खंडीत व अखंडीत कामामधुन मिळालेले)	३९	२९८.४७	४९०.१७
१. बेसिक(रुपयामध्ये)			
२. डायल्युटेड(रुपयामध्ये)			

आमच्या सोबतच्या अहवालाला लावलेली टिप्पणी १ ते ४८

आमच्या अहवालाच्या सम तारखेच्या अटी संदर्भात

में. अर्थ अॅन्ड असोसिएट्स करीता

सनदी लेखापाल

फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

सचिन कलत्रे, भा.प्र.से
व्यवस्थापकीय संचालक
डिन क्र . १००४२३४६

अनूप कुमार, भा.प्र.से
अध्यक्ष
डिन क्र . ०७३२२२४५

सी.ए. जलज बाहेती

भागीदार,

सभासद क्र . १२७२०९

UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

विनय वर्मा
कंपनी सचिव

मनिष यादव
महाव्यवस्थापक (वित्त)

अकोला, २५ सप्टेंबर, २०२३

मुंबई, २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१ मार्च, २०२३ रोजी समभागातील बदलाचे विवरण

(रुपये लक्षात)

अ) समभाग भांडवल

समभाग भांडवल	अहवाल वर्षातील प्रारंभिक शिल्लक	अहवाल वर्षातील समभाग भांडवलातील बदल	अहवाल वर्षातील अंतिम शिल्लक
३१ मार्च, २०२२ ची शिल्लक	४१८.४५	०.००	४१८.४५
३१ मार्च, २०२३ ची शिल्लक	४१८.४५	०.००	४१८.४५

ब) इतर समभाग

इतर समभाग	संचिती आणि अधिक्व				एकूण
	भांडवली संचिती	संशोधित संचिती	साधारण संचिती	रोखलेली कमाई	
३१ मार्च, २०२२ ची शिल्लक					
अहवाल कालावधीतील प्रारंभिक शिल्लक	१४.३०	१२१४.४२	१०२३.१९	३६६२८.९८	३८८८०.८९
लेखा धोरण किंवा पुर्वीच्या कालावधीतील त्रुटीमधील बदल	०.००	०.००	०.००	(३.८१)	(३.८१)
अहवाल वर्षातील प्रारंभिक पुर्नसंचयित शिल्लक	१४.३०	१२१४.४२	१०२३.१९	३६६२५.१६	३८८७७.०८
वर्षातील एकूण सविस्तर उत्पन्न	०.००	०.००	०.००	१६३९.८७	१६३९.८७
लाभांश	०.००	०.००	०.००	(४१.८४)	(४१.८४)
राखून ठेवलेल्या कमाईकडे हस्तांतरण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
राखून ठेवलेल्या कमाईकडून हस्तांतरण	०.००	३२.८०	४१.००	(७३.७९)	०.००
सि. एस. आर खर्च	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
अहवाल वर्षातील अंतिम शिल्लक	१४.३०	१२४७.२२	१०६४.१९	३८१४९.३९	४०४७५.१०
३१ मार्च, २०२३ रोजीची शिल्लक					
अहवाल कालावधीतील प्रारंभिक शिल्लक	१४.३०	१२४७.२२	१०६४.१९	३८१४९.३९	४०४७५.१०
लेखा धोरण किंवा पुर्वीच्या कालावधीतील त्रुटीमधील बदल	०.००	०.००	०.००	४३.१०	४३.१०
अहवाल वर्षातील प्रारंभिक पुर्नसंचयित शिल्लक	१४.३०	१२४७.२२	१०६४.१९	३८१९२.४९	४०५१८.२०
चालू वर्षातील एकूण सविस्तर उत्पन्न	०.००	०.००	०.००	१३८१.८३	१३८१.८३
लाभांश	०.००	०.००	०.००	(८३.६९)	(८३.६९)
राखून ठेवलेल्या कमाईकडे हस्तांतरण	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
राखून ठेवलेल्या कमाईकडून हस्तांतरण	०.००	२७.६४	३४.५५	(६२.१८)	०.००
सि. एस. आर खर्च	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
अहवाल वर्षातील अंतिम शिल्लक	१४.३०	१२७४.८६	१०९८.७४	३९४२८.४५	४१८१६.३४

आमच्या अहवालाच्या सम तारखेच्या अटी संदर्भात
में. अर्थ अॅन्ड असोसिएट्स करीता
सनदी लेखापाल
फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

सी.ए. जलज बाहेती
भागीदार,
सभासद क्र . १२७२०९
UDIN No:- २३१२७२०९BGPIXUE२८८१

सचिन कलत्रे, भा.प्र.से
व्यवस्थापकीय संचालक
डिन क्र . १००४२३४६

अनूप कुमार, भा.प्र.से
अध्यक्ष
डिन क्र . ०७३२२२४५

विनय वर्मा
कंपनी सचिव

मनिष यादव
महाव्यवस्थापक (वित्त)

अकोला, २५ सप्टेंबर, २०२३

मुंबई, २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणाच्या वर्षाकरीता रोखप्रवाह विवरण (रुपये लक्षात)

विवरण	३१ मार्च, २०२२ रोजी	३१ मार्च, २०२१ रोजी	
अ) रोख प्रवाह प्रत्यक्ष व्यवहारतुन			
अहवाल वर्षातील नफा	१७१५.८९	२८७२.६५	
समायोजनेसाठी			
घसारा	३९२.५३	४३५.४६	
व्याज उत्पन्न	-१७३५.१९	-१८८८.६७	
आयकर खर्च	४६६.९५	८२१.५४	
भोंडवळ अनुदान समायोजन	-२२३.९९	-२६१.६४	
आर्थिक खर्च	९.००	२.८७	
मागिल वर्षीय समायोजन	४३.१०	-३.८१	
संपत्ती विक्रीतुन नफा	०.०६	०.००	
वजा/वळती केलेले भाडे	२.०७	२.०७	
	-१०४५.४७	-८९२.१८	
व्यावहारीक संपत्ती आणि देयता मधिल बदलपुर्वी व्यावहारीक नफा समायोजनेसाठी	१	६७०.४२	१९८०.४७
जैविक संपत्तीतील घट/(वाढ)	२.५०	-१२.००	
साठ्यातील घट/वाढ	-२८७५.५०	६८०.००	
व्यापारी आणि इतर येणे मधिल घट/(वाढ)	-५४६४.७६	३२८.९८	
इतर संपत्तीमधील घट/(वाढ)	-५४८४.१९	१०४८.९६	
व्यापारी देय, इतर देय आणि तरतुदी मधिल घट/(वाढ)	-१४६३.७४	-५९३७.०४	
परिभाषिक लाभांची पुनर्मोजनीचा परिणाम	१३२.८९	-४११.२४	
	२	-१५१५२.८०	-४३०२.३४
व्यवहारतुन रोख निर्मिती	१२	-१४४८२.३८	-२३२१.८७
शोधन केलेला आयकर	-४१७.५९	-९५३.५१	
सी. एस. आर खर्च	०.००	०.००	
अनुदानाचा वापर	०.००	०.००	
		-४१७.५९	-९५३.५१
एकूण व्यवहारतुन मिळालेली रोख	१४८९९.९६	३२७५.३८	
ब) गुंतवणुकीतुन रोख प्रवाह			
मालमत्ता विक्री किंवा विल्हेवाट	०.००	०.००	
मालमत्ता, वनस्पती व उपकरणे आणि इतर अमूर्त संपत्तीची खरेदी	-८२.५५	-८३.७६	
भोंडवळी काम प्रगतीपथावर	०.००	०.००	
व्याज येणे	१७३५.१९	१८८८.६७	
गुंतवणुक कृतीमध्ये वापरलेली निव्वळ रोख	१६५२.६४	१८०४.९१	
क) आर्थिक व्यवहारतुन रोख प्रवाह			
लाभांश शोधन (लाभांश करासहित)	-८३.६९	-४१.८४	
आर्थिक खर्च	-९.००	-२.८७	
कर्ज/(कर्जांची परतफेड)	०.००	०.००	
भोंडवळी अनुदान	०.००	०.००	
आर्थिक व्यवहारतुन निव्वळ रोख निर्मिती	-९२.६९	-४४.७१	
ड) रोख व रोख समतुल्यमधील निव्वळ वाढ/(घट)(अ व क)	-१३३४०.०१	-१५१५.१८	
इ) प्रारंभिक रोख व रोख समतुल्य	४०९८६.१७	४२५०१.३५	
अंतिम रोख व रोख समतुल्य	२७६४६.१६	४०९८६.१७	
रोख व रोख समतुल्यातील समेत	-१३३४०.००	-१५१५.१८	
रोख व रोख समतुल्यामध्ये समाविष्ट असलेल्या :			
हातातील रोख	०.३२	०.८१	
बँकेत असलेली रोख			
चालू खाते	८०४८.८४	१९८७५.७६	
निश्चित ठेव	१९५९७.००	२११०९.६०	
सुरक्षित रोख पत			
ताळेबंदप्रमाणे रोख व रोख समतुल्य	२७६४६.१६	४०९८६.१७	

लेखा मानकांच्या कलम ०७ नुसार रोख समालोचन आमच्या अहवालाच्या सम तारखेच्या अटी संदर्भात में. अर्थ अॅन्ड असोसिएट्स करीता सनदी लेखापाल फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

सी.ए. जलज बाहेती
भागीदार,
सभासद क्र . १२७२०९
UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

सचिन कलत्रे, भा.प्र.से
व्यवस्थापकीय संचालक
डिन क्र . १००४२३४६

अनूप कुमार, भा.प्र.से
अध्यक्ष
डिन क्र . ०७३२२२४५

अकोला, २५ सप्टेंबर, २०२३

विनय वर्मा
कंपनी सचिव

मनिष यादव
महाव्यवस्थापक(वित्त)

मुंबई, २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणा—या वर्षाकरीता वित्तीय विवरणावर टिपणी

१. महामंडळाची माहिती

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत (महाबीज) या कंपनीची स्थापना, कंपनी अधिनियम, १९५६ च्या तरतुदीनुसार भारतात स्थापन झालेली कंपनी आहे. या कंपनीचे नोंदणीकृत मुख्य कार्यालय महाबीज भवन, कृषि नगर, मुर्तिजापूर रोड, अकोला - ४४४१०४ येथे आहे. कंपनीचे कामकाज २८ एप्रिल, १९७६ पासून सुरु झालेले आहे. महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीतचे मुख्य कार्यालय अकोला येथे असून, २७ जिल्हा कार्यालये, ६ विभागीय कार्यालये व महाराष्ट्र राज्यामध्ये २३ बिजप्रक्रिया केंद्र आहेत. तसेच इतर राज्यामध्ये ४ कार्यालये आहेत. महामंडळाचे भागधारक महाराष्ट्र शासन, राष्ट्रीय बियाणे महामंडळ, बिजोत्पादक शेतकरी आणि कृषी विद्यापीठे हे आहेत.

अपर मुख्य सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, महाराष्ट्र शासन हे महामंडळाचे पदसिध्द अध्यक्ष आहेत. दैनंदिन कारभार स्वतंत्र व्यवस्थापकीय संचालक यांच्याकडून सांभाळण्यात येतो. महामंडळाचे संचालक मंडळामध्ये कृषक भागधारकांचे प्रतिनिधी, महाराष्ट्र शासनाचे प्रतिनिधी व राष्ट्रीय बियाणे महामंडळ यांचे प्रतिनिधी यांचा समावेश आहे. महामंडळाचा व्यवसाय बिजोत्पादन आणि विपणन हा आहे. महामंडळाची शेतकरी बांधवांमध्ये चांगली प्रतिष्ठा असून 'महाबीज—आपल्या विश्वासाचे बियाणे' या नावाने महामंडळाचे बियाणे बाजारामध्ये उत्कृष्ट गुणवत्तेकरीता ओळखले जाते.

महाराष्ट्र शासन आणि भारत सरकार कडून शेतक—यांकरिता विविध योजना राबविण्यात येतात. यामध्ये तेलबिया आणि तेल पाम राष्ट्रीय योजना (NMOOP) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा योजना (NFSM) ग्राम बिजोत्पादन योजना (SVS) व इतर योजना राबविण्यात महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ महत्वाची भूमिका पार पाडत आहे.

२. महत्वाचे लेखाधोरण

२.१ वित्तीय विवरणे तयार करण्याचा आधार

अ) नियमांचे पालन:

कंपनीने वित्तीय विवरणे (भारतीय लेखा मानक) (सुधारणा) नियम, २०१६ अन्वये आणि कंपनी अधिनियम, २०१३ मधील तरतुदीनुसार भारतीय लेखा मानक, २०१५ च्या अंतर्गत अधिसूचित भारतीय लेखामानकानुसार सर्व साहित्यासंबंधीची पूर्तता करून वित्तीय विवरणे तयार केलेली आहेत.

ब) मापन आधार:

कंपनीची आर्थिक विवरणे, सामान्यतः स्विकृत भारतीय लेखांकन तत्वानुसार (GAAP) असून, मागील किंमत व त्यासोबत मालमत्तेचा मेळ लावून वित्तीय विवरण तयार केलेले आहेत. यामध्ये काही असे तत्व ज्याची वास्तविक किंमत संबंधित लेखामानकानुसार करणे आवश्यक असते त्याचा समावेश नसून ते खाली दिलेल्या धोरणामध्ये स्पष्ट केले आहे.

क) अंदाजाचा उपयोग:

वित्तीय विवरणे तयार करतांना मालमत्ता व देयता रकमेचे जाहीर प्रगटीकरण करण्यासाठी अहवालाच्या तारखेला कळविलेली रक्कम आणि त्याचा अहवाल वर्षात होणारा परिणाम याचा अंदाज व अनुमानाचे व्यवस्थापन असणे आवश्यक आहे. जरी मालमत्ता व देयताबाबतचे अंदाज व्यवस्थापनाने त्यांच्या चांगल्या अनुभवानुसार चालू घटना व क्रिया विचारात घेऊन केलेले असले तरी त्याचा प्रत्यक्षात परिणाम वेगळा होतो. व्यवस्थापनाचे दृष्टीकोनातून वित्तीय विवरणे तयार करतांना उपयोगात आणलेले अनुमानानुसार वित्तीय विवरणे हे दूरदर्शी व वाजवी

आहेत. लेखा अंदाज अपेक्षित बदल सद्यस्थितीत व भविष्यात काळात मान्य असू शकतात.

ड) चलनाचे कार्यात्मक सादरीकरण

वित्तीय विवरणे हे भारतीय रुपयामध्ये तयार केलेले असून रुपया हे महामंडळाचे वास्तविक चलन आहे.

अ) परकीय चलनाचे व्यवहार हे ज्यावेळेस असे व्यवहार करण्यास आले असतील त्यावेळेस असलेल्या विनिमय दराला गृहीत धरून नफा व तोटा पत्रकात दर्शविण्यात आले आहे.

ब) आर्थिक बाबी या विनिमय दराला गृहीत धरून ताळेबंदाच्या तारखेपर्यंत रुपयापासून परकीय चलनामध्ये रूपांतरित करून नफा व तोटा पत्रकात दर्शविण्यात आले आहे.

२.२ महत्वपूर्ण लेखाधोरणे सांराश

I. कॅश फ्लो स्टेटमेंट:

कॅश फ्लो स्टेटमेंट भारतीय लेखामानक ७ मधील अप्रत्यक्ष पध्दतीने तयार केलेले आहे. भारतीय लेखामानक ७ प्रमाणे रोख आणि बँकेतील रोख समकक्षामध्ये आणि हातातील रोख व डिमांड डिपॉझिट्स ज्यांची वैधता मूळ मुदतीसह तीन महिने किंवा त्यापेक्षा कमी असते आणि अशा गुंतवणूकीची रोख रकमेत सहजतेने रूपांतर करता येते. बँक ओव्हर ड्राफ्टच्या बदलाचे मूल्य जे की, जोखिमीच्या अधिन असतात ते कंपनीच्या रोख व्यवस्थापनाचे अविभाज्य भाग मानले जातात.

II. मालमत्ता, यंत्रसामग्री व उपकरणे:

१. मालमत्ता, यंत्रसामग्री व उपकरणे यांची किंमत घसारा मूल्यासह आणि हानी जर असेल तर त्या किंमतीसह दर्शविली आहे.
२. किंमतीमध्ये मालमत्तांची प्रत्यक्ष अधिग्रहण किंमत आणि स्थावर मालमत्तेचा स्थापना खर्च असे सर्व थेट खर्च समाविष्ट आहेत, ज्यामध्ये कर, मालवाहतूक व आकस्मिक खर्च आणि निश्चित मालमत्तेला कार्यान्वित करण्याच्या स्थितीत आणण्यासाठी येणारा खर्च इत्यादीचा समावेश आहे.
३. भाडेतत्वावर असलेल्या जमीनीकरीता भरलेले अधिग्रहण अधिमूल्य किंमत म्हणून गृहीत धरलेले आहे.
४. प्रगतीपथावर असलेल्या मालमत्तेची किंमत ही त्या मालमत्तेची थेट किंमत, संबंधित प्रासंगिक खर्च आणि त्याकरीता घेतलेल्या कर्जावरील व्याज या तत्वावर घेण्यात आलेली आहे.
५. मुख्य प्रकल्प आणि पुनर्विकास खर्चाच्या खात्यांतर्गत दर्शविण्यात आलेला खर्च हा प्रकल्पाच्या बांधकाम अंमलबजावणीनंतर झालेल्या सर्व खर्चाचे भांडवलीकरण प्रोराटा पध्दतीचे अनुसरण करून स्थावर मालमत्तेची किंमत अंतिम करून लेख्यात घेण्यात येईल.
६. पुनर्स्थापनेची किंमत, प्रमुख बदल, महत्वपूर्ण भागाची दुरुस्ती आणि दिर्घकालीन बांधकाम प्रकल्प याचे भांडवलीकरण मानांकीत मापदंड पूर्ण झाल्यास करण्यात येईल.
७. मालमत्ता विक्रीनंतरचे मूल्य व संचयित घसारा हे वित्तीय विवरण व परिणामी नफा नूकसान यामधून वगळून नफा व तोटा पत्रकामध्ये दर्शविण्यात आलेले आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

III. अमूर्त मालमत्ता:

अमूर्त मालमत्तेमध्ये भविष्यात होणारे आर्थिक फायदे ज्याची किंमत विश्वसनियपणे मोजली जाऊ शकते. अशी मालमत्ता मागील गृहीत धरलेली किंमत वजा अपायकारक नुकसान या सूत्रावर निर्धारित करण्यात आलेली आहे.

IV. मालमत्तेची तरतूद/परतफेड:

व्यवस्थापनाने विविध व्यावसायिक प्राप्ती व अल्पकालीन मालमत्ता ज्याची पुर्नप्राप्तीची संभावना संशयास्पद आहे. अशा मालमत्तेवर १०० टक्के तरतूद केलेली आहे.

V. महसूल आधार:

कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १२८ (१) नुसार कंपनीने खाते व्दिनोद पध्दतीचा अवलंब करून प्रत्यक्ष स्वरूपात झालेल्या व्यवहाराला गृहीत धरून तयार केलेले आहे. खालील बाबी वगळता सर्व जमा खर्च हा प्रत्यक्ष स्वरूपात झालेल्या व्यवहाराच्या तत्वानुसार लेखांकीत करण्यात आलेला आहे.

- रोजंदारी श्रमिकाबाबतचे उपदान व रजेचे रोखीकरण
- बिजोत्पादकाकडून वसूल करावयाचे रीग्रेडींग, रीसॅपलींग आणि तपासणी शुल्क
- विमा कंपनीकडून मिळालेली दाव्याची रक्कम.
- शासनाच्या विविध योजनेअंतर्गत झालेल्या खर्चाची परतफेड.
- निम्नस्तर नापास बियाणे विक्रीपोटी वसूल केलेला सेवा खर्च.
- स्वमालकीच्या व भाड्याच्या मालमत्तेवरील कर.
- बियाणे प्रमाणिकरण यंत्रणेला दिलेले प्रमाणिकरण शुल्क आणि खर्च

VI. भाडेपट्टी:

१) भाडेपट्टेधारक

- भाडेपट्टी सुरू होण्याच्या तारखेला कंपनी वापरात येणारी मालमत्ता आणि भाडेपट्टी दायित्व ओळखते. मालमत्ता वापरण्याचा अधिकार सुरूवातीला किंमतीवर मोजल्या जातो. ज्यामध्ये सुरूवातीच्या तारखेला किंवा त्यापूर्वी केलेल्या कोणत्याही भाडेपट्टी शोधनासाठी समायोजित केलेल्या भाडेपट्टी दायित्वाची प्रारंभीक रक्कम, तसेच कोणतीही प्रारंभिक थेट किंमत आणि मूलभूत मालमत्ता काढून टाकण्यासाठी किंमतीचा अंदाज समाविष्ट असतो. मूलभूत मालमत्ता ज्या जागेवर आहे ती पुनर्संचयित करण्यासाठी कोणत्याही भाडेपट्टीला प्रोत्साहन प्राप्त होते.
- भाडेपट्टीचा वापर अधिकार आणि मालमत्ता सुरूवातीच्या तारखेपासून शेवटच्या किंवा भाडेपट्टा मुदत समाप्तीच्या आधी सरळ रेषा पध्दतीचा वापर करून अवमूल्यन केले जाते. उपयोगात असलेल्या मालमत्तेचे अंदाजे उपयुक्त जिवीत मालमत्ता आणि उपकरणाच्या आधारावर अवमूल्यन निश्चित केल्या जाते. याव्यतिरिक्त मालमत्तेच्या वापराचा अधिकार अधूनमधून तोटा असेल तर कमी केला जातो आणि भाडेपट्टीच्या मोजमापांसाठी समायोजित केला जातो.
- भाडेपट्टी सुरूवातीला भाडेपट्टी शोधनाच्या चालू मूल्यावर मोजली जाते. जी सुरूवातीच्या तारखेला दिली जात नाही. भाडेपट्टीमध्ये अंतर्भूत व्याज दर वापरून सूट दिली जाते किंवा, जर तो दर सहजपणे निर्धारित केला

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

जाऊ शकत नसेल तर कंपनीचा वाढीव कर्ज घेण्याचा दर निर्धारित केल्या जातो.

- ड) भाडेपट्टी देयक हे प्रभावी व्याज पध्दतीचा वापर करून अमूर्त किंमतीत मोजली जाते. भविष्यात भाडेपट्टीच्या शोधनामध्ये निर्देशांक किंवा दरामध्ये बदल झाल्यावर बदल केला जातो. जेव्हा उपयोगात असलेल्या मालमत्तेची वहन राशीत घट करून शून्य केली असता, भाडेपट्टी देणे हे तदनुसार परत मोजले जाते. उपयोगात असलेल्या संपत्तीच्या वहन राशीचे एक समान समायोजन केले जाते व त्या राशीची नफा व तोट्यात नोंद केली जाते.
- इ) कंपनी वापरात येणारी योग्य मालमत्ता सादर करते जी गुंतवणुकीच्या मालमत्तेची व्याख्या वापर मालमत्तेचा अधिकार मध्ये स्वतंत्रपणे ताळेबंदातील “इतर आर्थिक दायित्वांमध्ये” भाडेपट्टी सादर करते.
- फ) अल्पमुदतीच्या मालमत्तांचे अल्प मुदती भाडे आणि भाडे कंपनी १२ महिन्यांच्या किंवा त्यापेक्षा कमी कालावधीच्या भाडेपट्टे आणि कमी किंमतीच्या मालमत्तेच्या भाडेपट्टे असलेल्या अल्पकालीन भाडेपट्ट्यांसाठी वापरात नसलेली मालमत्ता आणि भाडेपट्टी देयता ओळखते व निवडते. या भाडेपट्टीशी संबंधित भाडे शोधन कंपनी भाडेपट्टी मुदतीवर सरळ रेषेच्या आधारावर खर्च म्हणून ओळखते.

२) भाडेपट्टेदार:

जेव्हा कंपनी भाडेपट्टेदार म्हणून कार्य करते. तेव्हा प्रत्येक भाडेपट्टी आर्थिक भाडेपट्टी आहे की, कार्यरत भाडेपट्टी आहे हे भाडेपट्टी सुरू झालेवर ठरवते. प्रत्येक भाडेपट्टीचे वर्गीकरण करण्यासाठी कंपनी एक संपूर्ण मूल्यांकन करते की, अंतर्भूत मालमत्तेच्या मालकीला परतावा देते की भाडेपट्टी संपूर्णपणे जोखीम हस्तांतरीत करते, जर असे असेल तर भाडेपट्टी आर्थिक भाडेपट्टी आहे जर नसेल तर ती कार्यरत भाडेपट्टी आहे. मूल्यांकनाचा एक भाग म्हणून कंपनी काही विशिष्ट निर्देशकांचा विचार करते जसे की, भाडेपट्टी मालमत्तेच्या मिळकतीचा मुख्य भाग आहे का.

कंपनी ‘इतर उत्पन्नाचा’ भाग म्हणून भाडेपट्टी मुदतीवर सरळ रेषेच्या आधारावर कार्यरत भाडेपट्टी अंतर्गत प्राप्त भाडेपट्टी शोधनाला इतर मिळकत म्हणून ओळखते.

VII. घसारा आणि परिशोधन:

मालमत्ता, यंत्रसामग्री आणि उपकरणे:

अ) कंपनी कायदा, २०१३ च्या परिशिष्ट II मध्ये निर्देशित केल्यानुसार, मालमत्तेच्या उपयुक्त कालावधीवर लिखित मूल्य पध्दती Written Down Value Method (WDV) नुसार घसारा आकारण्यात आलेला आहे.

ब) कंपनी कायदा, २०१३ नुसार खरेदी/विक्री केलेल्या मालमत्तेवर घसारा प्रोराटा आधारावर आकारण्यात आलेला आहे.

क) कंपनी कायद्याच्या परिशिष्ट II नुसार सर्व उपयोगी मालमत्तेचे मूल्य ज्याचा उपयोगी कालावधी ३१ मार्च, २०१४ रोजी संपलेला आहे व त्याची ५ टक्के पेक्षा कमी रक्कम पुढे नेण्यात आली आहे अशी मालमत्ता व इतर सर्व मालमत्ता बाबतीत उर्वरित मूल्य मालमत्तेच्या मूळ किंमतीच्या ५ टक्के गृहीत धरण्यात आलेले आहे.

मालमत्ता यंत्रसामग्री व उपकरणे यांचे वर्तमान आणि तुलनात्मक कालावधीसाठी मालमत्तेचे अंदाजे उपयुक्त आयुष्य खालीलप्रमाणे आहे.

विवरण

कार्यालयीन इमारत
गोडावून

अंदाजे उपयुक्त आयुष्य

६० वर्षे
३० वर्षे

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

यंत्रसामग्री व उपकरणे	१५ वर्षे
संगणक	३ वर्षे
कार्यालयीन उपकरणे	५ वर्षे
फर्निचर अॅन्ड फिक्स्चर	१० वर्षे
वाहन	८ वर्षे

ड) परिशिष्ट II नूसार मोजण्यात येणाऱ्या भाडेपट्ट्यावरील संपत्तीचा अनुमानित उपयुक्त कालावधी हा किमान गृहीत धरून मालमत्तेचे भांडवलीकरण करण्यात येते.

इ) अहवाल तारखेत घसारा पध्दती उपयुक्त जीवनमान व अवशिष्ट मूल्याचे पुनरावलोकन केले जाते.

ई) भाडेपट्ट्याचे कालावधी शिवाय भाडेपट्ट्याचे जमिनीचे प्रीमियम भाडेपट्ट्याचे कालावधीच्या वेळेस परिशोधित केलेले आहे.

VIII. अमूर्त मालमत्ता:

अमूर्त मालमत्तेचा संबंधित अंदाज उपयुक्त कालावधीवर सरळ रेषेत बसण्यासाठी उपलब्ध असलेल्या तारखेपासून अंमलबजावणी केली जाते. अमूर्त मालमत्तेचा अंदाजीत उपयोगिता कालावधी खालील प्रमाणे आहे.

विवरण	अंदाजित आयुष्य	स्वतः तयार केलेले/खरेदी केलेले
सॉफ्टवेअर	६ वर्षे	खरेदी केलेले
प्रत्येक अहवालाच्या तारखेला कर्जेमाफीच्या पध्दती, उपयुक्त जीवन आणि शेष मुल्यांचे पुनरावलोकन केले जाते.		

IX. गैरआर्थिक मालमत्तेचा अपव्यय:

अ) IND AS-36 च्या प्रावधानानुसार नुकसानीचे काही संकेत आहेत का हे निर्धारित करण्यासाठी महामंडळाच्या मालमत्तेची चालू किंमत प्रत्येक ताळेबंदाच्या तारखेवर तपासली जाते.

ब) जेव्हा मालमत्तेवरील खर्च हा त्याच्या वसूली योग्य मूल्यापेक्षा जास्त होतो, तेव्हा त्याला मालमत्तेचे मूल्य कमी होणे असे म्हणतात. असा खर्च हा सदरील अहवाल वर्षातील नफा आणि तोटा तक्त्यामध्ये दर्शविण्यात आला आहे.

क) प्रत्येक अहवालाच्या तारखेस महामंडळ नुकसानीची अनुमानित रक्कम मोजतो. पूर्वसूचनेच्या कालावधीमध्ये ओळखल्या गेलेल्या नुकसानीस तोटा परत मिळविता येण्याजोग्या अंदाजानुसार बदल झाला आहे आणि अशा प्रकारचे नुकसान यापूढे अस्तित्वात नाही किंवा कमी झाले आहे. नफ्यात झालेल्या नुकसानीची परतफेड नफा आणि तोटा विवरणामध्ये ओळखली जाते.

X. स्कंध (साठा) मुल्यांकन:

अ) विविध प्रकारचे बियाणे व प्रक्रिया सामुग्री व इतर उपलब्ध सामुग्रीचे मूल्यांकन प्रत्यक्षपणे साठ्याची पडताळणी करून व्यवस्थापनाद्वारे प्रमाणित करण्यात आले आहे.

पायाभुत बियाणे, प्रमाणित बियाणे यांच्या साठ्याचे मूल्यांकन हंगामातील सरासरी भारांकीत मूल्य वा नक्त वसुलीयोग्य मूल्य यापैकी जे कमी असेल त्या आधारावर करण्यात आलेले आहे. सदर मूल्यात खरेदी मूल्य, प्रक्रिया खर्च याचा समावेश आहे.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

महामंडळाच्या व्यवसायाचे स्वरूप हे हंगामी असल्याने प्रती क्विंटल खर्चाचे मापन हे त्यापुर्वीच्या हंगामातील प्रति क्विंटल सरासरी मूल्याच्या आधारावर करण्यात आले आहे.

प्रक्रिया सामुग्रीचे मूल्यांकन हे भारांकीत सरासरी व्यय ज्यात प्रत्यक्ष खर्च व अन्य खर्चाचा समावेश नाही. या आधारावर करण्यात आलेले आहे.

ब) ज्या बियाण्याची वैधता संपलेली आहे, असे बियाणे पुनर्प्रमाणित करण्यात येते अथवा नॉनसीड म्हणून विकण्यात येते. ज्या बियाण्याचे पुनर्प्रमाणिकरण झालेले आहे; परंतु ज्याचे निकाल ३१ मार्च नंतर प्राप्त झाले, अशा संभाव्य प्रमाणित बियाण्याचे मूल्यांकन उपरोक्त (अ) प्रमाणे करण्यात आलेले आहे. नापास/निम्नस्तर/नॉन सीड इत्यादीचे मूल्यांकन नक्त वसुलीयोग्य किमतीच्या आधारावर करण्यात आलेले आहे.

क) प्रक्रियेत असलेल्या नवीन साठ्याचे त्याचप्रमाणे ज्या नवीन साठ्याचे निकाल अद्याप अप्राप्त आहेत अशा बियाण्याच्या साठ्याचे मूल्यांकन खालीलप्रमाणे करण्यात आलेले आहे.

i. महामंडळाच्या स्वतःच्या साठ्याबाबत:

चांगले बियाणे व निकाल अप्राप्त असलेल्या बियाण्याचे बाबतीत खरेदी खर्च, अधिक वापरात आणलेला बारदाना व कापडी पिशव्या यावरील खर्च अशा एकूण किंमतीने मूल्यांकन केलेले आहे. तथापि, ३१ मार्च नंतर जो साठा नापास झाला त्याची किंमत एकूण किंमतीतुन कमी करण्यात आलेली नाही.

ii. बिजोत्पादकांच्या साठ्याबाबत:

ज्या बियाण्याबाबत निकाल हा अप्राप्त आहे अशा बियाण्याबाबत वापरात आणलेला बारदाना व कापडी पिशव्याच्या किंमतीचे मूल्यांकन केलेले आहे.

ड) नूतनीकरण साठ्याबाबत पुनःप्रक्रिया करण्याचा खर्च रिलेसमेंट कॉस्ट म्हणून त्याची गणना करण्यात आलेली आहे.

XI. जैविक मालमत्ता:

- जैविक मालमत्तेत वाढ होत असलेल्या रोपांचा समावेश आहे. जे की प्रत्येक अहवाल वर्षाच्या शेवटी विक्रीसाठी कमी किंमतीवर मोजली जातात. महामंडळ मालाच्या किंमतीमध्ये जैविक मालमत्तेसाठी पुनर्उत्पादित जैविक मालमत्ते पासून मिळणारे फायदे आणि नुकसान यांचे वर्गीकरण करते.
- उभी रब्बी पीके व नर्सरीचा साठा याची किंमत खरे मूल्य वजा विक्री मूल्य म्हणजे सदर साठा विपणन योग्य करण्यासाठी खर्च तसेच अद्यापपर्यंत खर्च करावयाचा भत्ता मिळविल्यानंतर आणि शेतविषयक जोखिमीची कामे याचा खर्च गृहीत धरून ठरविण्यात येतो. पुर्व खरीपाचे किंमती हे त्याच्या उचित किंमतीचे अंदाज लावून ठरविल्या जातात आणि जैविक मालमत्ता खात्याच्या अंतर्गत याचा समावेश होतो.
- पडीत जमीन/बांधावर उगवलेली व्यावसायीक झाडे किंवा वृक्षारोपणाकरीता उपयोगात येणाऱ्या झाडाच्या कटाईसाठी आवश्यक प्राधिकरणाची परवानगी घेण्यात येते. उभ्या वृक्षाचे मूल्य हे वनविभागाद्वारे निश्चित केलेल्या वृक्षाच्या घेरांनुसार प्रति क्यूबिक मिटर प्रमाणे ठरविण्यात येते.

अ.क्र.	विवरण	रक्कम (रु. लाखात)
१.	सुरुवातीचे शिल्लक	२०.००
२.	खरेदी	१०८.४९
३.	विक्री	११०.९९
४.	अखेरचा साठा	१७.५०

XII. घेतलेल्या कर्जाची लागत:

- घेतलेल्या कर्जाची लागत ही संपादित करण्यासाठी संपत्तीचे एकत्रिकरण व भांडवलीकरण करून पात्र संपत्तीची एकूण किंमत गृहीत धरण्यात येते. पात्र संपत्ती म्हणजे अशी संपत्ती जिचा नियोजित वापरासाठी किंवा विक्रीसाठी तयार होण्यास बराच कालावधी लागतो.
- इतर सर्व घेतलेल्या कर्जाची लागत ही नफा व तोटा पत्रकात दर्शविली आहे.

XIII. शासकीय अनुदान:

भारतीय लेखामानक २० अनुसार शासकीय अनुदानाकरीता खालील लेखाधोरण अनुसरीत करण्यात आलेले आहे.

अ) खेळते भांडवल म्हणून मिळालेले शासकीय अनुदान उत्पन्न म्हणून संबोधले आहे जे की हेतुपरस्पर संबंधित असलेल्या खर्चाशी पध्दतशीर सुसंगत केलेले आहे.

ब) विशिष्ट प्रकल्पाकरीता मिळालेले अनुदान हे स्थगित उत्पन्नाशी संयोजित करून ताळेबंदामध्ये दर्शविले आहे. संयोजित केलेले स्थगित उत्पन्न हे संपत्तीच्या उपयुक्त जीवनाशी पध्दतशीर सुसंगत केले आहे.

क) महसुली स्वरूपाचे जे अनुदान मिळालेले आहे त्या पैकी ज्या अनुदानाचा वापर झालेला आहे ते नफा—तोटा खात्याला जमा केलेले आहे.

XIV. कर्मचाऱ्यांचे लाभ:

अ) कर्मचाऱ्यांचे अल्पमुदती लाभ:

महामंडळाच्या कर्मचाऱ्यांचे सेवा संबंधी अल्प मुदती लाभाचे मान्यताप्राप्त खर्च नफा—तोटा पत्रकामध्ये दर्शविण्यात येतात.

ब) कर्मचाऱ्यांना निवृत्ती नंतरचे लाभ:

i. भविष्य निर्वाह निधी

कर्मचाऱ्यांचे भविष्य निर्वाह निधीचे महामंडळाचे अंशदानाचा मासिक दर निश्चित आहे. हे निश्चित मासिक अंशदान नियमितपणे दरमहा कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी संगठन, भारत सरकार यांचेकडे विहित काल मर्यादित जमा केल्या जाते व ही रक्कम नफा—तोटा पत्रकामध्ये नावे टाकण्यात येते.

ii. उपदान

महामंडळाच्या आस्थापनेवरील पात्र कर्मचाऱ्यांकरीता उपदान (सेवा निवृत्ती लाभ) योजना आहे. निवृत्त होणारे कर्मचारी, नोकरी दरम्यान मृत्यु अथवा बडतर्फ कर्मचारी यांना सेवा झालेल्या प्रत्येक पुर्ण वर्षाकरीता १५ दिवसांच्या वेतनाएवढा लाभ दिला जातो. कंपनीने भारतीय आयुर्विमा महामंडळाकडे उपदान निधी पॉलीसी काढलेली आहे. या निधी करीता भारतीय आयुर्विमा महामंडळ प्रोजेक्टेड युनिट क्रेडीट मेथड पध्दतीने महामंडळाची देयता दरवर्षी

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

निश्चित करते व ही देयता रक्कम नफा—तोटा पत्रकामध्ये नावे टाकण्यात येते.

iii. अर्जित रजा रोखीकरण—

नियमित कर्मचाऱ्यांच्या अर्जित रजा रोखीकरणा करीता भारतीय आयुर्विमा महामंडळाकडे पॉलीसी काढलेली आहे या पॉलीसी च्या देय रकमेचे निर्धारण भारतीय आयुर्विमा महामंडळ प्रोजेक्ट डे युनिट क्रेडीट मेथड पध्दतीने महामंडळाची देयता दरवर्षी निश्चित करते व ही देयता रक्कम नफा—तोटा पत्रकामध्ये नावे टाकण्यात येते.

XV. विविध कर:

उत्पन्नावरील कर, विक्रीकर, वस्तू व सेवा कर:

- i. अहवाल वर्षातील करामध्ये वर्तमान आयकर आणि स्थगित कर यांचा समावेश आहे.
- ii. चालू वर्षाचा कर हा आयकर कार्यालयाकडे प्रचलीत कर दरानुसार परिगणना करून अपेक्षित रक्कमेचा भरणा करण्यांत येतो.
- iii. कराचा दर व कर आकारण्याकरीता ज्या देशामध्ये महामंडळाचे व्यवसायिक क्षेत्र आहे व ज्या क्षेत्रामध्ये करयोग्य रक्कम कमविण्यात आलेली आहे त्याचा विचार करून भरण्यात येतो.
- iv. चालू करामध्ये इतर सर्वसाधारण उत्पन्न म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या उत्पन्नाचा समावेश असून त्याला (OCI) म्हणून संबोधित करण्यात येते.
- v. विक्रीकर, उत्पन्नकर आणि वस्तू व सेवा कर याबाबतीत देय किंवा प्राप्त असलेल्या शासकीय आदेशाचे लेखांकन ज्यावर्षी असे आदेश प्राप्त झाले आहेत त्याचवर्षी करण्यात येते.
- vi. खरेदी केलेल्या वस्तूवर आकारलेल्या विक्रीकर आणि वस्तू व सेवाकर पोटी मिळालेल्या टॅक्स क्रेडीट/सेंटऑफ यामधील फरक प्रत्यक्ष मिळालेल्या टॅक्स क्रेडीट/सेंटऑफ च्या पोटी खातेजमा करण्यात येतो व त्याचे लेखांकन ज्यावर्षी शासकीय आदेश प्राप्त झाले आहेत त्याचवर्षी करण्यात येते.

स्थगित कर:

भारतीय सनदी लेखापाल संस्थेने निर्धारित केलेल्या भारतीय लेखा मानांक १२ (IND AS) नुसार 'मिळकतीवरील कर' प्रमाणे

- i. स्थगित मिळकत कर संपत्ती आणि देयता हे तात्पुरत्या फरकासाठी ओळखले जाते. जे की अहवाल तारखेस असलेल्या कर दर आणि कर कायदा यामधील आकडेमोडी नंतर गुणन केले जाते.
- ii. स्थगित मिळकत कर संपत्ती, कर दायित्व असलेला नफा हा वजायोग्य तात्पुरते फरक असलेला, वर्षानुवर्षे पुढे चालत आलेला परंतु न वापरात आलेला आणि तसेच जमा असलेला कर आणि न वापरलेला तोटा असलेला कर यासोबत वापरण्यात येवू शकतो.
- iii. स्थगित मिळकत कर संपत्तीची प्रवाहीत किंमत ही प्रत्येक अहवाल तारखेला पुनरावलोकीत केली जाते आणि तिच किंमत स्थगित मिळकत कर दायित्व असलेला नफा हा स्थगित मिळकत कर संपत्ती यासोबत वापरण्यात येण्यापर्यंत वजा होवू शकतो.
- iv. OCI (इतर सविस्तर उत्पन्न) शी संबधित असलेले स्थगित कर हे इतर सविस्तर उत्पन्न म्हणून संबोधले जातात.

XVI. प्रति भाग उत्पन्न :

१. मुळ प्रतिभाग लाभ हा अहवाल वर्षातील नफा किंवा तोटा याला अहवाल वर्षातील थकबाकीत असलेले सरासरी सर्व समभाग यांनी विभागून निर्धारित

केला जातो. समभागांची विभागणी आणि अधिलाभांश भाग निर्धारित करण्यासाठी अहवाल वर्षातील थकबाकीत असलेले सरासरी सर्व समभाग हे समायोजित केले जातात.

२. सौम्य प्रतिभाग लाभ हा अहवाल वर्षातील नफा किंवा तोटा याला अहवाल वर्षातील थकबाकीत असलेले सरासरी सर्व समभाग यांनी विभागून निर्धारित केला जातो. सर्व संभाव्य समभाग निर्धारित करण्यासाठी अहवाल वर्षातील थकबाकीत असलेले सरासरी सर्व समभाग आणि समभाग धारक हे समायोजित केले जातात.

XVII. संभाव्य देयता आणि संभाव्य मालमत्ता:

अ) संभाव्य देयता खालील दिलेल्या बाबींनुसार दर्शविल्या जातात.

- मोजमापनामध्ये अंतर्भूत केलेल्या अशा तरतुदी की, ज्या मध्ये अंदाज पत्रकाचा उल्लेखनीय सहभाग असतो मागील घटना मध्ये अशा तरतुदी विश्वसनीय पध्दतीनुसार अंदाजपत्रक करून निर्धारित करण्यात आले आहे. किंवा
- आजच्या दायित्वाची संपूर्णपणे विश्वसनीय अंदाजपत्रक दिल्या जाऊ शकत नाही किंवा
- शक्य असलेले दायित्व ज्यांची अंदाजपत्रकामध्ये परतावा होण्याची शक्यता असते.

ब) शक्य असलेले अंतर्भूत होणारे आर्थिक लाभ हे संभाव्य संपत्ती म्हणून दर्शविल्या जाते.

क) प्रत्येक अहवालाच्या तारखेला संभाव्य देयता आणि संभाव्य संपत्तीचे पुनरावलोकन केले जाते.

ड) संभाव्य देयता ही निव्वळ अंदाजपत्रीत तरतुदीचा तोडगा काढण्याची संबंधीत शक्य असलेला बर्हीप्रवाह आहे.

XVIII. समभागधारकांना देण्यात येणारा लाभांश:

वर्षाकरीता देय असलेला लाभांश हा समभागधारक किंवा संचालक मंडळ यांनी मान्य केल्या नंतर त्याच वर्षी देय राहिल.

XIX. संशोधन व विकास खर्च:

IND-AS-३८ च्या पुर्ततेकरीता (अमूर्त संपत्ती) महामंडळामार्फत नवीन संशोधित बियाणे वाण विकसीत करण्यासाठी महसुली/भांडवली खर्च करण्यात येतो तो नफा-तोटा पत्रकामध्ये त्याच वर्षी नावे टाकण्यात येते.

XX. वाजवी मूल्यमापन:

अ) कंपनी अहवाल दिनांकापर्यंत काही आर्थिक साधनाचे वाजवी मुल्यांकन करते. वाजवी मूल्य ही अशी किंमत आहे की, जी मालमत्ता विकण्यासाठी प्राप्त होईल किंवा दायित्व हस्तांतरीत करण्यासाठी दिली जाईल, यामुळे निश्चित तारखेला बाजार सहभागींमधील सुस्थितीत व्यवहार कळतो. असे गृहीत केले जाते की, वाजवी मूल्याचे मापन हे मालमत्ता विक्रीसाठी किंवा दायित्वाचे हस्तांतरण करण्यासाठी मुख्य बाजारापेठ किंवा मुख्य बाजारापेठ नसताना, मालमत्ता आणि दायित्वासाठी मूल्यमापन हे फायदेशीर ठरते.

ब) कंपनीसाठी मुख्य किंवा सर्वात फायदेशीर बाजार उपलब्ध असणे आवश्यक आहे. मालमत्ता किंवा दायित्वाचे वाजवी मूल्य बाजारातील सहभागी

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

असणाऱ्यांच्या हितासाठी सर्वोत्तम कार्य करतात, असे गृहीत धरून मालमत्ता किंवा दायित्वाची किंमत ठरविताना बाजारातील सहभागी वापरतील अशा गृहितकांचा वापर करून मोजले जाते. कंपनी मूल्यांकनाचे तंत्र वापरते ज्या परिस्थितीमध्ये योग्य मूल्य मोजण्यासाठी पुरेशी माहिती उपलब्ध असते, संबंधित निरीक्षण करण्यायोग्य स्रोताचा जास्तीत जास्त उपयोग करणे आणि न पाहता येणाऱ्या साधनाचा उपयोग कमी करणे.

XXI) वित्तीय साधने:—

प्रारंभिक ओळख:

आर्थिक मालमत्ता आणि देयता तेव्हा अधिकृत केले जातात जेव्हा कंपनी दस्तऐवज कराराच्या तरतुदींचा पक्ष बनते. आर्थिक मालमत्ता आणि देयता हे सुरुवातीला वाजवी मूल्यावर मोजली जातात. आर्थिक मालमत्ता आणि देयतेच्या (आर्थिक मालमत्ता आणि नफा व तोटा याद्वारे वाजवी मूल्यावर देयते व्यतिरीक्त) बरोबर असणारी किंवा संपादन करण्यासाठी थेट कारणीभूत असलेले व्यवहार खर्च आर्थिक मालमत्तेच्या किंवा आर्थिक देयतेच्या सुरुवातीच्या वाजवी मूल्यामध्ये जोडले जातात.

त्यानंतरचे मोजमाप

आर्थिक मालमत्ता

आर्थिक मालमत्तेचे खालील श्रेणींमध्ये वर्गीकरण केले आहे:

अ. परिशोधित खर्चावर

जेव्हा या आर्थिक मालमत्ता रोख प्रवाह गोळा करण्याच्या उद्दिष्टानुसार एखाद्या व्यवसायात गुंतवल्या जातात तेव्हा या मालमत्तेचा रोख प्रवाह गोळा करण्यासाठी करार केला जातो आणि आर्थिक मालमत्ता कराराच्या अटीनुसार केवळ मुद्दल आणि थकित व्याजाच्या देयकासाठी निर्दिष्ट तारखांना रोख प्रवाह वाढवतात.

ब. इतर सर्वसमावेशक उत्पन्नाद्वारे वाजवी मूल्य

*आर्थिक मालमत्ता या इतर सर्वसमावेशक उत्पन्नाद्वारे वाजवी मूल्याने मोजल्या जातात जर या आर्थिक मालमत्ता एखाद्या व्यवसायात ठेवल्या गेल्या असतील ज्याचे उद्दिष्ट करारात्मक रोख प्रवाह गोळा करून आणि आर्थिक मालमत्ता विकून कराराच्या अटी या दोन्हीद्वारे साध्य केले जाते. आर्थिक मालमत्तेवर विनिर्दिष्ट तारखांना रोख प्रवाह वाढवतात जे केवळ मुद्दल आणि थकित मूळ रकमेवरील व्याजाची देयके असतात.

*कंपनीने व्यापारासाठी न ठेवलेल्या भांडवल गुंतवणुकीच्या वाजवी मूल्यामध्ये नंतरच्या इतर सर्वसमावेशक उत्पन्नामध्ये बदल सादर करण्यासाठी एक अपरिवर्तनीय निवड केली आहे.

क. वाजवी मूल्याच्या माध्यमातून नफा व तोटा

आर्थिक मालमत्तेचे मोजमाप जोपर्यंत नफा व तोटा याद्वारे वाजवी मूल्यावर केले जाते तोपर्यंत ते परिशोधित खर्चावर किंवा सुरुवातीच्या वेळी इतर सर्वसमावेशक

उत्पन्नाव्दारे वाजवी मूल्यावर मोजले जात नाही. व्यवहाराच्या किंमतीवरून थेट आर्थिक मालमत्ता आणि देयतेच्या संपादनाशी संबंधित तोटा हा वाजवी मूल्यावर नफ्याव्दारे ताबडतोब ओळखला जातो.

ड. सहाय्यकामधील गुंतवणूक

सहाय्यक कंपनीमध्ये गुंतवणूकीचे मोजमाप हे IND AS-27 विभक्त वित्तीय विवरणानुसार खर्चावर केले जाते.

आर्थिक देयता

आर्थिक देयता खालीलप्रमाणे वर्गीकृत आहेत:

अ) परिशोधित खर्चावर आर्थिक देयता

आर्थिक देयता सुरुवातीला व्यापार आणि इतर देय, सुरक्षा ठेवी आणि धारण रुपये इत्यादीव्दारे दर्शविल्या जाणा—या मूल्यावर आणि नंतर प्रभावी व्याजदर पध्दतीचा वापर करून परिशोधित खर्चावर ओळखली जातात.

ब) FVTPL वर आर्थिक देयता

कंपनीने FVTPL मध्ये कोणतेही आर्थिक देयता नियुक्त केले नाही.

ड) ओळख रद्द करणे

आर्थिक मालमत्ता

एखादी आर्थिक मालमत्ता (किंवा, जेथे लागू असेल, आर्थिक मालमत्तेचा एक भाग किंवा तत्सम आर्थिक मालमत्तेच्या गटाचा एक भाग) ज्या मालमत्तेच्या मालकी बक्षीस मान्यता रद्द केली जाते जेव्हा मालमत्तेतून रोख प्रवाहाचा कराराचा अधिकार संपुष्टात येतो किंवा ती आर्थिक मालमत्ता नाहीसे होते आणि त्यापुढे महत्वपूर्ण आवश्यक प्रमाणात सर्व जोखीम हस्तांतरित करते.

आर्थिक देयता

जेव्हा देयता, अंतर्गत देयता सोडले जाते किंवा रद्द केले जाते तेव्हा आर्थिक देयतेची मान्यता रद्द केली जाते. जेव्हा विद्यमान आर्थिक देयता समान देणेदाराकडून बरेच भिन्न अटींवर बदलले जाते किंवा विद्यमान देयतेच्या अटींमध्ये मोठ्या प्रमाणात बदल केले जातात, जेव्हा देवाणघेवाण किंवा बदलामुळे मूळ देयतेची मान्यता रद्द होते आणि नवीन देयतेची सुरुवात होते असे मानले जाते, संबंधित वहन रकमेतील फरक नफा आणि तोटा पत्रकामध्ये ओळखला जातो.

५ वर्षांहून अधिक काळ व्यवहार न चालवणाऱ्या पक्षांची सुरक्षा आणि ईएमडी खात्यांमध्ये नावे जमा परत लिहीली जाते.

फ. आर्थिक मालमत्तेचे नुकसान:

कंपनीने कमकुवत तोटा ओळखण्यासाठी अपेक्षित नावे नुकसान (ECL) मॉडेल लागू केलेले आहे. व्यापारात प्राप्त होणारे कमकुवत नुकसान विचारात घेउन कंपनी 'सरलीकृत दृष्टिकोन' अवलंबते. सरलीकृत पध्दतीच्या वापरामुळे कंपनीच्या नावे जोखीम मधील बदलांचा मागोवा घेण्याची आवश्यकता नाही. त्याऐवजी, अपेक्षित नावे नुकसान (ECL) हे सुरुवातीपासून ते अहवाल तारखेपर्यंत आजीवन कमकुवत नुकसान विचारात घेते.

कंपनी परिशोधित खर्चावर आणि इतर सर्वसमावेशक उत्पन्नाव्दारे वाजवी मूल्याचे कर्जसाधनाच्या आधारे मालमत्तेशी संबंधित नुकसानाचे अंदाजानुसार मूल्यांकन करते. जोखमीमध्ये लक्षणीय वाढ झाली आहे की नाही यावर ही पध्दत लागू होते.

या कालावधीतील विचारात घेतले जाणारे अपेक्षित नावे नुकसान (परतवण्यासाठी) हे नफा आणि तोट्याच्या विवरणात उत्पन्न/खर्च म्हणून ओळखले जाते.

XXII) इतर उत्पन्न

निविदा फार्मच्या विक्रीतून मिळणारे उत्पन्न, व्याजाचे उत्पन्न, सरकारी अनुदान, खाते बंद केलेली विविध शिल्लक (निव्वळ) प्राप्त विमा दावा, भंगार विक्री, वसूल दंड, अतिरिक्त केलेली तरतूद परत करणे इतर विविध अशा उत्पन्नाची प्राप्ती अनिश्चित असल्यास उत्पन्नाचा हिशोब जमा आधारावर केला जातो.

XXIII) अहवाल कालावधीनंतर घडणाऱ्या घटना

ताळेबंद तारखेनंतर घडणाऱ्या सामग्री समायोजन घटना (ज्या ताळेबंद तारखेला अस्तित्वात असलेल्या स्थितीचा पुरावा देतात) आर्थिक विवरणांमध्ये ओळखल्या जातात. ताळेबंद तारखेनंतर (ज्या ताळेबंद तारखेनंतर उध्दभवणाऱ्या अटी दर्शवतात) घडणाऱ्या गैर समायोजित घटना आर्थिक स्थितीवर परिणाम करणारे भौतिक बदल आणि वचनबध्दतेचे प्रतिनिधित्व करतात.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

स्थावर मालमत्ता, यंत्रसामग्री आणि उपकरणे २०२२-२३

संपत्ती	०१.०४.२०२२ रोजी		खुल संग्रह				घसाटा				नक्ता संग्रह	
	स्वतः	अनुदान	काढलेली रक्कम		एकूण ३१.०३.२०२३	वर्गीकरिता	विक्री	IND AS Trans action	एकूण ३१.०३.२०२३	३१.०३.२०२३ रोजी	३१.०३.२०२३ रोजी	३१.०३.२०२२ रोजी
			विक्री समायोजन	अनुदाना येकी								
३ स्थावर मालमत्ता, यंत्रसामग्री आणि उपकरणे												
जमीन	१२.८७	०.००	०.००	०.००	३४८.३९	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३४८.३९	३३५.५२
करपट्टा जमीन	०.००	०.००	२.०७	०.००	१७४.८३	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१७४.८३	१७६.९०
इमारती	०.००	०.००	०.००	०.००	५६९१.५५	०.००	०.००	०.००	११३.७९	११३.७९	३७२४.६५	२१५६.०३
यंत्रसामग्री	३२.८२	०.००	०.००	०.००	३६३५.९३	०.००	०.००	०.००	१०२.४५	१०२.४५	५३४.०९	६१९.११
विद्युतस्थापना	२१.२५	०.००	०.००	०.००	५९३.१३	०.००	०.००	०.००	७.२६	७.२६	१६२.९५	१९२.२६
फर्निचर	३.४४	०.००	०.००	०.००	२६०.८०	०.००	०.००	०.००	७.२४	७.२४	२२९.५४	३५.०७
कार्यालयीन सामग्री	१.५८	०.००	०.४२	०.००	१३२.७०	०.४२	०.००	०.३२	५.८०५७४	५.८०५७४	१२१.७५	१५.२७
वाहने	०.००	०.००	०.००	०.००	१२२.४८	०.००	०.००	०.००	२.६५	२.६५	११३.४८	९.००
संगणक	८.२०	०.००	०.००	०.००	३४९.२९	०.००	०.००	०.००	१३३.७३	१३३.७३	३२६.७५	२७.३६
एकूण मुक्त संपत्ती	८०.१५	०.००	२.४९	०.००	११३०९.११	२.४९	०.००	०.३२	१६०.८३	१६०.८३	२२३.९९	३२६०.९०
४. अमुक्त संपत्ती												
सॉफ्टवेअर विकास	२.०२	०.००	०.००	०.००	५७.४७	०.००	०.००	०.००	७.७९	७.७९	३६.५५	१३.२०
प्रगती पथावर असलेले सॉफ्टवेअर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
एकूण अमुक्त संपत्ती	२.०२	०.००	०.००	०.००	५७.४७	०.००	०.००	०.००	७.७९	७.७९	३६.५५	१३.२०
५. प्रगतीपथावर असलेले भांडवल												
प्रगती पथावर असलेले भांडवल	१.२७	०.००	१.२७	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१.२७
एकूण स्थावर मालमत्ता	८२.९७	०.००	३.७६	०.००	११२८८.९६	३.७६	०.००	०.३२	१६८.५४	१६८.५४	२२३.९९	३२७४.११
एकूण मागिल वषीचे	८४.७०	०.००	३.०१	०.००	११२८८.९६	३.०१	०.००	०.७४	१७३.८२	१७३.८२	२६१.६४	३५८७.९०

चालुवर्षी २.०७ लक्षा भांडवलपट्ट्याची रक्कम उचल करण्यात आलेली आहे. ताळेबंद्याच्या ताखेपयत कोणतीही उरकसाव/तोटा झालेला नाही.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

वित्तीय विवरणाच्या टिपणी चा भाग

विवरण	३१ मार्च, २०२३ रोजी (रूपये लाखात)	३१ मार्च, २०२२ रोजी (रूपये लाखात)
६. इतर अचल संपत्ती		
(स्वतंत्र उल्लेख नसल्यास असुरक्षित समजलेले)		
सुरक्षा आणि इतर ठेवी	३७.८६	३५.२६
शासकीय प्राधिकरणाकडे ठेवी	२३१.९६	२२३.८२
कर प्राधिकरणाचा परतावा	४५०.३४	१०१.५५
	७२०.१६	३६०.६३
७. साठा		
किंमत व्यवस्थापनातर्फे लागत खर्च किंवा बाजारभाव यापैकी जी कमी असेल ती		
चांगले बियाणे	७६९०.००	३३३०.००
अनुपयुक्त बियाणे	३७५.५०	१८५५.००
संवेष्टन सामग्री	३५०.००	३५५.००
	८४१५.५०	५५४०.००
७.१. चांगले बियाणे		
पायाभूत, मुलभूत बियाणे	१००.००	९०.००
प्रमाणित, सत्यप्रत आणि कच्चे बियाणे	७५९०.००	३२४०.००
	७६९०.००	३३३०.००
७.२. अनुपयुक्त बियाणे		
लॉग्रेड, नापास आणि नॉनसिड	३७५.५०	१८५५.००
७.३. प्रक्रीया सामग्री	३५०.००	३५५.००
८. मालमत्ता, यंत्रसामग्री आणि उपकरणे व्यतिरिक्त असलेली जैविक संपत्ती	१७.५०	२०.००
९. व्यापारी येणे		
तारणरहित सहा महिन्यापेक्षा जास्त कालावधीचे येणे		
वसुलीयोग्य असलेले	५८४९.५९	३७९.७६
संशयास्पद वसुली	४४२.१६	३४२.१६
	६२९१.७४	७२१.९२
इतर		
वसुलीयोग्य असलेले	१३.४८	१८.५४
संशयास्पद वसुली	२.३२	२.३२
	१५.८०	२०.८६
	६३०७.५५	७४२.७८
वजा- संशयास्पद वसुलीची तरतुद	४४४.४८	३४४.४८
	५८६३.०७	३९८.३०
१०. रोख व रोख सममूल्य		
हातातील रोख	०.३२	०.८१
चालू खात्यातील शिल्लक	२१२८.८४	२७७५.७६
३ महिन्यापेक्षा कमी मुदत ठेवी खात्याची शिल्लक	५९२०.००	१७१००.००
	८०४९.१६	१९८७६.५६
११. वरील व्यतिरिक्त बँकेतील शिल्लक रक्कम		
मुदत ठेव (३ महिन्यापेक्षा जास्त मुदत ठेव खात्याची शिल्लक)	१९५८०.००	२१०९०.६३
लाभांश	१७.००	१८.९७
मुदत ठेव	१२.३७	१०.६१
	१९६०९.३७	२११२०.२२
११.१ इतर आर्थिक संपत्ती		
मुदत ठेवीवरील अप्राप्त व्याज	३४३.३३	४२१.४४
१२. चालू कर संपत्ती	६९२.४२	९९७.८२
१३. इतर चल संपत्ती		
(स्वतंत्र उल्लेख नसल्यास असुरक्षित समजलेले)		
१३.१. ग्राहक अग्रिम		
वसुलीयोग्य असलेले	२१९३४.९७	१७१९५.४६

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

संशयास्पद वसुली	५०५.०३	५०५.०३
१३.२. कर्मचारी अग्रिम		
वसुलीयोग्य असलेले	४९.७५	१०२.०९
१३.३ इतर अग्रिम		
वसुलीयोग्य असलेले	४७.६८	०.००
संशयास्पद वसुली	३.००	३.००
	२२५४०.४४	१७८०५.५८
वजा संशयास्पद वसुलीची तरतुद	५०८.०३	५०८.०३
	२२०३२.४०	१७२९७.५५
१३.४. इतर चल संपत्ती		
आगाउ केलेला खर्च	७०.८७	६९.९२
	७०.८७	६९.९२
	२२१०३.२८	१७३६७.४७
१४. समभाग भांडवल		
अधिकृत		
१०,००,००० समभाग प्रत्येकी रू. १००/- प्रमाणे	१०००.००	१०००.००
	१०००.००	१०००.००
विक्री केलेले समभाग		
५,००,००० सामान्य भाग प्रत्येकी रू. १००/- प्रमाणे	५००.००	५००.००
मागिल वर्षी ५,००,००० सामान्य समभाग		
	५००.००	५००.००
विक्री केलेले आणि भरणा झालेले		
४,१८,४४५ सामान्य भाग प्रत्येकी रू. १००/- प्रमाणे पुर्ण भरणा झालेले (मागिल वर्षी ४,१८,४४५ सामान्य समभाग)	४१८.४५	४१८.४५
	४१८.४५	४१८.४५
समभाग १ एप्रिल रोजी ४,१८,४४५	४१८.४५	४१८.४५
अहवाल वर्षी विक्री भाग		
अहवाल वर्षी परत घेतलेले भाग		
३१ मार्च रोजीचे भाग— ४,१८,४४५	४१८.४५	४१८.४५
भागधारक टक्केवारी		
महाराष्ट्र शासन ४८.९९ टक्के	२०५०००	२०५०००
नॅशनल सिड्स कॉर्पोरेशन ३५.४४ टक्के	१४८३३०	१४८३३०
टिप:- भाग धारकात काही बदल नाही		
समभागाशी संबंधित अटी/अधिकार		
महामंडळाकडे रु. १०० प्रति समभाग मूल्य असलेला समभागाचा एक वर्ग आहे. प्रत्येक भागधारक हा प्रति समभाग एक मतासाठी पात्र आहे. संचालक मंडळाने प्रस्तावित केलेला/प्रस्तावित करावयाचा लाभांश, अंतरिम लाभांश बाबतीत वगळता आगामी वार्षिक सर्वसाधारण सभेत भागधारकांच्या मान्यतेच्या अधीन आहे. दिवाळखोरीच्या परिस्थितीमध्ये भागधारक प्राधान्य रकमेच्या वितरणानंतर महामंडळाच्या उर्वरीत मालमत्ता त्यांच्या भागांच्या प्रमाणात प्राप्त करण्यास पात्र आहेत.		
१५ इतर समभाग		
अ) नफा आणि तोटा पत्रकातील अशिक्य		
वर्षाचे सुरुवातीची शिल्लक	३८१४९.३९	३६६२८.९८
अधिक या वर्षातील नफा	१३८१.८३	१६३९.८७
मागील वर्षातील समायोजन	४३.१०	-३.८१
चालू वर्षासाठीचा निव्वळ मागील वर्षाचे समायोजन		
वजा: सामान्य संचितीतील स्थानांतरीत	-३४.५५	-४१.००
संशोधन संचितीतील स्थानांतरीत	-२७.६४	-३२.८०
लाभांश व वितरण कर	-८३.६९	-४१.८४
अ	३९४२८.४५	३८१४९.३९
ब) सामान्य संचिती		
वर्षाचे सुरुवातीची शिल्लक	१०६४.१९	१०२३.१९
अधिक : या वर्षातील जमा	३४.५५	४१.००
ब	१०९८.७४	१०६४.१९
क) संशोधन संचिती		
वर्षाचे सुरुवातीची शिल्लक	१२४७.२२	१२१४.४२
अधिक : या वर्षातील जमा	२७.६४	३२.८०
क	१२७४.८६	१२४७.२२

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

ड) भांडवल संचिती					
वर्षाचे सुरुवातीची शिल्लक		१४.३०		१४.३०	
अधिक : या वर्षातील जमा		०.००		०.००	
	ड	१४.३०		१४.३०	
अहवाल वर्षाचे शेवटची शिल्लक (अ+ब+क+ड)		४१८१६.३४		४०४७५.१०	
१६. भांडवली अनुदान					
	०१ एप्रिल, २०२२ रोजी	वाढ	काढून घेतलेले	३१ मार्च, २०२३ रोजी	३१ मार्च, २०२२ रोजी
NSP III अंतर्गत भांडवली अनुदान	८०६.०३	०.००	०.००	८०६.०३	८०६.०३
बीज बँक : फिरते निधी	६४.३३	०.००	०.००	६४.३३	६४.३३
बीज बँक : फिरते निधी NSR	९०.८२	०.००	०.००	९०.८२	९०.८२
कापूस डिलीटिंग केंद्र	१०१.१५	०.००	०.००	१०१.१५	१०१.१५
प्रक्रिया बळकटीकरण आणि साठवण सुविधा	२५.००	०.००	०.००	२५.००	२५.००
विज बँक : गोडावून बांधकामासाठी	८.४१	०.००	०.००	८.४१	८.४१
राष्ट्रीय कृषी विकास योजना अनुदान (सोलर पॉवर)					
अनुदान: बियाणे गुणवत्ता नियंत्रण प्रयोगशाळेचे बळकटीकरणसाठी					
स्थावर संपत्तीसाठी भांडवली अनुदान	१७९२.३१	०.००	२२३.९९	१५६८.३२	१७९२.३१
एकूण	२८८८.०५	०.००	२२३.९९	२६६४.०६	२८८८.०५
१७. राज्य शासनाकडून खेळता ऋणनिधी					
राज्य शासनाचा खेळता ऋणनिधी	५००.००	००.००	००.००	५००.००	५००.००
एकूण	५००.००	००.००	००.००	५००.००	५००.००
१८. ऋण					
बँकेकडून ऋण		०.००			००.००
१९. व्यापारी देयता					
MSME					
MSME साठीचा पुरवठादार आणि खर्च इतर		८.९३			२०८.५९
बियाणासाठी देणी		४११४.७४			५२८१.६३
पुरवठा व खर्च		१७९४.३०			१५८५.८०
		५९१७.९६			७०७३.०२
२०. इतर चल देयता					
ग्राहकाकडून स्विकारलेली अग्रिम रक्कम		८९७८.७०			१०६३१.६७
दावा न केलेले लाभांश		१७.००			१८.९७
व्यापारी / सुरक्षा ठेवी		२३११.२३			२३३४.८५
कर्मचारी खाते		६९.८९			९६.१७
सरकारी खाते		१०.४९			१०.४९
वैधानिक भरणा		५४.५०			४६.८८
इतर		५६९३.८४			३७६७.०२
		१७१३५.६४			१६९०६.०५
२१. तरतुदी					
कर्मचारी लाभ तरतुद					
समुह उपदान		०.००			०.००
रजा रोखीकरण		४८.०४			५८३.२४
		४८.०४			५८३.२४
२२. चालू कर देयता(निव्वळ)					
		५०७.०६			७२२.९९
२३. व्यवसायातून प्राप्ती					
सामग्री विक्री					
बियाणे विक्री		३६७०१.५९			४१३८६.२६
प्रक्रिया सामग्री विक्री		५५.२७			६२.८१
इतर व्यवहारातून प्राप्ती		२०७५.८०			२५२३.२७
		३८८३२.६६			४३९७२.३५
२३.१ बियाणे विक्री					
पायाभूत, मुलभूत बियाणे		४५००.००			४८७०.१३
प्रमाणित, सत्यप्रत बियाणे		२९२१३.८५			३४६३५.८६
लॉग्रेड, नापास, नॉनसिड बियाणे		२८४७.७०			१७३५.७१
उतीसंवर्धन फुलशाडे, लॅडस्केपींग		१४०.०४			१४४.५६
		३६७०१.५९			४१३८६.२६

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

२३.२ प्रक्रिया सामग्री विक्री		
प्रक्रिया सामग्री	९.६०	३०.६४
जुनी प्रक्रिया सामग्री	४५.६७	३२.१७
	५५.२७	६२.८१
२३.३ इतर व्यवहारातून प्राप्ती		
खर्चाची प्रतिकृती	१७१०.८८	२३९४.३४
विक्री परत व प्रक्रिया शुल्क	८४.९४	९१.७१
गतवर्षाची देयता वर्ग	२७९.९८	३७.२२
	२०७५.८०	२५२३.२७
२४ इतर प्राप्ती		
व्याज (शोधनातून आयकर कपात रू. १५२.३० लक्ष)	१७३५.१९	१८८८.६७
गतवर्षी रू.९३.०४ लक्ष		
इतर अव्यवहारातून प्राप्ती		
किरकोळ प्राप्ती	२९३.०३	२३५.५७
संपत्ती विक्रीवरील नफा	०.०६	०.००
भाडवली अनुदान उत्पन्न ओळख खाते	२२३.९९	२६१.६४
	२२५२.१५	२३८५.८८
२५ प्रक्रिया सामग्री उपयोग		
सुरवातीचा साठा	३५५.००	२७०.००
अधिक खरेदी	११४५.२१	१२८४.०६
	१५००.२१	१५५४.०६
वजा: अखेरचा साठा	३५०.००	३५५.००
	११५०.२१	११९९.०६
२६ बियाणे खरेदी		
पायाभूत, मुलभूत बियाणे	२८७९.७२	२७०७.९३
प्रमाणित, सत्यप्रत बियाणे	२७३८३.६३	२८४६१.६३
उतीसंवर्धन फुलझाडे, लॅडस्केपींग	१०८.४९	९५.१५
	३०३७१.८४	३१२६४.७१
२७ चांगले आणि व्यापारी साठा यातील बदल		
सुरवातीचा साठा		
चांगले आणि व्यापारी साठा	५२०५.००	५९५८.००
अखेरचा साठा		
चांगले आणि व्यापारी साठा	८०८३.००	५२०५.००
साठ्यामधील वाढ/घट	-२८७८.००	७५३.००
२७.१ सुरवातीचा साठा		
पायाभूत, मुलभूत बियाणे	९०.००	१००.००
प्रमाणित, सत्यप्रत बियाणे	३२४०.००	४९९०.००
लोग्रेड, नापास, नॉनसिड बियाणे	१८५५.००	८६०.००
जैविक संपत्ती	२०	८.००
	५२०५.००	५९५८.००
२७.२ अखेरचा साठा		
पायाभूत, मुलभूत बियाणे	१००.००	९०.००
प्रमाणित, सत्यप्रत बियाणे	७५९०.००	३२४०.००
लोग्रेड, नापास, नॉनसिड बियाणे	३७५.५०	१८५५.००
जैविक संपत्ती	१७.५०	२०.००
	८०८३.००	५२०५.००
२८ कर्मचारी लाभ खर्च		
वेतन, भत्ते व इतर लाभ	४२९६.९५	४१९८.३५
रजा रोखीकरण	९३.८४	७८५.८७
Ind AS नुसार कर्मचारी लाभ गणना	१३२.८९	-४११.२४
भविष्य निर्वाह निधी अंशदान	४०१.७५	३४५.०४
कर्मचारी कल्याण खर्च	३.५२	३.२६
उपदान	५७.४१	३७५.५७
	४९८६.३६	५२९६.८४
२९ वित्तीय खर्च		
व्याज	०.००	०.००
बँक चार्जेस	९.००	२.८७
	९.००	२.८७

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३० इतर खर्च		
अ) प्रक्रिया व इतर खर्च		
हाताळणी	२०१.५९	१७८.१०
सुरक्षा-देखरेख खर्च	४१४.२१	४१५.९०
श्रमिक बोनस	२५.१५	२२.३३
कंत्राटदारांना दिलेला प्रक्रिया खर्च	३५२.२७	३१०.०७
विद्युत व उर्जा	१२७.५९	१२३.३८
इंधन खर्च	३२.०४	२८.५१
बियाणे विमा	३७.७६	३५.६७
मजुरी	५२६.८९	४५४.०१
श्रमीक भविष्य निर्वाह निधी अंशदान	४४.४८	३६.३९
प्रमाणीकरण खर्च	१०७१.८८	७२५.७२
वाहतुक व जकात	२०४.९१	१४७.४५
प्रक्रिया केंद्र व गोदाम भाडे	४३.१५	७०.८१
किरकाळ खर्च	१२८.९२	१३०.८६
यंत्रसामुग्री दुरुस्ती व देखभाल	७.४२	५.८४
अ	३२१८.२७	२६८५.०३
(ब) प्रशासकीय खर्च		
भरती व प्रशिक्षण	०.३९	०.१५
वाहन खर्च	१३.८२	१२.००
छपाई व लेखन सामुग्री	४२.७०	३९.५५
सामान्य जाहिरात खर्च	३२.५७	२७.३७
भाडेपट्टी	२.०७	२.०७
भाडे	२५.५४	२७.१९
दर व कर	४७.६८	५०.८९
सी.एस.आर खर्च	६१.४०	७०.२२
अंकेक्षकांना शोधन		
अंकेक्षण शुल्क	२.९२	३.७७
कर अंकेक्षण शुल्क	०.२५	०.२५
किरकोळ खर्च	०.३९	०.३२
संचालक बैठक व्यवस्था	०.१७	०.१०
कर्मचारी प्रवास खर्च	११९.०८	९६.३२
संचालक प्रवास खर्च	४.२४	६.२४
विमा	१५.३७	१९.२२
टपाल व दुरध्वणी	२७.२५	२९.०८
दुरुस्ती व देखभाल		
इमारती	२१६.०३	५६.४४
वाहणे	९.२२	४.८५
इतर संपत्ती	७३.१७	८१.८३
इतर कार्यालयीन खर्च	३१८.३२	२२६.८२
ब	१०१२.५७	७५४.६८
क) विक्री व वितरण खर्च		
वाहतुक, जकात व हाताळणी	७३२.३७	७०७.१०
गोडावुन भाडे व जकात खर्च	३६.९६	४४.७०
जाहिरात व प्रसिध्दी	१२७.११	१९५.८२
पीक नुकसान भरपाई	५.८०	६९.०८
इतर व्याज	१२.१४	१५.१६
सी आणि एफ कमिशन	०.००	०.००
डूबित रक्कम	१०१.६४	०.००
क	१०१६.०२	१०३१.८६
ड) संशोधन व विकास खर्च		
गुणवत्ता नियंत्रण प्रयोगशाळा खर्च	६५.५१	२६.८५
संशोधन आणि विकास खर्च	२४.६०	३५.२०
ड	९०.११	६२.०६
एकूण इतर खर्च(अ+ब+क+ड)		
	५३३६.९७	४५३३.६३
पुर्वकालावधीतील समायोजन (नक्त)	-४३.१०	३.८१
	-४३.१०	३.८१

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१. संभाव्य देयता :

- अ) महामंडळाविरुद्ध असलेले दावे जे देय म्हणून स्वीकृत केलेले नाही.
१. सन २००८-२००९ या कालावधीत मध्यप्रदेश राज्याकरीता असलेला रू.१२.७८ लक्ष (सकल) विक्री कर विषयक राशी (मागील वर्षी रूपये १२.७८ लक्ष (सकल) मध्यप्रदेश आणि महाराष्ट्र राज्याकरिता) याबाबत अपीलपीठ प्राधिकरणाकडे अपील प्रलंबीत आहेत.
  २. कंत्राटदार/बिजोत्पादक/ग्राहक यांनी महामंडळाविरुद्ध रू. ५०३.२२ लक्ष रूपयाचे दावे दाखल केलेले आहेत. (मागील वर्षी रू. ५७४.८९ लक्ष)
  ३. कामगार व कर्मचारी यांनी महामंडळाविरुद्ध दाखल केलेल्या दाव्याबाबत देयता रक्कम अनिश्चित आहे.
  ४. निम्नस्तर/नापास बियाणे व नॉनसीड विक्री बाबत कृषी उत्पन्न बाजार समितीचे शुल्क निर्धारित नाही यामुळे उल्लेखित केले नाही.
  ५. फिरता ऋण निधी वरील व्याजाबाबत राज्य शासनाकडून माहितीची प्रतीक्षा आहे, ही रक्कम निर्धारित केलेली नसल्यामुळे पुरविण्यात आलेली नाही.
  ६. दर आणि कर रू. १०.७३ लक्ष (मागील वर्षी रू. ९.८६ लक्ष)
  ७. अकोला येथील महाबीज भवन च्या जमिनीच्या भूसंपादनाचा प्रस्ताव प्रक्रियेत आहे त्याबाबत जबाबदारी निश्चित केलेली नाही.
  ८. करारातील भांडवली खर्चाची अनुमाणीत रक्कम रू. ३९.६२ लक्ष भांडवली लेख्याला टाकावयाची बाकी आहे. (मागील वर्षी रू. १३९.६८ लक्ष)
३२. महामंडळाकडे उपलब्ध माहिती नुसार कुठल्याही पुरवठादाराकडून १ लाखपेक्षा जास्त व ३० दिवसाकरीता देय रक्कम व व्याजासंदर्भात कुठलेही दावे नाहीत आणि लघु/किरकोळ पुरवठादारांची बाकी मुळ रक्कम आणि/किंवा व्याजाची स्थिती वर्षाचे शेवटी दर्शविलेली आहे.
- सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योगांशी संबंधित खुलासे (MSME)

(रुपये लक्षात)

अ.क्र.	विवरण	३१मार्च, २०२३ पर्यंत	३१मार्च, २०२२ पर्यंत
१	लघु व किरकोळ पुरवठादारांना देय असलेली मूळ रक्कम	८.९३	२०८.५९
२	वरील रक्कमेवर देय असलेले व्याज	निरंक	निरंक
३	सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग विकास कायद्याच्या कलम १६ अंतर्गत चालू वर्षात केलेले शोधन व त्यावरील व्याज	निरंक	निरंक
४	विलंब झाल्यामुळे देय असलेले व्याज ज्यामध्ये सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग विकास कायद्याअंतर्गत देय असलेल्या व्याजाचा समावेश नाही.	निरंक	निरंक
५	वर्षा अखेरीस जमा असलेले व शोधन न केलेले व्याज	निरंक	निरंक
६	सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग विकास कायद्याच्या कलम २३ अंतर्गत असे खर्च जे वजा करण्याकरीता मान्य केलेले नाही.	निरंक	निरंक

त्यावरील जमा व देय असलेले व्याज. (ज्या तारेखेपर्यंत लघुपूरवठाव्दारे रक्कमेचे शोधन व त्यावरील देय असलेले व्याज देण्यात येत नाही.)		
--	--	--

३३. कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १३५(१) नुसार कंपनीने अहवाल वर्षात संयुक्त सामाजिक जबाबदारी CSR समिती स्थापन केलेली आहे. या समितीचे कार्यक्षेत्र कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या अनुसूची ७ प्रमाणे आहे. कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १३५(५) नुसार कंपनीने मागील ३ वर्षांच्या निव्वळ नफ्याच्या सरासरीच्या किमान २ टक्के खर्च करणे आवश्यक आहे. कंपनीने अहवाल वर्षात रू. ६१.४० लक्ष रूपये संयुक्त सामाजिक जबाबदारीच्या कार्यावर खर्च केलेले आहेत

३४. कर्मचारी लाभ खर्च व्यवस्थापकीय संचालक यांचे मानधनासह खालील प्रमाणे:

(रूपये लक्षात)

	२०२२-२३	२०२१-२२
१. वेतन व भत्ते	१५.६६	१७.७३
२. रजा वेतन अंशदान		—
एकूण	१५.६६	१७.७३

३५. विविध ऋणको व धनको आणि अग्रिम व आधिक्ये यांची लेखा पुस्तकानुसार संबंधीतांकडून खात्री व्हावयाची आहे व याबाबत काही लेखा पुस्तकात समायोजन असल्यास याची खात्री झाल्यानंतर करण्यात येईल.

३६. चालू वर्षाचे वर्गीकरणाची पुष्टी करण्यासाठी मागील वर्षाच्या आकडेवारीची पुनर्रचना आवश्यक त्या ठिकाणीकेली गेली आहे आणि ते जवळच्या रुपयामध्ये दिले आहे.

३७. कंपनीने उद्योगीय विकास महामंडळाकडून/शासनाकडून १५ ठिकाणी जमीन ९९ वर्षांच्या भाडेतत्वावर घेतलेली आहे. यावरील भाड्याची रक्कम रुपये २.०७ लक्ष नफा व तोटा खात्याला वर्ग करण्यात आलेली आहे.

३८. भारतीय लेखामानकाचे अनुपालन केलेले आहे.

I. कर्मचारी लाभ

कर्मचाऱ्यांच्या लाभाचे सविस्तर विवरण खालीलप्रमाणे:

भविष्य निर्वाह निधी:

भविष्य निर्वाह निधी हे निवृत्ती नंतरच्या लाभाची व्याख्या असून याचा महामंडळाचे अंशदान निधी दरवर्षी नफा-तोटा खात्यामध्ये संबंधीत खात्याचे नावे दाखविण्यात येतो.

उपदान: (प्रॅच्युइटी)

उपदान योजने अंतर्गत प्रत्येक पात्र कर्मचाऱ्यांना त्याच्या शेवटच्या वेतनाचा विचार करून महामंडळामध्ये त्याच्या रूजु तारखेपासून त्याने पुर्ण केलेल्या प्रत्येक सेवा वर्षाला १५ दिवसाचे वेतन याप्रमाणे लाभ देण्यात येतो. हा लाभ मृत्यु, राजीनामा, सेवेतून बडतर्फी इ. जे अगोदर असेल त्याकरीता देण्यात येतो. हा लाभ ५ वर्ष सेवा पुर्ण झाल्यानंतर किंवा मृत्युनंतर देय राहतो.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

३१ मार्च, २०२३ साठी उपदानाविषयी योजना खालील तक्त्याप्रमाणे आहे.

(रूपये लक्षात)

विवरण	उपदान योजना	
	३१ मार्च २०२३	३१ मार्च २०२२
१. गृहितके		
सूट दिलेला दर	७.२५:	७.००:
पगारवाढ	१०.००:	१०.००:
२. वास्तविक किंमतीच्या दायित्वामध्ये झालेले बदल खालील तक्त्याप्रमाणे		
वर्षाचे सुरुवातीस दायित्वाची वास्तविक किंमत	२५१३.४८	२३६२.९४
व्याजाचा खर्च	१७५.९४	१६५.४०
चालू सेवा खर्च	१३२.०८	१२५.१३
शोधन केलेला लाभ	-२८६.०३	-४३९.८८
नियोजित दायित्वावर वास्तविक (नफा)/तोटा	-९५.९६	२९९.८८
वर्षाचे अखेरीस दायित्वाची वास्तविक किंमत	२४३९.५१	२५१३.४८
३. नियोजित संपत्तीचे वास्तविक मूल्य बदल दर्शविणारा तक्ता		
वर्षाचे सुरुवातीस नियोजित संपत्तीचे वास्तविक मूल्य	२८०४.९३	२६९०.७६
संपत्तीतून अपेक्षित परतावा	१९६.४२	१८३.५३
योगदान	५४.१७	३७०.५२
शोधन केलेला लाभ	-२८६.०३	-४३९.८८
नियोजित संपत्तीवर वास्तविक नफा/(तोटा)	निरंक	निरंक
नियोजित संपत्तीचे वर्षाअखेरीस वास्तविक मूल्य	२७६६.८५	२८०४.९३
४. नियोजित संपत्तीचे वर्षा अखेरीस वास्तविक मूल्य दर्शविणारा तक्ता		
वर्षाचे सुरुवातीस नियोजित संपत्तीचे वास्तविक मूल्य	२८०४.९३	२६९०.७६
संपत्तीतून अपेक्षित परतावा	१९६.४२	१८३.५३
योगदान	५४.१८	३७०.५२
शोधन केलेला लाभ	२७५.९६	-४३९.८८
नियोजित संपत्तीचे वर्षाअखेरीस वास्तविक मूल्य	२७६६.८५	२८०४.९३
अनुदानाची स्थिती	३२७.३३	२९१.४५
नियोजित संपत्तीतून अपेक्षित परताव्यापेक्षा जास्त असलेला वास्तविक परतावा (वास्तविक परताव्याचे दर = अंदाजीत परताव्याचे दर जे की ३१ मार्च ला ARD होते.)	निरंक	निरंक
५. वास्तविक नफा/तोटा		
दायित्वावर वास्तविक (नफा)/तोटा	९५.९६	-२९९.८८
नियोजित संपत्तीवर पूर्ण वर्षाचा वास्तविक (नफा)/तोटा	निरंक	निरंक
दायित्वावर वास्तविक (नफा)/तोटा	-९५.९६	२९९.८८
नियोजित संपत्तीवर जाणवलेला वास्तविक (नफा)/तोटा	-९५.९६	२९९.८८
६. ताळेबंद आणि नफातोटा पत्रकामध्ये जाणवलेल्या किंमती		
वर्षा अखेरीस दायित्वाची चालू मूल्य	२४३९.५१	२५१२.५६
नियोजित संपत्तीचे वर्षाअखेरीस वास्तविक मूल्य	२७६६.८५	२८०३.६४
अनुदानाची स्थिती	३२७.३३	२९१.०८
ताळेबंदातील निव्वळ संपत्ती/देयता	३२७.३३	२९१.०८

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

७. नफा तोटा पत्रकामध्ये आढळणारे खर्च		
चालू सेवा खर्च	१३२.०८	१२४.८४
व्याज खर्च	१७५.९४	१६५.३६
संपत्तीतून अपेक्षित परतावा	-१९६.४२	१८३.४७
वर्षाकरीता आढळलेला निव्वळ (नफा)/तोटा	-९५.९६	२९९.८८
नफा तोटा पत्रकामध्ये आढळणारे खर्च	१५.६३	४०६.६२

अर्जित रजा रोखीकरण

३१ मार्च २०२३ साठी रजा रोखीकरणाविषयी योजना खालील तक्त्याप्रमाणे आहे.
(रूपये लक्षात)

विवरण	अर्जित रजा रोखीकरण योजना	
	३१ मार्च २०२३	३१ मार्च २०२२
१. गृहितके		
सूट दिलेला दर	७.२५%	७.००%
पगारवाढ	१०.००%	१०.००%
२. वास्तविक किंमतीच्या दायित्वांमध्ये झालेले बदल खालील तक्त्याप्रमाणे		
वर्षाचे सुरुवातीस दायित्वाची वास्तविक किंमत	१७९७.५१	१५६७.४०
व्याजाचा खर्च	१२६.५३	१०९.२६
चालू सेवा खर्च	१४.४०	१४.२७
शोधन केलेला लाभ	-१६१.९७	-२३७.४६
नियोजित दायित्वावर वास्तविक (नफा)/तोटा	२९५.९९	३४४.०४
वर्षा अखेरीस दायित्वाची वास्तविक किंमत	२०७२.४७	१७९७.५१
३. नियोजित संपत्तीचे वास्तविक मूल्य बदल दर्शविणारा तक्ता		
वर्षाचे सुरुवातीस नियोजित संपत्तीचे वास्तविक मूल्य		
संपत्तीतून अपेक्षित परतावा	१८२४.८५	१७०६.३७
योगदान	१६८.४३	१२४.०१
शोधन केलेला लाभ	६२८.९४	२३१.९३
नियोजित संपत्तीवर वास्तविक नफा/(तोटा)	-१६१.९७	-२३७.४६
नियोजित संपत्तीचे वर्षाचे अखेरीस वास्तविक मूल्य	निरंक	निरंक
४. नियोजित संपत्तीचे वर्षाचे अखेरीस वास्तविक मूल्य दर्शविणारा तक्ता		
वर्षाचे सुरुवातीस नियोजित संपत्तीचे वास्तविक मूल्य	२४५७.६८	१८२४.८५
संपत्तीतून अपेक्षित परतावा	१८२४.८५	१७०६.३७
योगदान	१६८.४३	१२४.०१
शोधन केलेला लाभ	६२८.९४	२३१.९३
नियोजित संपत्तीचे वर्षाचे अखेरीस वास्तविक मूल्य	-१६१.९७	-२३७.४६
अनुदानाची स्थिती	२४५७.६८	१८२४.८५
नियोजित संपत्तीतून अपेक्षित परताव्यापेक्षा जास्त असलेला वास्तविक परतावा	३८५.२१	२५.७९
(वास्तविक परताव्याचे दर = अंदाजीत परताव्याचे दर जे की ३१ मार्च ला ARD होते.)	निरंक	निरंक
५. वास्तविक नफा/तोटा		
दायित्वावर वास्तविक (नफा)/तोटा		
नियोजित संपत्तीवर पूर्ण वर्षाचा वास्तविक (नफा)/तोटा	-२९५.९९	-३४४.०४
दायित्वावर वास्तविक (नफा)/तोटा	निरंक	निरंक

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

नियोजित संपत्तीवर जानवलेला वास्तविक (नफा)/ तोटा	२९५.९९	३४४.०४
६. ताळेबंद आणि नफातोटा पत्रकामध्ये जानवलेल्या किंमती		
वर्षाअखेरीस दायित्वाची चालू मूल्य	२९५.९९	३४४.०४
नियोजित संपत्तीचे वर्षाअखेरीस वास्तविक मूल्य	२०७२.४७	१७९१.०४
अनुदानाची स्थिती	२४५७.६८	१८२४.८५
ताळेबंदातील निव्वळ संपत्ती/ देयता	३८५.२१	२५.७९
७. नफा तोटा पत्रकामध्ये आढळणारे खर्च		
चालू सेवा खर्च	३८५.२१	२५.७९
व्याज खर्च	१४.४१	१४.२७
संपत्तीतून अपेक्षित परतावा	१२६.५३	१०९.२६
वर्षाकरीता आढळलेला निव्वळ (नफा)/ तोटा	२९५.९९	३३.०४
नफा तोटा पत्रकामध्ये आढळणारे खर्च	२६८.५०	३४३.५७

३९. प्रती समभाग उत्पन्न:

विवरण	३१ मार्च, २०२३	३१ मार्च, २०२२
मुळ उत्पन्न प्रती समभाग खालीलप्रमाणे परिगणीत केलेले आहे		
सामान्य समभागधारकांना देण्यायोग्य निव्वळ नफा (रुपये लक्षात)	१२४८.९४	२०५१.११
आकडेवारीने थकीत सामान्य समभाग	४१८४४५	४१८४४५
प्रत्येक समभागावरील मुळ उत्पन्न (दर्शनी मूल्य ₹ १०० प्रती समभाग)	२९८.४७	४९०.१७

अहवाल तारखेपर्यंत महामंडळाकडे कोणतीही संभाव्य सौम्य भाग नाही.

४०. प्रलंबीत करदेयता/संपत्ती

प्रलंबीत कर देयता व संपत्ती यांची स्थिती, सनदी लेखापाल संस्थेच्या विस्थिगीत कर संपत्ती व देयते बाबत एएस-१२ नुसार विभागणी केली ती खालीलप्रमाणे:

(रुपये लक्षात)

विस्थिगीत करदेयता	३१ मार्च २०२३ पर्यंत		३१ मार्च २०२२ पर्यंत	
	संपत्ती	देयता	संपत्ती	देयता
ताळेबंदानुसार सुरूवातीची शिल्लक	—	१२०.४७	—	२१.९२
IND-AS प्रमाणे परीभाषित नियोजित लाभ असलेल्या तोट्याची पुर्नमोजणी (३१ मार्च २०२३ ₹ १३२.८८ लक्ष)	३३.४५	—	—	१०३.५०
कंपनी अधिनियम २०१३ नुसार काढलेला घसारा ₹ १६८.५४ लक्ष व आयकर अधिनियमानुसार काढलेला घसारा ₹ १६८.६६ लक्ष व यातील फरक ₹ ०.१२ लक्ष	—	०.०३	—	१.१९
बोनस देय व इतर बाबी ₹ २६.६१ लक्ष	६.७०	—	६.१४	—
एकूण	४०.१५	१२०.५०	६.१४	१०४.६९
अखेरची निव्वळ देयता	—	८०.३५	—	१२०.४७

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

४१. विभाजित (सेगमेंट) अहवाल:

महामंडळाचा प्रमुख व्यवसाय फक्त बियाण्यापुरता व भौगोलिक प्रदेशापुरता मर्यादीत असल्यामुळे IND-AS १०८ नुसार वेगळे अहवाल दर्शविण्याची आवश्यकता नाही.

४२. संबंधीत व्यक्ती प्रगटन

अ) संबंध:

महत्वपूर्ण व्यवस्थापन व्यक्ती आणि नातेवाईक:

अ. क्र.	नावे	पदनाम
१.	श्री रुचेश जयवंशी, भाप्रसे	व्यवस्थापकीय संचालक
२.	श्री सचिन कलत्रे, भाप्रसे	व्यवस्थापकीय संचालक
३.	श्री संतोष आळसे	व्यवस्थापकीय संचालक
४.	श्री विनय वर्मा	कंपनी सचिव
५.	डॉ. आर. एन. सपकाळ	संचालक
६.	श्री व्ही. टी. देशमुख	संचालक
७.	श्री बी. व्ही. देशमुख	श्री व्ही. टी. देशमुख यांचा मुलगा
८.	सौ. एन. व्ही. देशमुख	श्री व्ही. टी. देशमुख यांची पत्नी
९.	श्री एच. व्ही. देशमुख	श्री व्ही. टी. देशमुख यांचा मुलगा
१०.	श्री डी. व्ही. देशमुख	श्री व्ही. टी. देशमुख यांचा मुलगा
११.	सौ. एस. बी. देशमुख	श्री व्ही. टी. देशमुख यांची सुन
१२.	सौ. पि. डी. देशमुख	श्री व्ही. टी. देशमुख यांची सुन

ब) अहवाल वर्षात संबंधितांशी केलेले सर्वसाधारण व्यवहार

अ. क्र.	नावे	रक्कम (रूपये लक्षात)	विवरण
१.	श्री रुचेश जयवंशी, भाप्रसे	१०.२२ १.६६	मानधन प्रवास भत्ता
२.	श्री सचिन कलत्रे, भाप्रसे	५.४४ १.२२	मानधन प्रवास भत्ता
३.	श्री संतोष आळसे	०.५२	प्रवास भत्ता
४.	श्री विनय वर्मा, कंपनी सचिव	१७.९९	मानधन
५.	डॉ. आर. एन. सपकाळ	०.०७५	बैठक भत्ता
६.	श्री व्ही. टी. देशमुख	०.०९५ ०.८३० ७.४१ / ०.३३	बैठक भत्ता प्रवास भत्ता बियाणे खरेदी / विक्री
७.	श्री बी. व्ही. देशमुख	३.१२ / ०.२४	बियाणे खरेदी / विक्री
८.	सौ. एन. व्ही. देशमुख	१.०१ / ०.६०	बियाणे खरेदी / विक्री
९.	श्री डी. व्ही. देशमुख	१.५७ / ०.१७	बियाणे खरेदी / विक्री
१०.	श्री एच. व्ही. देशमुख	८.५७ / ०.३१	बियाणे खरेदी / विक्री
११.	सौ. एस. बी. देशमुख	१.३० / ०.६०	बियाणे खरेदी / विक्री
१२.	सौ. पि. डी. देशमुख	१.४५ / ०.१७	बियाणे खरेदी / विक्री

४३. खरेदी विक्री साठा याबाबत विवरण:

विवरण	२०२२-२०२३		२०२१-२०२२	
	मात्रा (क्विंटल)	रक्कम (रूपये लक्षात)	मात्रा (क्विंटल)	रक्कम (रूपये लक्षात)
अ) पायाभुत बियाणे:				
प्रारंभण स्क्रंध	१९६४	९०.००	६०४	१००.००
खरेदी	४५१२४	२८७९.७२	४९४७०	२७०७.९३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

	विक्री	४३०५८	४५००.००	६१४६३	४८७०.१३
	संवरण स्कंध	१०४८	१००.२७	१९६४	९०.००
ब)	प्रमाणीत, कच्चे आणि सत्यप्रत बियाणे:				
	प्रारंभण स्कंध	५४०९१	३२४०.००	९९८३३	४९९०.००
	खरेदी	४९०८५०	२७३८३.६३	५१४५०५	२८४६१.६३
	विक्री	४०५९५५	२९२१३.८५	४७३१७०	३४६३५.८६
	संवरण स्कंध	११८०६२	७५९०.००	५४०९१	३२४०.००

टिपणी:— संवरण स्कंधामध्ये २३,९०६ क्विंटल बियाणे हे निम्नस्तर, नापास, नॉन सिड प्रक्रिया तुट व इतर तुट असलेले दर्शविण्यात आलेले नाही. (मागील वर्षी अशा बियाण्याची मात्रा ७३,७२४ क्विंटल होती)

४४. पूर्व कालावधीवर खुलासा

१. मागील वर्षी रुपये २० लक्ष किंमतीची विक्री नोंदवली गेली नाही आणि रुपये ३१.२५ लक्ष एवढ्या खरेदीची दुरुस्ती नोंदवली गेली नाही. ज्याची मागील वर्षी किंमत रुपये ६.८९ लक्ष इतकी रक्कम नोंदवली गेली.

४५. जुने व्यापारी देणे वेळापत्रक

(रूपये लक्षात)

विवरण	देय दिनांक ३१.०३.२०२३ पासून पुढील कालावधीसाठी थकबाकी				एकूण
	१ वर्षपिक्षा कमी	१-२ वर्ष	२-३ वर्ष	३ वर्षपिक्षा जास्त	
१. लघू व किरकोळ पूरवठादार	८.९३	—	—	—	८.९३
२. इतर	२७९३.६६	१४१.४३	८१.०६	३२५.४०	३३४१.५४
३. वादग्रस्त देणे — लघू व किरकोळ पूरवठादार	—	—	—	—	—
४. वादग्रस्त देणे — इतर	—	—	—	—	—
जमा खर्च	—	—	—	—	२५६७.४९
एकूण देणे					५९१७.९६

(रूपये लक्षात)

विवरण	देय दिनांक ३१.०३.२०२२ पासून पुढील कालावधीसाठी थकबाकी				एकूण
	१ वर्षपिक्षा कमी	१-२ वर्ष	२-३ वर्ष	३ वर्षपिक्षा जास्त	
१. लघू व किरकोळ पूरवठादार	२०८.५९	—	—	—	२०८.५९
२. इतर	३२३७.६९	५६.८४	२६६.९७	३१५.१३	३८७६.६३
३. वादग्रस्त देणे — लघू व किरकोळ पूरवठादार	—	—	—	—	—
४. वादग्रस्त देणे — इतर	—	—	—	—	—
जमा खर्च	—	—	—	—	२९९०.८०
एकूण देणे					७०७६.०२

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

४६. जुने व्यापारी येणे वेळापत्रक

(रूपये लक्षात)

विवरण	देय दिनांक ३१.०३.२०२३ पासून पुढील कालावधीसाठी थकबाकी					एकूण
	६ महिन्यापेक्षा कमी	६ महिने - १ वर्ष	१-२ वर्ष	२-३ वर्ष	३ वर्षांपेक्षा जास्त	
१. निर्विवाद व्यापार प्राप्ती - वसुलीयोग्य असलेले	४९५६.१७	१२६.२५	२०९१.७३	९२.३४		७२६६.४९
२. निर्विवाद व्यापार प्राप्ती - पत जोखमीमध्ये लक्षणीय वाढ झालेले	—	—	—	—	२९२.४७	२९२.४७
३. निर्विवाद व्यापार प्राप्ती - पत बिघडलेले	—	—	—	—	—	—
४. वादग्रस्त व्यापार प्राप्ती - वसुलीयोग्य असलेले	—	—	—	—	—	—
५. वादग्रस्त व्यापार प्राप्ती - पत जोखमीमध्ये लक्षणीय वाढ झालेले	—	—	—	—	१६९.८५	१६९.८५
६. वादग्रस्त व्यापार प्राप्ती - पत बिघडलेले	—	—	—	—	—	—
एकूण	—	—	—	—	—	७७२८.८१
वजा : व्यापारी जमा	—	—	—	—	—	१४२१.२६
वजा : संशयास्पद वसुलीची तरतुद	—	—	—	—	—	४४४.४८
एकूण येणे	—	—	—	—	—	५८६३.०७

(रूपये लक्षात)

विवरण	देय दिनांक ३१.०३.२०२२ पासून पुढील कालावधीसाठी थकबाकी					एकूण
	६ महिन्यापेक्षा कमी	६ महिने - १ वर्ष	१-२ वर्ष	२-३ वर्ष	३ वर्षांपेक्षा जास्त	
१. निर्विवाद व्यापार प्राप्ती - वसुलीयोग्य असलेले	१३५०.५१	२१९.९६	१६२.१८	११७.८७	०.२०	१८५०.७१
२. निर्विवाद व्यापार प्राप्ती - पत जोखमीमध्ये लक्षणीय वाढ झालेले	—	—	—	—	३१४.०७	३१४.०७
३. निर्विवाद व्यापार प्राप्ती - पत बिघडलेले	—	—	—	—	—	—
४. वादग्रस्त व्यापार प्राप्ती - वसुलीयोग्य असलेले	—	—	—	—	—	—
५. वादग्रस्त व्यापार प्राप्ती - पत जोखमीमध्ये लक्षणीय वाढ झालेले	—	—	—	—	१४६.१८	१४६.१८
६. वादग्रस्त व्यापार प्राप्ती - पत बिघडलेले	—	—	—	—	—	—
एकूण	—	—	—	—	—	२३१०.९७
वजा : व्यापारी जमा	—	—	—	—	—	१५६८.१९
वजा : संशयास्पद वसुलीची तरतुद	—	—	—	—	—	३४४.४८
एकूण येणे	—	—	—	—	—	३९८.३०

४७. प्रगतीपथावर असलेले भांडवल (कालावधीनुसार)

(रूपये लक्षात)

प्रगतीपथावर असलेले भांडवल	दिनांक ३१.०३.२०२३ रोजी प्रगतीपथावर असलेल्या भांडवलाची रक्कम				एकूण
	१ वर्षांपेक्षा कमी	१-२ वर्ष	२-३ वर्ष	३ वर्षांपेक्षा जास्त	
प्रगतीपथावरील प्रकल्प	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
तात्पुरते स्थगित प्रकल्प	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००

४८. मुख्य गुणोत्तरे

अ.क्र.	गुणोत्तराचे नाव	३१.०३.२३	३१.०३.२२	फरकाची टकेवारी	टिप्पणी
१.	वर्तमान गुणोत्तर (वेळा)	२.७६	२.६०	६.०६	
२.	कर्ज भागभांडवल गुणोत्तर	१.१८	१.२२	-३.१८	
३.	भागभांडवरील परतावा (:)	३.२७	४.०१	-१८.४१	
४.	साठयाचे उलाढालीचे प्रमाण	३.९४	५.४२	-२७.३६	नोंद - १
५.	व्यापारी प्राप्त उलाढाल प्रमाण	११.७४	७३.६५	-८४.०६	नोंद - २
६.	व्यापारी देय उलाढाल प्रमाण	४.६७	३.६६	२७.६९	नोंद - ३
७.	निव्वळ भांडवल उलाढालीचे प्रमाण	१.०४	१.०९	-४.७०	
८.	निव्वळ नफ्याचे प्रमाण	३.५६	३.७३	-४.५८	
९.	नियोजित भांडवलावर परतावा	३.७७	६.४७	-४१.६८	नोंद - ४

नोंद १- मागील वर्षाच्या शिल्लक साठयाच्या तुलनेत चालू वर्षातील शिल्लक साठयात उच्च मूल्यामुळे फरक आहे.

नोंद २- चालू वर्षात ऋणकोमध्ये वाढ झाल्यामुळे फरक आहे.

नोंद ३- चालू वर्षात धनकोमध्ये वाढ झाल्यामुळे फरक आहे.

नोंद ४- चालू वर्षाच्या नफ्यात घट झाल्यामुळे फरक आहे.

आमच्या अहवालाच्या सम तारखेच्या अटी संदर्भात
में. अर्थ अॅन्ड असोसिएट्स करीता
सनदी लेखापाल
फर्म नोंदणी क्रमांक १००८६८W

संचालक मंडळाच्या वतीने व करीता

सी.ए. जलज बाहेती
भागीदार,
सभासद क्र . १२७२०९
UDIN No:- २३१२७२०९BGPXUE२८८१

सचिन कलत्रे, भा.प्र.से
व्यवस्थापकीय संचालक
डिन क्र . १००४२३४६

अनूप कुमार, भा.प्र.से
अध्यक्ष
डिन क्र . ०७३२२२४५

विनय वर्मा
कंपनी सचिव

मनिष यादव
महाव्यवस्थापक (वित्त)

अकोला, २५ सप्टेंबर, २०२३

मुंबई, २५ सप्टेंबर, २०२३

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत
नोंदणीकृत कार्यालय : महाबीज भवन, कृषीनगर, अकोला ४४४ १०४
प्रतिनिधी नेमावयाचा फॉर्म
४६ वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा

मी/आम्ही (जर भागधारक संयुक्त भागधारक असतील तर)-----
राहणार-----तालुका-----जिल्हा-----महाराष्ट्र राज्य-----
बियाणे महामंडळ मर्यादीत चा/चे भागधारक याद्वारे श्री/श्रीमती/कु.-----
-----रा.-----ता.-----जि.-----

यांची दिनांक..... रोजी दुपारी १.०० वाजता भरणाऱ्या ४६ व्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेसाठी माझे/आमचे प्रतिनिधी म्हणून उपस्थित राहण्यास व माझा/आमच्या तर्फे आमसभेची संबंधीत कार्यवाही बाबत असणा-या ठरावा बाबत जर मतदान झाल्यास मतदान करण्यासाठी नियुक्त करतो.

प्रतिनिधीची स्वाक्षरी-----
भागधारक प्रमाणांकित
स्वाक्षरी
पत्ता-----

एक
रुपयाचा
रेव्हेंयु
स्टॅम्प

धारण केलेल्या भागांची संख्या( ) व फोलिओ नं.( )

टिप : प्रतिनिधीत्वाचा फॉर्म एक रुपयाचा रेव्हेंयु स्टॅम्प लावून महामंडळाच्या नोंदणीकृत कार्यालय महाबीज भवन, कृषीनगर, अकोला- ४४४ १०४ येथे नियोजित वेळेपूर्वी ४८ तास अगोदर दाखल करणे आवश्यक.

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ

उपस्थिती पत्रक

मी-----रा.-----ता.
-----जि.-----महामंडळाचा भागधारक/भागधारकाने नेमलेला
प्रतिनिधी असून म.रा.बि.मं.मर्यादीतच्या-----दुपारी १.०० वाजता .....
.....येथील..... होणा-या ४६ व्या सर्वसाधारणसभेसाठी
माझी उपस्थिती नोंदवितो.

टिप-सभेसाठी उपस्थित राहणारे भागधारक अथवा भागधारकांनी नियुक्त केलेले प्रतिनिधी यांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी उपस्थिती पत्रिका भरून सभेच्या प्रवेशद्वारा वर सादर करावी.

नामांकन अर्ज

(Nomination Form)

(एकल किंवा संयुक्त अर्ज करणाऱ्यांनी वैयक्तिक भरावे)

प्रति, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, मर्यादित महाबीज भवन, कृषिनगर, अकोला. ४४४ १०४	प्रेषक—भागधारकांचे नाव व पत्ता _____ _____ _____ नोंदणी क्रमांक— एकूण समभाग—
---	--

मी/आम्ही वरील नमुद केल्या प्रमाणे महामंडळाचे भागधारक आहे/आहेत. या अर्जाद्वारे खालील व्यक्तींचे नांव नामांकन करतो की, माझ्या/आमच्या मृत्यूनंतर वर नमुद केलेले समभाग तसेच देय असणारा लाभांश ह्या व्यक्तीला हस्तांतरीत करण्यात यावा.

नामांकीताचे नांव (नामांकीत अज्ञान असेल तरच भरावे)		वय							
जन्मतारीख									
पालकाचे नांव व पत्ता									

नामांकीताचे नांव		वय							
जन्मतारीख									
पत्ता									

टेलिफोन/भ्रमणध्वनी क्रमांक	
नामांकीत स्वाक्षरी/ *पालक (नामांकीत अज्ञान असल्यास)	

*(नामांकीत अज्ञानअसल्यास भरावयाचा)

कृपया वर नमूद केलेल्याचे सविस्तर नोंद घ्यावी. धन्यवाद!

आपला विश्वासु दि. / /

समभागधारकांचे नाव व पत्ता (समभागावर असल्याप्रमाणे)	(स्वाक्षरी नमुना स्वाक्षरीप्रमाणे)
एकमेव भागधारक	
पता	
२ रा धारक	
३ रा धारक	
४ था धारक	

दोन साक्षीदारांचे नाव

अ.क्र.	नाव व पत्ता	स्वाक्षरी / दिनांकासह
१		
२		

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादीत

बिजोत्पादक/भागधारक यांचेकडून बँक खाते क्रमांकाची माहिती भरून घ्यावयाचा

अर्ज

१. नाव : _____

२. भागधारक आहे का ? — होय/नाही.

३. फोलिओ क्रमांक :

४. पत्ता _____

गाव _____ तालुका _____ जिल्हा _____

५. पॅननंबर :

६. आधारकार्ड नंबर :

७. मोबाईल क्रमांक : १

२

८. बँकेचे नांव—राष्ट्रीयकृत बँक—उदा. (SBI, BOM, BOI, CBI etc.) व इतर बँक

_____ शाखा _____

९. बँकेचा खाते क्रमांक

१०. बँकेच्या शाखेचा IFSC Code No.

मी संस्थेला माझा खाते क्रमांक माझ्या नावाने अदा होणारी रक्कम, ही नमुद केलेल्या खात्यात RTGS/ECS/NEFT व्दारे जमा करण्यास माझी संमती आहे.

दिनांक :   /   / २०२३

सही.....

बिजोत्पादक/भागधारकाची

वरील प्रमाणे महाबीज बिजोत्पादक/भागधारकाचे भरून दिलेली माहिती त्यांनी सादर केलेल्या बँकेच्या पासबुकाची पहिल्या पानाची सत्यप्रत/बँकस्टेटमेंटची सत्यप्रत/रदद् केलेला चेकची प्रत आणि पॅनकार्ड नंबर व आधारकार्डची सत्यप्रत सादर केली आहे.

सहाय्यक क्षेत्र अधिकारी यांची सही _____

नाव _____

जिल्हा कार्यालयाचे नांव: —महाबीज—

फोलिओ क्रमांक पत्याचे स्टिकरवर दर्शविलेला आहे.

नोंदणीकृत कार्यालय : “महाबीजभवन”, कृषिनगर, अकोला

३१ मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या., अकोला यांच्या लेख्यांबाबत कंपनी कायदा, २०१३ अनुच्छेद १४३(६)(ब)च्या अनुसार भारताचे नियंत्रण व महालेखाकार यांची लेख्या बाबत टिपणी

कंपनी कायदा, २०१३ मधील लेखांकनाच्या मान्य मानकानुसार ३१ मार्च, २०२३ रोजी संपणा—या आर्थिक वर्षाचे लेखे तयार करण्याची जबाबदारी महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या., अकोला च्या व्यवस्थापनाची आहे. कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १३९(५) नुसार भारताचे नियंत्रक महालेखाकार यांनी वैधानिक लेखापरिक्षकांची नियुक्ती केली असून कंपनी कायदा, कलम १४३(१०) अंतर्गत स्वतंत्र अंकेक्षण जे की अंकेक्षणाच्या धोरणानुसार सुसंगत आहे व ह्या आर्थिक लेख्याबाबत स्वतंत्ररित्या मत प्रदर्शित करण्यास पुर्णतः जबाबदार आहे. हे त्यांनी केल्याचे त्यांच्या दि. २५ सप्टेंबर २०२३ रोजीच्या लेखा अहवालामध्ये दर्शविले आहे.

आम्ही भारताचे नियंत्रक व महालेखाकार यांच्या वतीने महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या. अकोला यांचे ३१ मार्च २०२३ रोजी संपणा—या आर्थिक वर्षाचे कंपनी कायदा, २०१३ च्या कलम १४३(६)(अ) नुसार पुरवणी अंकेक्षण केलेले आहे. सदर पुरवणी अंकेक्षण वैधानिक लेखापरिक्षकांच्या कोणत्याही नोंदीच्या तपासणी शिवाय स्वतंत्रपणे तसेच काही बाबतीत वैधानिक लेखापरिक्षकांच्या अहवालावर प्राथमिक चौकशी करुन आणि निवडक बाबतीत लेख्यांच्या रेकॉर्डची तपासणी करुन करण्यात आलेली आहे.

आमच्या पूरक लेखापरीक्षणाच्या आधारावर, आम्ही कायद्याच्या कलम १४३(६)(ब) अंतर्गत खालील महत्वाच्या बाबींवर प्रकाश टाकू इच्छितो ज्या माझ्या लक्षात आल्या आहेत आणि ज्या माझ्या दृष्टिने आर्थिक विवरण आणि संबंधित लेखापरीक्षण अहवाल चांगल्या प्रकारे समजून घेण्यासाठी आवश्यक आहेत:

अ. फायदेशीरतेवर टिपणी

नफा व तोटा पत्रक

खर्च

इतर खर्च (टीप क्रमांक. — ३०):

विक्री आणि वितरण खर्च

१. बुडीत कर्ज : रुपये १०१.६४ लाख

या मध्ये २०२१-२२ या वर्षासाठी केंद्र शासन व राज्य शासनाकडे प्रलंबित असलेल्या दायित्वाचा समावेश असून दावा केलेल्या रु. २७.८५ लक्ष जादा रक्कमेचा समावेश नाही आहे.

सन २०२२-२३ साठी ग्राम बिजोत्पादन योजने अंतर्गत रु. ६४५२.०४ लक्ष मंजूर करण्यात आले यामध्ये सन २०२१-२२ या वर्षाकरीता प्रलंबित दायित्वासाठी (महामंडळाला प्राप्त करण्यायोग्य) मंजूर करण्यात आलेले रु. १८६६.०४ लक्ष यांचा समावेश आहे. तथापि कर्जदाराच्या तपशिलानुसार, सन २०२१-२२ या वर्षासाठी केंद्र शासन व राज्य शासनाकडे ग्राम बिजोत्पादन योजने अंतर्गत रु. १८९३.८९ लक्ष येणे बाकी दिसत आहे. म्हणून सन २०२१-२२ च्या प्रलंबित दायित्वांसाठी मंजूर रक्कम आणि कर्जदारांच्या खात्यांनुसार प्राप्त होणारी रक्कम यातील फरक नफा आणि तोटा खात्यात बुडीत कर्ज म्हणून प्रदान करण्यात आला पाहिजे.

यामुळे बुडीत कर्जे कमी आखण्यात आली असून नफ्याचे व कर्जदाराचे रु. २७.८५ लक्ष ने अतिविशिष्टीकरण करण्यात आले आहे.

प्रगटीकरणावर टिपणी

अ. नफा आणि तोटा पत्रक

महामंडळाने सध्याच्या व तात्काळ अगोदरच्या दोन्ही कालावधीकरीता नफा व तोटा पत्रकामध्ये खंडीत कामावरील नफा/तोटा निरंक दाखविलेला आहे, आणि प्रति समभाग कमाई संदर्भात जे की खंडीत कामाशी निगडीत असणा—या बाबींचा टिपणी मध्ये संदर्भ दिलेला नाही. अपादात्मक बाबीसंदर्भात शून्य माहिती सादर केली आहे. जे की कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत IND AS च्या विभाग II च्या सूची III नूसार आवश्यक असलेल्या व कंपनीचे आर्थिक विवरण तयार करण्याच्या सामान्य सूचनांच्या खंड ६.८ सोबत सुसंगत नाही.

ब. ताळेबंद

महामंडळाने सध्याच्या व तात्काळ अगोदरच्या दोन्ही कालावधीकरीता ताळेबंदामध्ये विकासाधीन अमूर्त मालमत्ता आणि चालू दायित्व व आर्थिक देयता अंतर्गत इतर आर्थिक देयताशी निगडीत असणा—या बाबींचा टिपणी मध्ये संदर्भ दिलेला नाही. जे की कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत IND AS च्या विभाग II च्या सूची III नूसार आवश्यक असलेल्या व कंपनीचे आर्थिक विवरण तयार करण्याच्या सामान्य सूचनांच्या खंड ६.८ सोबत सुसंगत नाही.

लेखापरीक्षण अहवालावर टिपणी

स्वतंत्र लेखापरीक्षकांचा अहवाल

भारतीय सनदी लेखापाल संस्थेने वित्तीय विवरणाकरीता स्वतंत्र अंकेक्षकाच्या अहवाला संदर्भात विस्तृत प्रारूप उदाहरणार्थ दिलेले आहे ज्या मध्ये असे भाष्य करण्यात आले आहे की, जर संस्थेला कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत एकत्रीत वित्तीय विवरण तयार करणे आवश्यक नसेल तर लेखापरीक्षकांच्या अहवालामध्ये “Standalone Financial Statement” या शब्दाऐवजी “वित्तीय विवरण” हे शब्द वापरले पाहिजे. वर्ष २०२२—२३ जे वित्तीय विवरण तयार करत असताना स्वतंत्र अंकेक्षकाच्या अहवालात “Standalone” या शब्दाचा वापर करण्यात आला आहे जे की सनदी लेखापाल संस्थेने दिलेल्या प्रारूपाशी सुसंगत नाही.

भारताचे नियंत्रक व महालेखाकार करीता
स्वाक्षरांकीत

(सी. एम. साने)
प्रधान महालेखाकार (लेखापरीक्षा)—I

ठिकाण : मुंबई

दिनांक :

सातत्य गुणवत्तेचे, व्रत बळीराजाच्या सेवेचे

मुग

उत्कर्ष

उडीद

फुले वसू

नागली

परभणी सुपर मोती

तिळ

फुले पूर्णा

लिनसीड

एल.एस.एल.-९३

कांदा

ए.एफ.डी.आर.(अॅग्री फाऊन्ड डार्क रेड)
भिमा किरण, भिमा सुपर, भिमा रेड,
बसवंत-७८०, फुले समर्थ, भिमा शक्ती

संकरित

पपई रोपे

तैवान रेड लेडी-७८६, (सरासरी ७५० ते
१५ ग्रॅमची आखुड गोलाकार फळे, जाड
सालीमुळे टिकाऊ)

महाबीज

ऊती संवर्धित केळी ग्रँड नैन

महामंडळाचं
द्रवरूप
जैविक खत

शेतकरी बंधुंनो

पिक उत्पादन वाढीसाठी महाबीजचे गुणवत्तापूर्ण
द्रवरूप जैविक खते व जैविक बुरशीनाशक वापरा..

महामंडळाचं
ट्रायकोडर्मा

बीज प्रक्रिया करा

पिक उत्पादन वाढीसाठी, निर्धार पक्का धरा
चला बंधुंनो ! पेरणीपूर्वी बीज प्रक्रिया करा..

रायझोबियम घटक वापरा, नत्र संवर्धनासाठी
खिंदलाच्या पिक-मुळावर, लई वाढतील गाठी
ही नत्राची असे फॅक्टरी, उत्पादन कईपट धरा..

घटक दुसरा पी.एस.बी. हा, फॉस्फेट शोषून घेई
जमिनीमधला स्फुरद शोथूनी, मुळापर्यंत नेई
खत, खर्चाच्या बचतीसाठी, मार्ग एक हा खरा..

ट्रायकोडर्मा जैविक बुरशी, कवच सुरक्षा भारी
नष्ट करते हानिकारक इतर बुरशी सारी
मातीमधले लाख जिवणू, तारुन तुम्हीही तरा..

निरनिराळ्या पिकास कामी, निरनिराळे जीवाणू
लोप झालेली जैविक क्रांती, पुन्हा नव्याने आणू
लागवडीचा खर्च आवरा, तुम्ही यशस्वी ठरा..

चला बंधुंनो ! पेरणीपूर्वी बीज प्रक्रिया करा...!

Book Post

To,

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित, अकोला

“महाबीज भवन”, कृषी नगर, अकोला - ४४४ १०४ (भारत)

फोन नं. : (०७२४) २४५५०९३, २४५२०६० - टोल फ्री नं. : १८०० २३३ ८८७७

वेबसाईट : www.mahabeej.com (पोहोच न झाल्यास कृपया वरील पत्त्यावर परत करावे.)